

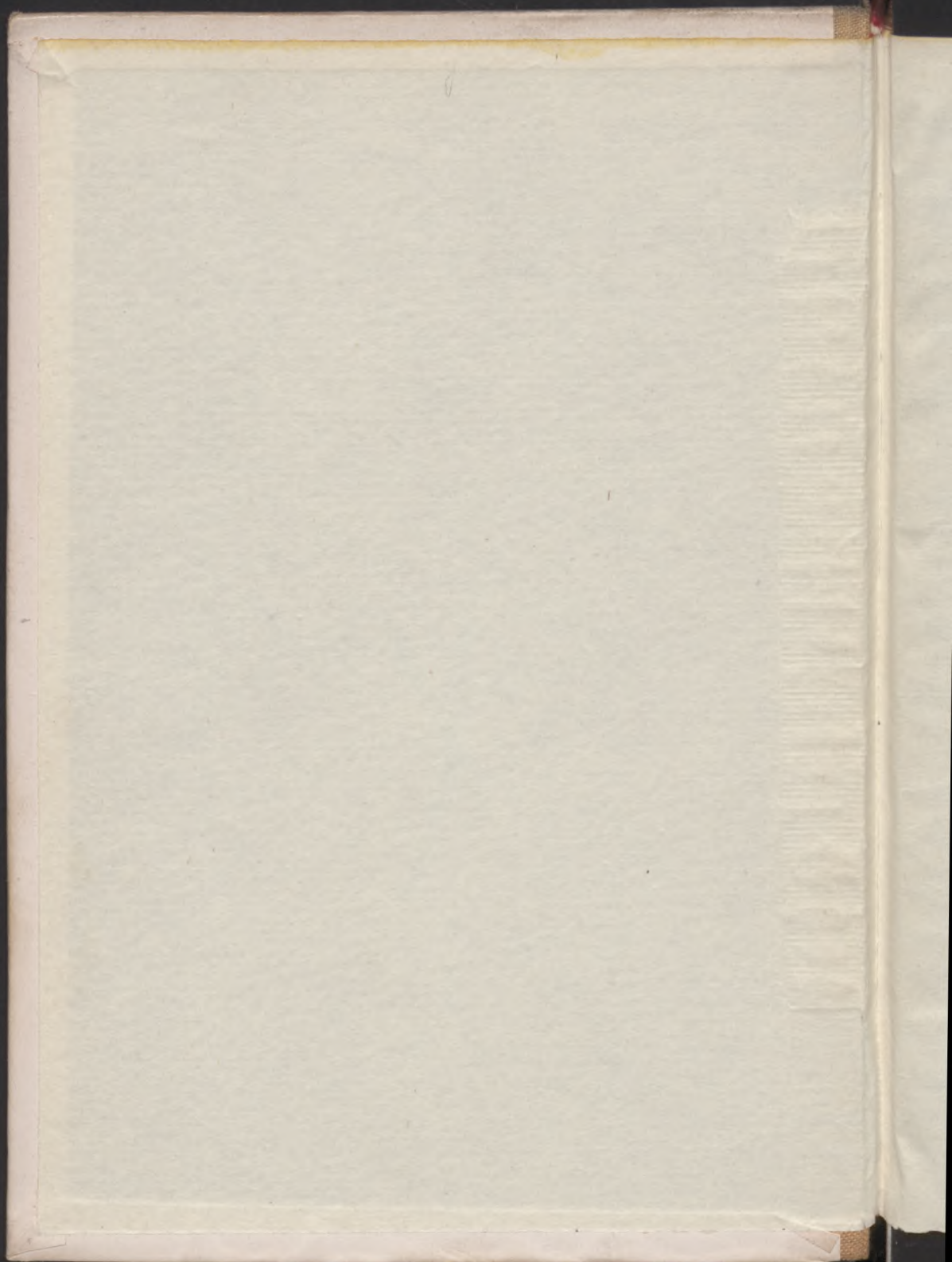
180399

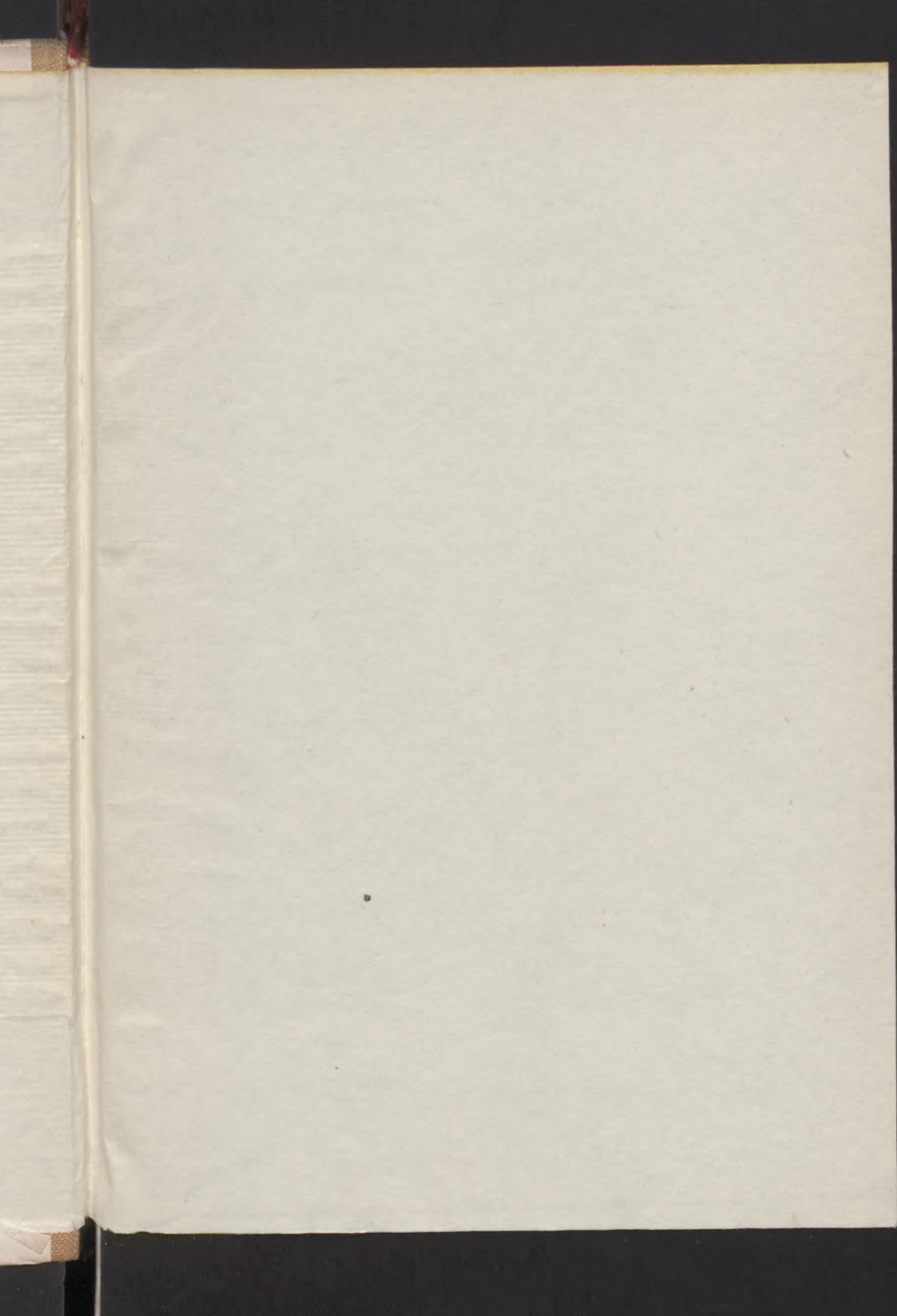
MIKSZÁTH KÁLMÁN

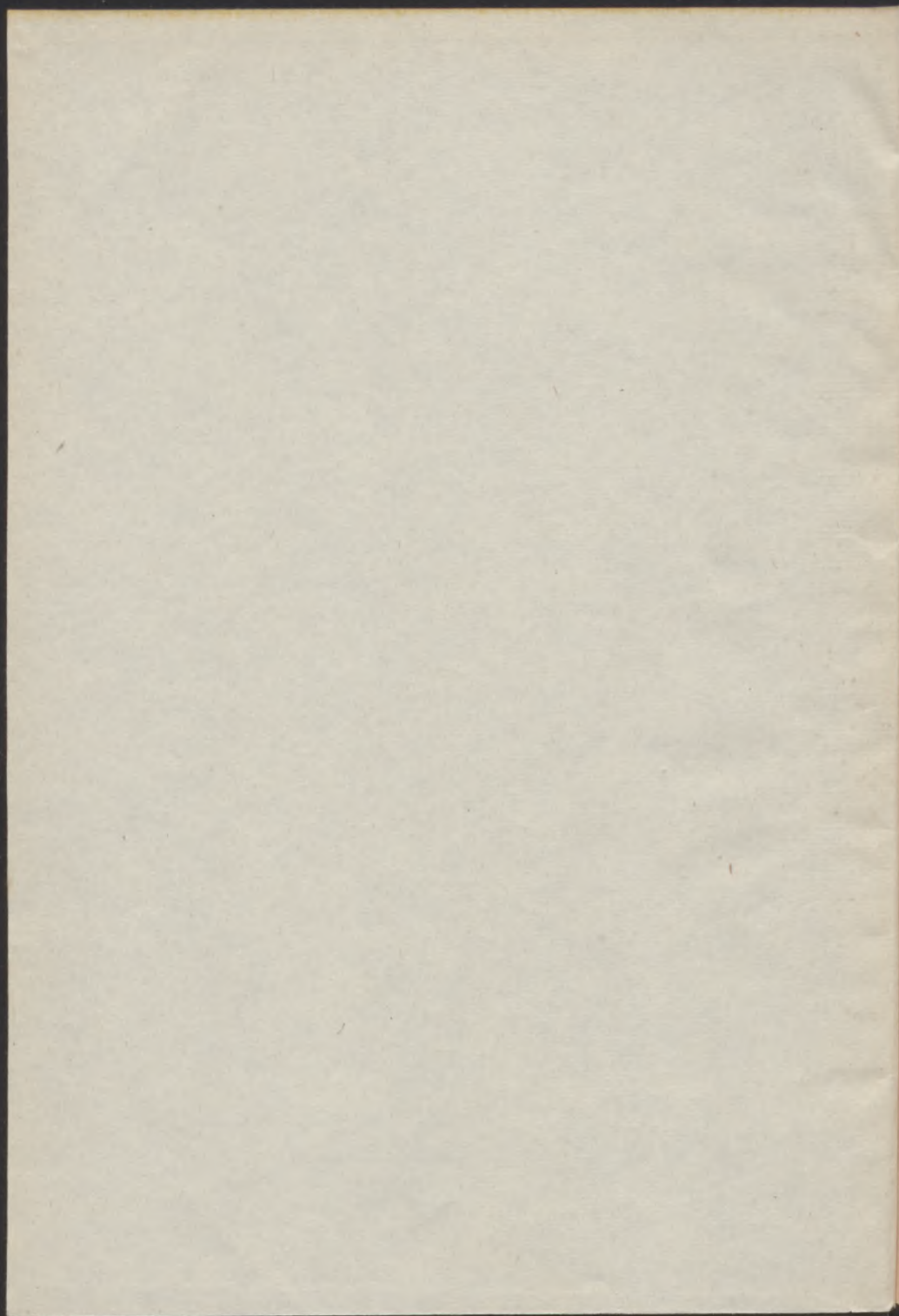

A KÉT KOLDUSDIÁK

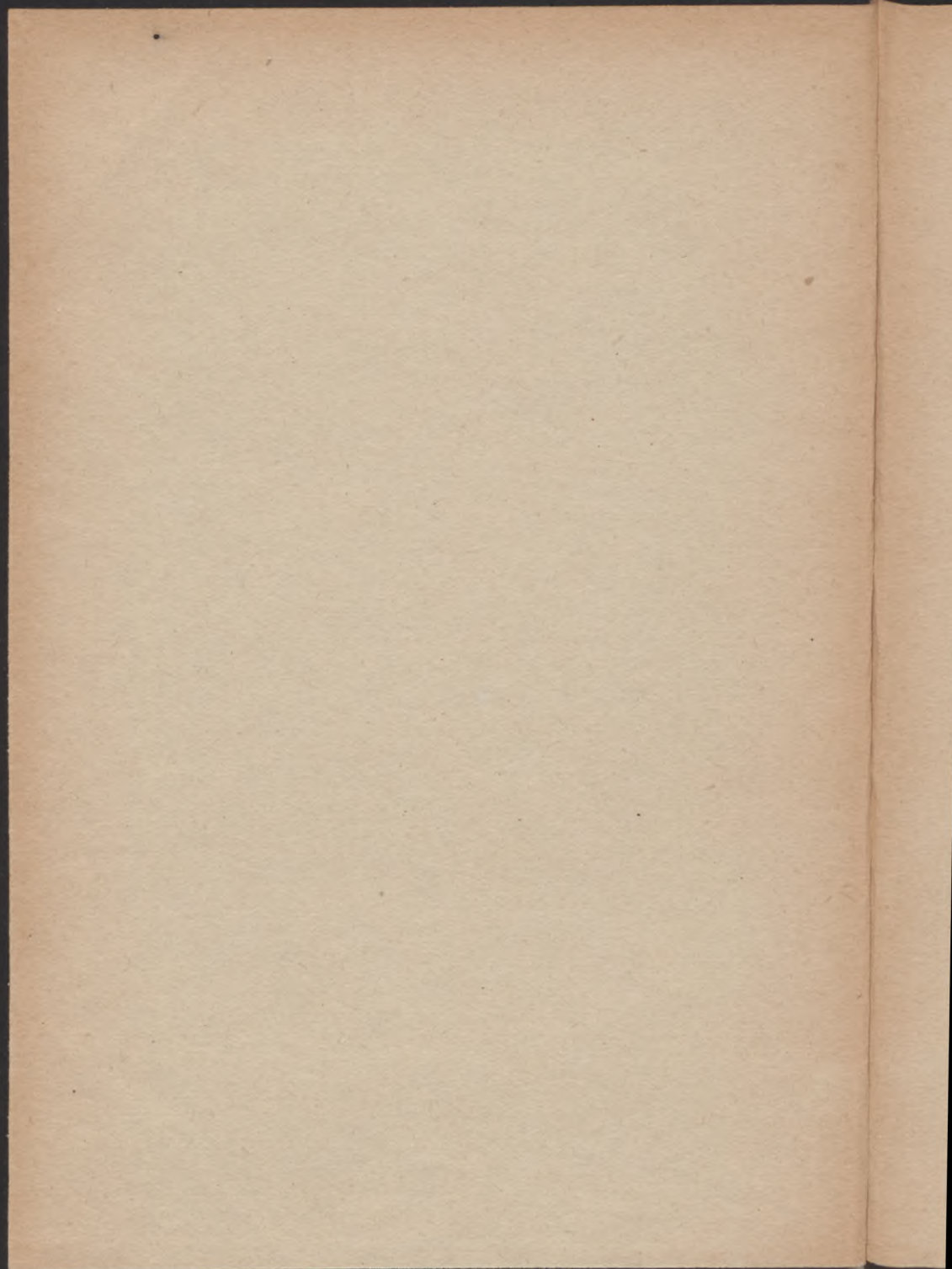
RÉVAI

MIKSZÁTH KÁLMAN
A KÉT KOLDUSDIÁK

MIKSZÁTH KÁLMÁN

A KÉT KOLDUSDIÁK

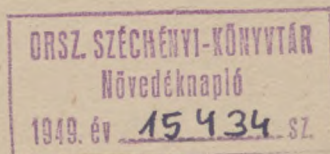
IFJÚSÁGI REGÉNY

Szántó Piroska rajzaival

RÉVAI KÖNYVKIADÓ NEMZETI VÁLLALAT

Tizenharmadik kiadás

180399

Copyright by Révai, Budapest, 1949
92680 — Révai-nyomda N. V.
Budapest V, Vadsz-utca 16
Felelős: Puskás F. mász. ig.

I. FEJEZET.

DOBOS NÉNI ÉS DIÁKJAI.

Ezelőtt valami kétszáz vagy háromszáz esztendővel — mert ha nagyon messze hagyjuk az időt magunk mögött, ide-oda benne száz esztendő — a debreczeni tornyos kollégiumban éppen olyan zajos volt az élet, mint most.

Hiszen a diák-élet nem változik, magok a diákok sem. Jól mondta a hajdu-szoboszlói ember, aki az anyjukkal berándult Debreczenbe tizenöt esztendő után másodszor, hogy: «Ejnye, nézze csak kend, ezek a diákok egy csöppet sem nőttek azóta».

Nem ám, mindig egyformák, mindig ugyanolyanok, habár mások is. A professzor urak is majdnem ezek voltak, csakhogy háromszögletű kalapot s másféle szabású ruhát és alakot viseltek (a híres Hatvani professzor csak később jött).

A kosztadó asszonyok és gazdák szinte ugyanolyan potrohos, jókedvű alakok, mint mostanában. Csakhogy most Nagy János úrnak, Kispéter Istvánné asszonyomnak nevezik, akkoriban pedig Bujdosó Jánosnak, Dobosné asszonyomnak hítták a legjobb kosztoló helyeket.

Dobosné asszonyom a Csapó-utcán lakott egy alacsony földszintes házban, nem messze a híres iskolától. Elül bolt volt egy szépen festett néhai sertéssel, melynek belső részei messzire piroslottak (egy hajdani diák festette, azóta híres piktor lett belőle valahol külső országokban), bent az udvarban a Dobos néni lakása s távolabb a diákszobák. Ágy hátán ágy a szobákban, az ágyakban kettésével háltak a «nebulók». A bagoly-diákból kettő számít egy «filozófust» vagy «poétát». Mert a rhetortól kezdve fölfelé már külön ágy dukált Dobos néninél s «Domine» titulus a professzor uraknál.

A «Dobos néni férje», mert bizony csak (s amint kitudódik alább, teljes joggal) a felesége után nevezték ő kegyelmét, polgári foglalatosságára nézve hentes volt. Nem értett ugyan sokat a mester-séghez, de mivelhogy apjától, aki szintén kosztos diákokat tartott, azt a festett sertést örökölte, a boltczégér kedvéért meg kellett maradnia hentesnek, pedig már Debreczenben akkoriban is annyi volt a hentes, mint amennyi Bécsben most a doktor.

Aztán azért is jó volt, mert Dobos néninek nagy örömet okozott a hizlalás. Minden szenvedélye az volt, hogy ami a keze alá jut, legyen akár malacz, akár diák, az ott színt és húst kapjon.

Negyven, ötven sertést hizlalt s tíz fizetéses kosztos diákot tartott, azonfelül kettőt, akiket ő maga szemelt ki, ingyen.

A fizetésesek nyolcz pengőt fizettek havonként s ezért mindent kaptak tőle, még anyai tanácsokat és hátbaütéseket is.

Elhíresült hely volt a városban s igen gyakran lehetett hallani:

«Dobosné bolond, Dobosné még ráfizet a diákjaira!» Néha szemébe is megmondták, különösen a szomszédból a roszelelkű Perecz István.

— Ej, ej, komámasszony, nem jó rendszer ez, nem jó! Adjon a diákoknak kevesebb húst és több hátbaütést! Majd meglássa, hogy jobban kijön velők.

De szerencsére Perecz uramnak nem sok befolyása volt az asszonynénire, s a diákoknak bőven kijárt a kolláció, de a pirongatás is. Mert ha a szíve jó volt is, a nyelve keresztül-kasul járt minden halandó lelken, aki a tekintete elé került. Azt lehetett volna hinni felőle, aki felületesen ösmerte, hogy egy kiállhatatlan sárkány.

Már korán reggel elkezdődött a háznál a rettenetes patália, legelsőbb Dobos bácsit szidta össze, kivel szörnyen rosszul bánt, sokszor megfogta és kigurította az ajlón, egyszer ott esett össze a küszöb előtt, de ő ezt mind eltűrte, felkelt nagy nyugalommal, leverte a port ruháiról s besompolygott a boltba nagy dörmögéssel.

— No megállj, asszony! ... mert végre is én vagyok a te urad; kezembe vagy, megállj. Ezer szerencséd, hogy bennmaradtál!

Úgy tett Dobos bácsi, mint Scipio, ki midőn átevezett a tengeren Afrikába s a parton megbotolván elesett, mégis így kiáltott fel kevélyen: «Afrika földje, erősen tartalak!»

Mikor a férjével végzett, a szolgálókkal kezdett zenebonát csinálni, valamennyit megverte, vagy legalább sirásra fakasztotta. Azután nagyharagosan berugta lábával a diákczellákat és besüvített: «Válóra, gyerekek!»

Jó szíve volt, de már a stílusából nem enge-

4
dett. Ezt a mai debreczeni kosztoló asszonyok már így fejezik ki: «Tessék reggelizni jönni». (A szép szó olcsóbb lett azóta, de a hús drágább.)

Hanem ha a nap fele részében azzal foglalkozott a nemzeti asszony, hogy mindenkinek keserűséget okozzon, a nap másik részét meg éppen abban töltötte, hogy mindenkit kiengeszteljen. Így volt neki egész napra való dolga, hogy soha el ne unhassa magát. Jó falatokkal állította meg a szolgálók könnyeit, megsimogatta a diákok fejét, megbecézgette azokat, akik aznap jól viselték magukat, kikérdezte a leczkéjőket a gyengébbeknek, mert tudott ám diákul is csak úgy, mint maguk a nagytiszteletű professzor urak, s amelyiknek nagyon nehéz feje volt a tanulásra, még azt is meg tudta vigasztalni jóságos szavaival: «Ne félj, édes fiam, hiszen a bátyád is nálam volt kosztban, az is nagy számár volt, mégis királybíró lett belőle Erdélyországban.»

De minek számoljuk elő minden diákját, különösen a fizető urfiakról kevés a mondani valónk. Hisz mi történetük van azoknak! Többnyire gazdag, befolyásos uraknak a fiai (mert nehezebb volt akkoriban bejutni Dobos nénihez kosztosnak, mint mostanában a minisztériumhoz fogalmazónak), tehát rendre gazdag, befolyásos urakká lesznek és mégis azt hiszik, hogy semmi különös sem történt velők, hanem a két ingyenes diák sorsát fogjuk kísérni.

II. FEJEZET.

HOL VETTE A NÉNI A KÉT KOLDUSDIÁKOT.

Azt sem tudják még, kicsodák, pedig ezt kell legelőbb elmondani.

A néninek magának is két fia volt valamikor, Pista volt az egyik s Laczinak hitták a fiatalabbikat. Az úristen azonban megszerette, magához szólította egymásután mindakettőt. Pedig 'iszen eleget szerette azokat Dobosné asszonyom is s amint kivitték a másiknak koporsóját is az udvarból, a derék asszony maga is beteg lett, hagymázba esett s ha nincs ott kéznél a felcser, tudós Sopronius Gábor uram, bizony-bizony utána ment volna azoknak a szegény fiúknak.

De így is, mikor felgyógyult, szörnyen fájt a szíve miattok; mikor a sok idegen diákon végigtekintett, mindig kiestek a könyük szúrós hamuszín szemeiből: «Istenem, istenem, egyik sem az enyim». Annyian valának és mégis üres volt az udvar, hiába szaporította meg a számukat hétről tizre, mégis csak ki volt halva az udvar, és megdöbbsentette a csendje, elszorította a szívét, mégis csak hiányzott mindenünnen az a kettő.

Hej, mikor még a «Pista», «Laczi» nevek hangzottak az udvaron!...

Egy jó gondolata támadt erre a néninek, hogy hátha két olyan szegény diákot vennének magokhoz, akiért nem fizetnek kosztdíjt, aztán ő azt hihetné róluk, egy kis fantáziával, hogy ezek az ő fiai, «mert látod fiam — mondta Dobos bácsinak — az a fizetés rontja a dolgot». Legalább az illúziót bizonyosan az tette tönkre.

Lakott ebben az időben a Nyirben egy Krucsay nevű hatalmas gazdag úr, akinek pallosjoga is volt s arról lett nevezetes, hogy a tulajdon feleségét lenyakasztatta, mert kegyetlen szívű, gonosz indulatú ember vala.

Dobos néni Krucsaytól szokta vásárolni a portékát. Annak nagy erdei voltak Ungban, Beregben, ezerszámra makkolt ott a sertés.

Egyszer éppen abban az időben, mikor Dobosné is nála volt, úgy megverette egyik jobbágját, hogy másnap belehalt a kegyetlen botütésekbe.

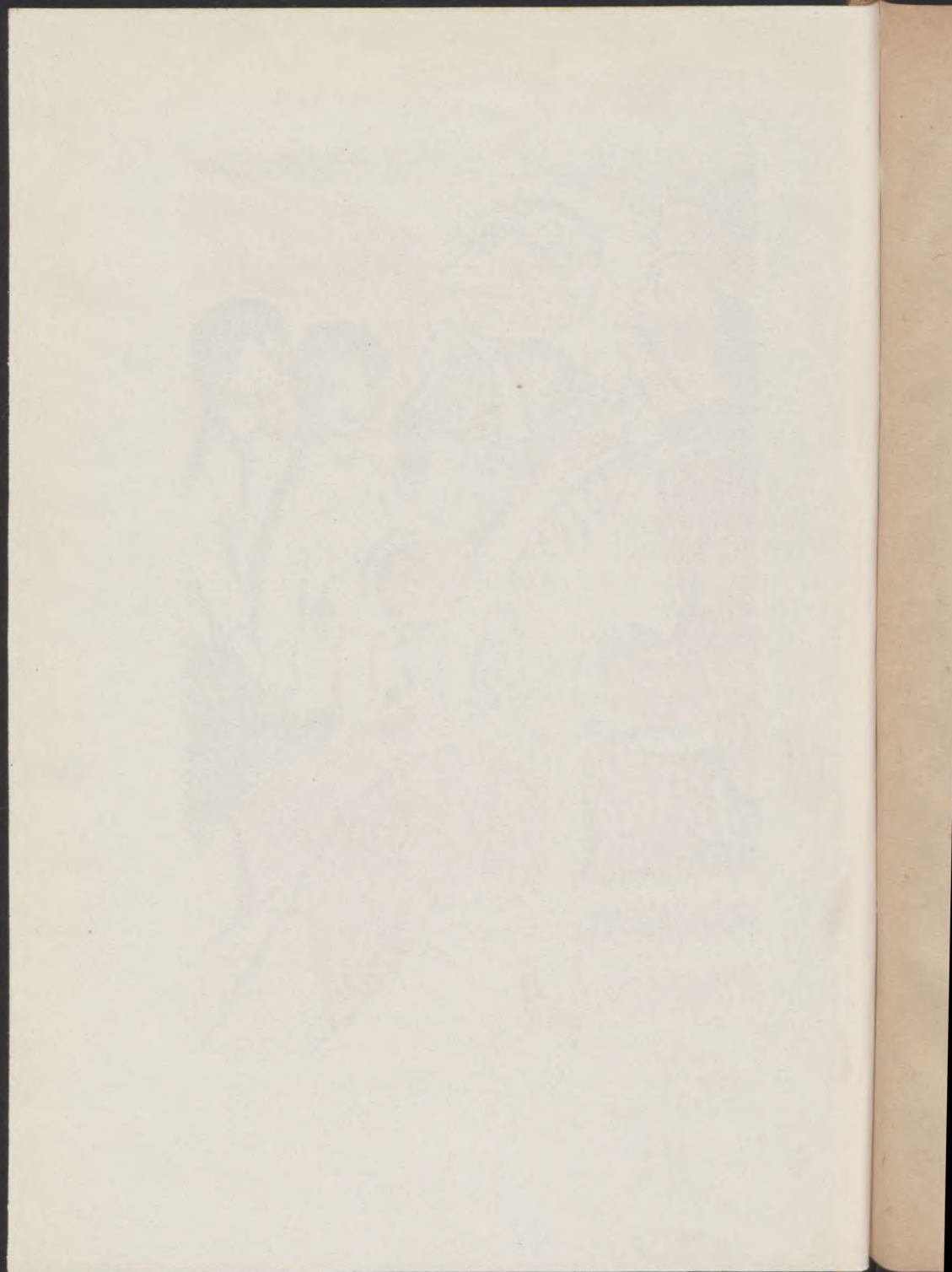
Nem valami nagy és szokatlan dolog volt az akkor! A vármegye nem hogy szemet hunyt rá, de ki sem merte soha nyitni, s ujságlapók ki nem kürtölték világgá, mert nem is voltak. Kár is lenne piszkálni, hiszen hál'istennek ingyen terem a paraszt Magyarországon, épp úgy, mint a mogyorófpálcza. — Egészen rendén van, hogy egyik a másikat pusztítja, a paraszt lenyesi a mogyorófa-pálczát, a mogyorófa-pálcza lenyesi a parasztot.

Említeni méltó is csak azért, mert a halálra botoszott jobbágnak, névszerint Veres Jánosnak, két suhancz fia volt, akik a halottat nagyon megsiratták s a temetés után bekéredzkedtek a kastélyba.

Dobos néni bent alkudozott a sertésekre Kru-

„Vigyázz magadra!“

csayval, mikor a huszár jelenteni jött, hogy két parasztfiú, amolyan tizenkét-tizenhárom éves forma, kíván bejönni az úr elé minden áron.

— Akkora tacsókók? Nincsen most karácsony, hogy a Betlehemet hoznák. No mindegy, ereszd be.

Két hirtelenszöke fiúcska lépett be, az egyiknek, a nagyobbiknak, veres volt a szeme a sírástól, a másiké tisztán, nyugodtan kékllett.

— Kik vagytok, kis emberkék? kérdé Krucsay.

— Mi a Veres-fiúk vagyunk — felelte a nagyobbik.

— Látom a hajatokról. No, mit akartok.

Ekkor a kisebbik fiú egészen közel lépett a rettenetes, zord külsejű Krucsayhoz és azt mondta:

— Eljöttünk hozzád, nagy úr, mert te botoztattad halálra az apánkat.

— Nos? — szólt Krucsay félvállról, nevetve. — Azt akarjátok, hogy feltámaszszam?

Most a nagyobbik fiú szólalt fel:

— Azt akarjunk neked mondani, hogy vigyázz magadra! — Vigyázz magadra!

A gyermek fölemelte a mutató ujját és megfenyegette a «Nyírség királyát».

A gyermek hangja úgy csilingelt, mint a temetésen a csengetyű s fenyegető ujjának árnyéka egy reszkető késpengét ábrázolt a falon.

A kegyetlen Krucsay, aki nem félt ujját húzni a vármegyével, aki szemébe nézett nem egyszer a halálnak (ösmerte jól, maga is hitta sokszor), aki a palatinussal is akárhányszor kikötött, az a hatalmas Krucsay-összerezzen a gyermek fenyegető ujjától.

— Ejnye, akasztófára való kölykei. Átkozott medvebocsok, — kiáltá s megdidergett tagjaiban —

még ti fenyegetni mertek, nézze meg az ember. Im lássa kegyelmed, Dobosné asszonyom, milyenek a parasztnak a palántái is! Hej — Mátyás, Mátyás, — rivált rá a huszárra — kergesd ki ezt a két porontyot innen. Ki a faluból, a határból, az összes területemről, pusztuljon a magja is az ilyennek. Most pedig mondja meg kegyelmed a legutolsó árat, amit az ártányokért adhat, mert nagyon fel vagyok indulva.

Dobos néni maga is meg volt indulva, biz isten még könyek is fénylettek a szemeiben, nem sokat alkudozott hát a nagy úrral, megadta a kívánt árt s még aznap hazautazott a debreczeni fuvarossal, Bujdosó Dániellel, aki Nyíregyházán innen minden egyes kastélyról és kúriáról, minden egyes majorságról tudta, hogy kié, milyen a gazdája s milyen a gazdának a felesége. Hány gyermek van a háznál s kinek mennyi jussa lesz a jövőendőben.

De akárhogy szórakoztatta is útközben, a derék asszonyság fejéből ki nem ment a két parasztfiúcska sorsa. Mi lesz azokból? Kikergették őket a rideg világba. Most valahol az országúton bolyongnak sírva. Ki bont nekik ágyat éjszakára?

Amerre ment a falvakban, mindenütt füstölögték a házak. Az emberek sütnék, főznek ott bent. De vajjon főznek-e valahol annak a két szegény gyereknek?

S addig-addig rajzolta őket maga elé a képzelete, amint fáradtan, tikkadtan, lecsüggesztett fejjel az országúton mendegélnek, hogy egyszer csak, midőn Hadházzól kigurult a nehéz furmányos szekér, ott látta őket a valóságban egy garád szélén ülve.

A nagyobbik testvér ölébe vette a kisebbik szőszke fejét s szeretettel simogatta:

— No, ne okoskodj. Kelj felj és gyerünk még egy darabot. Ejnye, hogy tudtál te szaladozni odahaza! Hopsza, ugorj fel, kis öcsécském. Játszszunk lovasdit! Én leszek a nyerges, te leszel a rudas!

A kis fiú azonban bágyadtan eresztette le a fejét:

— Éhes vagyok, nem bírok — nyöszörgé. — Adj ennem!

— Itt nem lehet az útszélen. Hanem tápászkodj fel, menjünk odább, majd megsegít az Istenke.

A kis fiú tágra nyilotta szürke szemeit.

— Messze lakik innen az Istenke?

— Az Isten mindenütt lakik.

— Hát akkor hova menjünk hozzá? Miért nem ad nekünk enni itt míngyárt?

— Óh, te kis csacsi... nem úgy van az!

E pillanatban zördültek meg a furmányos szekér kerekei mögöttük. Dobosné kihajlott a gyékényernyő alól és megösmerte a Veres-gyerekeket.

— Hophó! Álljon meg kend! Nini ni, a jobbhagy-gyerekek! Hát csakugyan kikergettek beneteket? Égre kiáltó istentelenség! Nem tudom, elnézi-e az Isten, mert ő neki sok a gondja, de én ugyan el nem nézem. Nosza, ugorjatok fel szaporán a szekérre!

Maga mellé szedte a szegény árvákat, enni adott nekik a szeredásból (hideg foghagymás borjúpecsenye volt benne és pogácsa), a két gyerek jóllakott a szuszogásig s azon módon elaludtak a rázós járművön, kezeiket egymás nyaka körül fűzve.

A derék asszonyosság pedig, akinek a szíve megesett rajtuk, a plánumokat szőtte magában, mialatt a szekér csendesen beérte Debreczen ismerős házait, hogy ő bizony fölneveli ezeket Isten nevében. A saját fiait elvette tőle az Isten s ezeket adta helyettők. Legyen meg az Úrnak az ő szent akarata.

Az öreg toronyban megkondult a szépen-szóló debreczeni harang, mintha «ament» mondana rá, a szekér pedig begurult a Dobos-portára.

— Itthon vagyunk — szól az asszonynéni s felrázta a fiúkat. — Hogy hínak téged, fiacskám? kérdé a kisebbiktől.

— Palinak.

— A te neved ezentúl László, el ne felejtsd És a tied?

— Én Feri vagyok — válaszolta a nagyobbik.

— Ezentúl István leszel. Hej, Dobos! Hol vagy, Dobos? Micsoda rendellenség az, hogy ki sem jössz elémbe.

A szegény Dobos bácsi előcsoszogott nagy lustán, mint a medve.

— No, mit bámulsz ide? Hát nem látja kegyelmed, hogy gyerekeket hoztam?

— Miféle gyerekeket? — kockkázta félenken. — Ingyenes diákokat?

— Még annál is többet. Se apjuk, se anyjuk! Laczinak fogjuk hívni az egyiket, Pistának a másikat.

— No, már az valami! — kiáltá hivatalos örven-dezéssel Dobos bácsi, s odalépvén, a két bámészkodó fiú mindenikének egy-egy barackot nyomott a fejére. — Jó kemény koponyájuk van, okos emberek lesznek!

Igy jutott a két koldusdiák Dobos nénihez, s így lett, hogy a Dobos-portán újra az a két felejt-hetetlen kedves név hangzott: «Hej Laczi, Pista, hol vagytok? Laczi, Pista, ide jertek!»

A két gyereket a nemzetes asszony ruházta, vasárnaponkint ő maga fésülte, a fizetéses diákoktól a jobb falatokat titkon nekik adogatta és mindezt csak azért, hogy mikor a napi dolga mellett a nagy bánata elalszik, azt a dévajkodó gyerekek lármája, meg a Laczi, Pista név még jobban elringassa.

III. FEJEZET.

CSATA A NAGYERDŐN.

A két fiú is nagy vonzalmat tanúsított Dobos néni iránt. Jók, szófogadók, nyájasak voltak, de valami méla bánat mindig ott ült az arcukon, a szemeikben, amit nem lehetett eloszlatni semmivel. Kivált az idősebbik, a Pista volt szomorú fiú. Ha elvonulhatott valami félreeső szögletbe, mingyárt eltört a mécses, sírni kezdett.

Az iskolában is ilyennek ismerték, azzal a különbséggel, hogy Pista legalább jól tanult a szomorusága mellett, de a Laczi fejébe a nagy hűbáratnak miatta bele nem fért a tudomány. Ott kuporgott rendesen az utolsó padban. De bezzeg első volt, ahol a kampát verték, meg ahol verekedésre került a sor a csizmadialegekkel.

A debreczeni kollégiumban a gerundium akkor volt a legnagyobb divatban. Többet ért verekedni tudni, mintha valaki fel tudta mondani az egész Ovidiust könyv nélkül.

A verekedő diák nagy tekintélyben állott a civis előtt is. Sőt a nagytiszteletű professzor urak-

nál is tekintet volt a jó izmos ököltre. Mert a török ugyan el nem szalad innen, akármilyen szépen szavalják el neki a Horatius ódáit, de ha jól hátbaütögetik a buzogánynyal, tudom, felszedi az irháját.

Még nagytiszteletű Piskárkosi-Szilágyi Márton uram, a híres matematikai professzor, aki azt szokta mondogatni: «minden tudomány csak a sírig tart, domini, de a mathézis azontúl is, mert ha van túlvilági élet, akkor a kétszer kettő ott is négy», mondom, maga Szilágyi uram is minden esztendőben prémiumot himeztetett a serdülő hajadon leányaival, hol Magduskával, hol Esztikével a végből, hogy mikor a nagyerdőn pünkösöd másodnapján engedélyezett verekedés vagyon a diákok közt, azt a legvitézebb kapja jutalmul.

Félig sem tréfadolog az! Ott van akkor Debreczen apraja-nagyja. Maga a főbíró, Domokos Gergely uram sem áttall kijönni ez alkalomra a város híres négylovas kocsiján; a szürke gyeplős ló kantárján fekete, zöld, fehér szalagok röpködnek. (Ezek a kollégiumi színek.) A szenátorok számára emelvényt tákolnak össze előttevaló nap az ácsok, balról a nagytiszteletű urak gyönyörködnek, mellettük, még mindig a porhanyós körön belül, a város előkelő hölgyei és hajadonai foglalnak helyet.

A diákok közül persze csak az marad el, aki halálra készülő beteg. Nagy szégyen itt az «absentia».

Hanem igazán szépen is veszik ki magukat ezek a gonosz nebulók abban az egyforma ruhában.

Annyiban egyforma ugyanis, hogy 1624 óta

egy taláros fekete dolmányból áll, mely fehér ércből vert kapcsokkal s egy széles övvel van a testhez szorítva, a zöld posztó-palást és az alacsony prémes főveg még fantasztikusabbá teszi — hanem annyiban még sem egyforma, mert a ruhát úgy szólván a posztója meg a «kecskéje» teszik. Már csak másképp áll az a ruha, amit a híres Kartos Gáspár varr, mint amit Kozsehuba János uram csirizel össze gyatrán.

Ez a két «kecske» ruházta akkor egész Debreczen városát, ami nyilvánvaló tanúság, hogy a ruha is erősebb volt a régi jó világban.

Egy kis asztalkán, mely a nagytiszteleltű urak előtt áll, van a jutalomdíj: az Eszti ke vagy a Magduska kézimunkája. Többnyire valami csekélység, horgolt selyemerszény apró aczéskarikákkal, vagy olvasójegy színes gyöngyökkel, aranszállal kivarrva, de a nagy becsét az adja meg, hogy éppen a leghíresebb professzor leánykája adja. A fiuk legragyogóbb álomlátása sem tudott messzebbre nyújtózkodni ennél. Nagyobb dicsőség eleven diákok nem érhet.

Nagy pezsgés, zsibongás eleveníti meg a roppant tért. A kosztoló asszonyok szintén kijönnek ilyenkor s földbe vájt tűzhelyen, üstökben főzik a csatautáni áldomás-lakomát. A rotyogás fülbemászó zenévé izmosodik a hevenyészett kemenczék tájékán. A szél széles kék szalagokra szaggatva hurezolja a füstöt, áthuzogatva azt dévajul a fák lombos koronái közt s a füsttel együtt viszi az ételszagot is, hogy összekeverje az erdei virágok illatával. Nagy konfuzió lehet ez az erre csavargó méheknek.

Az edények között apró hordókban ott a

vidámító kerti karczos is, mert a bortól válik az ember talpa csiklandóssá, már pedig a nagyerdei csatáknak mindig táncz a vége.

Maga a viadal akképp történik, hogy a két legöregebb diák táborát választ az összes diákok közül. Az egyik tábor a «magyar», a másik a «török». (Van olyan esztendő is, még pedig gyakorta, hogy a törököt németnek hívják.) Fölvetnek egy ércpénzt a levegőbe s ha a Szűz-Máriás oldala fordul alúlra, akkor a török választ legelőbb egy legényt s csak azután a magyar, megint fölvetik a pénzt s a koczka fordulása szerinti elsőséggel asszentálják össze a két táborát mindaddig, míg a diákokból telik; természetesen a legkapósabbak az erősek, a híres verekedők és csak legvégén kerül a sor a nyápicz, vézna bagolydiákokra. Hiszen ezek is jók legalább arra, hogy ott ténferegven a verekedők lába alatt, a hősök néha megbotlanak bennök és elesnek.

Mikor a két tábor már készen áll türelmetlenül, harczai hevülettől szilajan, a főbíró uram, aki nagy kedvelője e nemes dulakodásnak, háromszor int a csontgombos pálczájával — s erre nosza hajrá — éktelen lármával és szörnyű csörtetéssel egymásnak rohan a két tábor (a gerundiumoknak persze békesség adassék, itt csak pusztá ököltre megy a mulatság).

Gyönyörűség elnézni, hogy gabalyodik össze a két tábor, mihelyt összecsap, birokra szállva, összeölelkezve, egymást föltaszítva, vagy földre gyűrve, hogy hömpölyögnek, száz meg száz tarka képét nyujtva egy őskori csatának — míg végre az öregek nagy hahotája között megfutamodik vagy a magyar, vagy a török, s most már a győztes fél

emberei között kezdődik a vitézi torna, mely minden évben olyanformán ment eddig is, mint történetünk idejében.

A főbíró uram az összesereglett győzőknek azt mondta:

— Derék gyerekek vagytok, jól viseltétek magatokat, de most már lássuk, ki köztetek a legerősebb? Lépjen elő.

Ha a győzők között van a tavalyi «fortissimus», akkor az lép ki a porondra, ha nincs köztük, akkor az, aki legerősebbnek érzi magát.

De az idén köztük volt a fortissimus, a Beke Miklós és előállott.

Nagy hórühorgas ficzkó volt, felgyűrt öklein pipaszárnyi vastagságban tündököltek az erek. Az inge szét volt szakítva a mellén a mai viaskodás folytán s olyan nyakat láttatott, mint a bikáé, olyant, ami még Debreczenben is túlságig vastag.

— Hová való, amice? — kérde ő kegyelme, a főbíró uram.

— Kabára.

(Hümi, — sugta a főbíró Lázár Kristóf tanácsbelinek, — aligha nem az a bizonyos kabai asszony az anyja.)

Ez czélzás volt a Beke Miklós veres orrára.

Azután hangosan mondá az előkelő úr:

— Sok eső eshetett arrafelé, ahol ilyen kemény fiuk teremnek, — de lássuk, nem nőtt-e egy esztendő óta még külömb egyebűt?

— Állok elébe — jegyzé meg Beke hetykén s azután kihívó arczczal nézett szét táborán. — Nos, van-e valamelyiteknek kedve megverekedni velem?

Mély csönd támadt. A sok dicsszomjas diák mind egymásra nézett, de bizony minden arcra az volt odaírva: «Non sum paratus». Ki akarna az óriással kikötni.

— Hát senki sincs? — kérde a főbíró biztató tekintettel.

Erre mintha valami sün gurulna elő egyszerre, kivált a többiek közül egy köpczös fiú.

— Én megpróbálom.

A meglepetés fölszisszenése hangzott, melyet nyomban gúnyos vihogás követett.

Domine Beke megvetőleg hunyta be az egyik szemét és kitátotta a száját.

— Hm... megeszlek, te vakarcs!

— A Dobosék diákja! A Doboséké! — hirdették az elülállóak a távolabbiaknak, akik a nagy jelenetet nem láthatták.

— A koldusdiák!...Az öregebbik! — ismétlék mások és hozzátették: — No, ez hallatlan dolog!

— Nézze meg az ember, hogy fölvette magát a jó kosztón, — kiabálta Garas András uram, a gombkötő, aki nagy ellensége volt Bujdosó János uramnak.

IV. FEJEZET.

SOHA SEM KÖTHETSZ KARDOT.

A Bujdosó-familia tagjai egyszerre összeröffen-
tek mindenünnen és elkezdtek háborogni és méltatlankodni.

— A szemtelen prücsök! El kellene onnan
seprűzni. Ez akarja a mi diákunkat legyőzni?

Maga Piskároski-Szilágyi Márton uram is így
szólt:

— Nini, a «rana rupta» a Phaedrus meséiből!

Még akkor közönségesen «ránának» nevezték
diákosan a békát és azt akkor mindenki meg-
értette; most már magyarul nevezik az egyes
állatokat, de valljuk meg, senki sem érti. Mert
vajjon ki tudhatná, hogy a «sárhencser» = vadkan,
a «nyakorján» = zsiráf, a «berki futár» = szarvas
és hogy a béka «másznok»?

A birkózó valóban a Dobosék ingyenes diákja,
Veres Pista volt, aki csak a nyakáig ért az óriás
Bekének. Hogy mi lesz már a világból, ha a veréb
támadja meg a sólymot?

A «cantus praeses», aki különben torokbeli
kincsekkel lévén megáldva, lenézte a testi erőt,

egy sipot vett most elő és belefujt... Ez volt a jel az összecsapásra. Ép úgy, mint hajdanta Budán a tornákon, mikor még idehaza laktak a magyar királyok.

Beke a csipőjére vágta az egyik kezét, mintha az fölösleges lenne s csak úgy félkézzel kapta vállon Veres Pistát, hogy megropogtatván a váll-pereczét, a levegőbe emelje s onnan a magashól egy ügyes csavarintással a földhöz csapja. Kulimászsza válik a szegény gyerek, úgy foly szét a földön. Biz Isten, kanállal szedi majd fel Dobos néni!

De a Pista gyerek sem rest... hop, nekiugrott Bekének s kápráztató gyorsasággal körületekergőzött annak a hosszú testén mint egy kigyó, lábával átfonta a lábát, két kezével a nyakát, míg Beke egy rettenetes csapást mért öklével a mellére, amitől az egyszerre szédülni kezdett s szemének a kék karikája befelé fordult. De azért meg se szisszent, csak a karjai eresztették el lankadtan az óriás nyakát egy perczre.

Beke felhasználta ezt a perczet, egyet lódított rajta, megingott tőle, elesett volna, ha nincs ott egy fa, amelybe belebotlott, de amely egyszer-smind leesni nem engedte. Nagyot koppant a feje a fa derekán, de mint a labda, visszaugrott egy jaguár ügyességével s megragadta újra Bekét. Összefonódva kezdtek birkózni. Fejedelmi látványosság volt ez a debreczenieknek. Mintha csak egyetlenegy alaktalan test lett volna négy kézzel, mely eszeveszetten kering, dübörög, mint az ördögmotolla.

A nézők még a lélekzetüket is elfojtották.

— Terringette! — kiáltá a főbíró a kinos, ünnepélyes csöndben és az izzadság csurgott le a homlokán a nagy érdeklődéstől.

— Rajta, rajta!

Hol az egyik velett lábával gáncsot, hol a másik; a ravasz fogások, melyek a verekedés művészetét képezik, mind nem használtak semmit. Egyformán tudott velök bánni mind a kettő. Olyan volt a koldusdiák karja, mint a vaspánt.

— Szorítsd, szorítsd, Pista fiam! — süvített egy mennydörgős hang a magasból.

Mindenki odanézett, hát Dobos bácsi ült ott fejük fölött a fán, két elálló ágba kapaszkodva.

Beke megrezzent, az a hang megzavarta, azt hitte, az égből hangzik alá... s önkéntelenül föltekintett és eleresztette ellenfelét.

Ez volt veszedelme, Pista keresztülhajította magát az óriáson könnyedén s egyet döfött rajta hátulról a két térdkalácsával; egyike ez a legraffinrozottabb csellőkéseknek (debreczeni műnyelven «kecsketúró») úgy, hogy az erős ember elbődült s nagy zuhanással terült el a porban.

— Vivát! vivát! — harsogott száz meg száz torokból. — Éljen a koldusdiák!

Pista odaugrott Bekéhez és rátérdelt, kezeivel pedig leszorította, hogy föl ne birjon tápázkodni.

A tömeg átszakította a sorompókat és nagy riadalommal csörtetett be a küzdelem színhelyére.

Dobos bácsi leugrott nagy örömeiben a fáról, de olyan szerencsétlenül esett hanyatt, hogy majd eltörte a balbordáját. De fájdalmas jajgatásai közben is eszébe jutott odakiáltani Pistának:

— Dömöczköld, fiam, ne ereszd el. Hadd egyék egy kis homokot. Nem sokkal rosszabb az a Bujdosóék kosztjánál.

— Eressz el — hörgé Beke. — Az ördög verekszik veled többet!

— Satis! Elég! — mondá az odaérkezett főbíró. — A tavalyi fortissimus elmehet zabot hegyezni.

Erre újra fölhangzott az éljenzés. A híres iskolai kántus rázendíté a «Gerundiumdalt», melynek mindig az volt a visszatérő sora:

Külömb legény Dávid, mint Góliáth,
Vivát, vivát, vivát!

A főbíró ünnepélyesen kezét szorította a győzővel, Dobos néni elérzékenyülten könyezett s hol a fiúhoz, hol megint vissza a katlanokhoz szaladt a gulyáslevest megkavarni.

De a java még csak ezután jött. Előlépett a szépséges leányzó, Szilágyi Magda, talpig ünnepi ruhába öltözve s szemlesütve hozta a győzőnek szánt jutalomdíjat. Egy kardkötő volt az idei prémium, gyönyörű kézimunka, finom aranyszállal szattyánra hímzett oroszlánok.

Magda leányasszony arcza olyan lett, mint a vérbe mártott liliom, mikor ezt a néhány szót elrebegette, amire nyilván az apja tanította be otthon, mert nagyon professzorosan hangzott:

— Tisztelet adassék a testi erőnek, mert az erős lélek is az erős testet keresi lakóhelyéül. Dicsőséggel lógjon a kegyelmed kardja mindig, mindenkor e kötőn. Ok nélkül ki ne rántsa a hüvelyéből s tisztesség nélkül vissza ne tegye a hüvelyébe.

Az ifjú megdicsőült arczczal állott ott, úgy tetszett neki a leány hangja, míg a mondóka tartott, mintha a szférák zenéje lenne: előtte a közönség zivaja harmonikus, kellemes zsongássá olvadt össze, mely melegen csiklandozta és dagasztotta szívét. Az ég, — noha fent egy pár foszlányos felhő futkározott — teljes pompájában nevetni

látszott rá és a nagy erdő minden lombja neki integetett mosolyogva. A dicsőségből is legédesebb az első csöpp. A koldusdiák lelke csordultig megtelt azzal az egy csöppel.

Dobos bácsi olyan vidám lett, hogy a süvegét hajigálta fel a levegőbe, nyakába borult az ismerőseinek s váltig bizonykodott, noha senki sem czáfolgatta:

— Akárki mit mondjon, a testi táplálék a fődolog! A táplálék csinálja a legnagyobb csodákat. Mit nem tesz a jó koszt! Hej no, hova lettek egyszerre azok a Bujdosóék?

Hát biz azok szép csendesesen elpárologtak onnan.

A nagytiszteletű urak ellenben mind odajárultak Veres Pistához (de milyen szép fiú lett abból egy fél óra alatt!) és kezet szorítottak vele, kinek még mindig reszketett a másik keze, a melyben a hímes kardkötőt tartotta.

A nagytiszteletű urak sorba nézegették a szép emlékjelt s ott szemtől-szembe megdicsérték Szilágyi Márton uramat, hogy olyan kedves hajadonleánya van, aki a varrásban annyira tökéletes.

— Ez bizony gyönyörű egy munka. Még öreg korában is örömmel fogja nézegethetni a domine.

— Nagy kár — jegyzé meg nagytiszteletű Boglányi József uram (s nagy kár, hogy megjegyzé) — valóban nagy kár, hogy soha sem viselheti.

— Nem viselheti? — kérdé csodálkozva a főbíró. — Miért ne viselhetné?

— Mert a nem nemes ember nem köthet kardot. Tehát a kardkötőre sincs szüksége.

A Pista fiú elhalványodott. Mintha egy hideg lehellettel egyszerre elfujták volna a tündérvárat, amit az ő lelke csak az imént épített.

Abba az első édes csöppbe mingyárt beleesett az első méregmorzsa. Együtt jár az azzal.

Úgy érezte, mintha e perczen ő rá, az irigyelt diadalmasra, szájalommal vagy gúnynyal nézne mindenki.

Hiszen nem is nemes ember fia, hiszen csak a koldusdiák!

Maga a szép Szilágyi Magda is olyan szelid részvéttel függeszté rá szemeit, mintha a nagytiszteletű Boglányi professzor uram szavai volnának azokba a sötét szemekbe befestve: «Beh kár, hogy sohasem viselheti a kardkötőt.»

A zene felharsant (a híres Csomornyó banda húzta szíve fenekéről), a nagy tér kitisztult a verekedőktől, átvették az ölelkezők; ifjak, leányok deli tánczra perdültek, előkullogván apródonkint a megvert tábor legénysége is.

Mindenki örült, vigadott, csak a győző nem. Olyan nagyon megszúrta az a tövis...

Elvonult búsan az erdő olyan részébe, ahol senki sem látta, ahol csak a természet volt, ahol a madarak vígan ugráltak ágról-ágra és csicseregetek kedvők szerint.

Volt azok közt mindenféle madár, szarka, rigó, karvaly és pintyőke. Szebb tollban járt az egyik, mint a másik, — de azért nem lehetett észrevenni, hogy egyik lenézné a másikat.

«Nem vagyok nemes ember» — sóhajtá megsemmisülten. — «De hát mért nem vagyok az?» — kérdé töprengve.

A füvek, fák komoran bámultak rá — de meg nem magyarázták neki.

V. FEJEZET.

KIRE MARAD A BOLT?

Pistát nem hagyta többé nyugodni a gondolat, hogy ő nemes emberré lehessen. Erről elmélkedett nappal, erről álmodozott éjszaka. Mióta úgy rápörköltek a nagy erdőn, valami felsőbb lénynek látszott előtte az, aki nemes.

Minden gyermeknek és ifjúnak megvannak a maga ragyogó vágyai, de azok rendesen vagy alantabb járnak, vagy magasabban; vagy király akarna lenni valami tündérországból, ahol az erdő aranyból van és muzsikál, ahol a patakban olvasztott ezüst csörgedezik víz helyett, vagy ha nem ilyesforma királyság jár az eszébe, akkor bizonyosan kielégítené egy új sarkantyú, vagy egy puzdra.

De ki gondolna nemességre ilyen korban? Hisz az csak a meggazdagodott bőrkereskedőnek és tábori liferánsoknak furdalja begyét, hogy «ni, hiszen én úr is lehetnék, ha a király akarná». Más emberfia ellenben abban az istenes békés tudatban nő fel, hogy minden úgy van jól, amint van, a hatalom és rang Istentől való.

A nagyobbik testvértől a kisebbikre is ráragad az a mérhetetlen nagyravágyás, az a szörnyű szomjuság a rang után.

— Látod, az apánkat sem verették volna halálra, ha nemes ember lett volna. Nekünk is más-képp menne a sorsunk. Nézd csak a Gencsy Miskát, vagy a Szentpályi Gabit, az iskolatársainkat, mennyivel különb öklöket adott nekem meg neked az Isten, de azért mégis ők a hatalmasabbak.

Az elnyert kardkötő mindig ott függött a Pista ágya fölött. Veszedelmes diadaljel volt. Az súgta neki ezeket a hóbortokat, melyek lassankint a Laczi fejét is megcsavargatták.

— Ime itt van és nem viselhetem sohasem. Más oda nem adná a világ minden kincseért, nekem nem ér semmit. A könyvekhez nyúljak vigasztalásul, azokban búvárkodjam? Minek? A tudomány is csak a nemes embernek dísz, nekünk csupán kenyér.

A derék Dobos bácsinak abban kellett hagynia az eddigi esteli mesélgetéseit.

Nem elég érdekes téma volt már a fiúknak, miképpen sétált a pataki diák a szűk czellájában (Fogadni mernék, hogy Patakon meg debreczeni diákot mondanak), mi módon szólnak a különböző felekezeti harangok. A lutheránus harang nyelve azt ketyegi: «Se ide, se oda», a pápista harangé: «Jézus Mária — Jézus Mária», míg a kálomista ekképp mordul közbe: «Forgós adta teremtetten».

Felséges zamattal tudta ezt produkálni Dobos bácsi, hát még a «fogy a diák»-féle históriát, a pukkadásig nevetett volna annak még a holt ember is, csak ezek a holdkóros fiúk nem. Úgy hallgatták, mintha az orruk vére folyta.

Hanem bezzeg csillogott a szemük, mikor a molnárlégényből vezérré lett Kinizsy Palkó történetét beszélte, vagy a kályhafűtőből királyfi tutorává emelkedett Gyurka barátét. Egyikhez sem hazudott hozzá Dobos bácsi valami nagyon sokat.

Laczi könnyűvérű ficzkó lévén, ha a bátyját nem látta, szívesen engedett a nagy dicsszomjból. Némelykor átadta magát a játéknak, mulatságnak s tudott lenni boldog is. Igaz, hogy a szíve olyan lágy volt, mint a viasz, menten összeszorult, ha a bátyját látta búslakodni, s ha az megsarkantyúzta a saját fantáziáját, versenyt szalajtott vele ez a magáét, mint a lustább lovat a csikó mellett.

Az évek jöttek-mentek s a két árva fiú ajka fölött pelyhesedni kezdett immár a bajusz. — Maholnap emberszámba léptek, gyerekek, — hajtott a Dobos néni, kinek nagy kedve telt a fiaiban.

S a jó asszony komolyan gondolkozni kezdett sorsukról, kivált a Pistáéról. Egy év még s mind a fejében lesz, amit Debreczenben bele lehet tölteni. Hát már most csinálni kell a fejével valamit. Okos, tanult fiú, a professzorok nem győzik dicsérettel s olyan írása van, hogy a szép gömbölyű betűit megcsodálják. Multkor is vele másoltatták le a gratuláló iratot, amit a palatinus nevenapjára küldött a kollégium.

Sok fejtörés után abban állapodott meg az asszonyság, hogy Pista legjobb lenne valami jó helységbe kántornak. Egy az, hogy az ügyes betűvetést átplántálná a falusi gyermekekbe, akiket tanítana, más az, hogy hangja is kellemetes, nemcsak az orgonaszót emelné, de a halotti búcsúztatók

eléneklésében is ritkítaná párját. Igazi gyönyörűség lenne falujában meghalni.

Ami pedig Laczit illeti, az úgy sem való tudósnak; ha az iskolákat kijárja, hadd legyen belőle hentes. Legalább lesz valaki, akire a bolt rámaradhat.

Laczi nem is bánta, de Pista búsan rázta a fejét. Tán most is a híres Brunszvik vitéz járt eszében, aki elindult a világba, a rettenes kardjával új címert keresni: eddig griffmadár volt oroszlánt akart ezentúl. Ő tökéletesen értette Brunszvik vitézt.

— Ne rázd a fejedet — kapacitálta Dobos bácsi. — Aranyélet a kántor-élet. Cantores amant humores. A kántorok szeretik a bort. A kántorokat pedig szeretik az emberek. Lám, Mátyás király milyen jó barátságban állt a czinkotai mesterrel!

A czinkotai itcze azonban egy csöppet sem csiklandozta a Pista becsvágyát. Azzal fenyegette Dobosékat, hogy inkább a vízbe öli magát, vagy leugrik a toronyból.

— De hát mi akarsz lenni, édes fiam? — kérde szeretettel Dobosné. — Hiszen én nem erőszakollak semmire. Ne tagadd el, mi volta-képpen a szíved kívánsága, s én rajta leszek, hogy azzá légy.

Pista elpirult s szemei lázasan csillogtak.

— Legelőbb is nemes ember akarok lenni, akkor aztán majd megmondom a többit.

Dobosné összecsapta a kezét ijedten:

— Jaj, fiam, azzá csak a király tehet meg!

— No hát el fogok menni a királyhoz.

— Óh, óh, te szerencsétlen. Hol szedted ma-

gadba ezt a szertelen nagyravágyást? Ki tanított téged az ilyen hivalkodásra? Elmégysz a királyhoz? Verd ki a fejedből ezt a gondolatot. Azt gondolod te, hogy az csak egy ugrás ide, hogy fel kell húzni a mesebeli bocskort és azt mondani, «hipp, hopp, ott legyek, ahol a király van». Először azon kezdem, hogy nem is hiszek a király létezésében, mert én sohasem láttam. Azt mondják, Bécsben lakik. Azt mondom én erre, hogy nincs is Bécs nevű város Magyarországon.

Akármennyire lohasztotta az ilyen beszéd, de a külső életben minden csak szította ezt a nagy vágyát. Pokol volt akkor az iskola a nem nemesnek. Pokol volt megtanulni, hogy az Isten mind a maga képére, egyformáknak teremtette az embereket, egyformán adott nekik lelket, hallást, látást, érzést s az emberek eldönthetetlen válaszfalakat építettek: kis király az egyik, pária a másik.

Minden lépten-nyomon érezte ezt. S azonfelül gyakran kellett látnia Doboséknál apja gyilkosát, Krucsayt, ki iránt évei számával növekedett a gyűlölete.

Valahányszor Krucsay jött, az nap mindig a szomorúság napja volt nemcsak ő rá, de Dobosékra is. Csüggedten, lehorgasztott fővel jártakkeltek s a néni bezárkózott a szobájába és sírt.

Pista ökleit szorította össze ilyenkor. Hej, ha ő valaha mint férfi férfivel szemben állva, kérhetne számot tőle!

Vajjon miért jár ide, mit akarhat s miért szomorítja a jó embereket?

Nem sokáig maradt titokban.

Dobosék tartoztak neki. Régi időktől fogva hitelbe szedte a néni a sertéseket. Az adósság fel-

gyűlt nagy összegre, úgy hogy többé nem bírtak vele.

Egy szomorú napon megperdült a dob az udvaron, s Doboséknak nem kellett többé a fejüket törni, kire marad a hentesbolt?

Most már csak azon sirákoztak, hogy kire maradnak a diákok?

Mindenük odaveszett, házuk, boltjuk, az összes házi bútoraik és a harminczlánzos földjük künn a határban, úgy maradtak szegények, mint a kis újjam.

És még most sem magukra gondoltak, hanem a két koldusdiákra, akikből most már nem lesz semmi.

Dobosnénak Szegeden lakott a Mártha öcsese, férjezett Vőneki Jánosné. A sógornak számos bárkája és tutajja járt a Tisza vizén, egyike volt a legmódosabb fakereskedőknek; az megígérte, hogy alkalmazni fogja Dobost, a néni meg majd csak eltengeődik a Mártha mellett kegyelemkenyéren. Bizony, keserű annak az íze, — de ha az Isten így rendelte, legyen meg az ő szent akarata!

Volt nagy könyhullatás, mikor válniok kellett!

— Magammal vinnélek, — zokogta Dobosné, a karjaiba szorítván a két fiút görcsösen — de magam is idegenbe megyek. Én sem tudom, mi lesz a sorsom!

A szekér már ott állott a kapunál. Dobos bácsi maga vitte ki a könnyű málhát és a saraglyába tette. Elfért oda könnyen, pedig benne volt abban a batyuban mindenök. Azután visszament s ő is rendre ölegette a fiúkat, mialatt deres szakállá átnedvesedett.

— Jó az Isten, jót ad — mondá elérzéke-

nyúlve. Még megengedheti, hogy találkozzunk is valamikor. Legyetek jók és becsületesek. Voltam az igazgató professzornál s az kieszközölte, hogy ételt kaptok a szegények konyhájáról s lakástok léssen a kollégiumban.

— Nekem pedig azt is megígérte, — vágott közbe Dobosné — hogy a nyáron legáczióba küldi Pistát s ez ott pénzt szerezhet magának. No gyertek ide, hadd csókoljalak össze még egyszer.

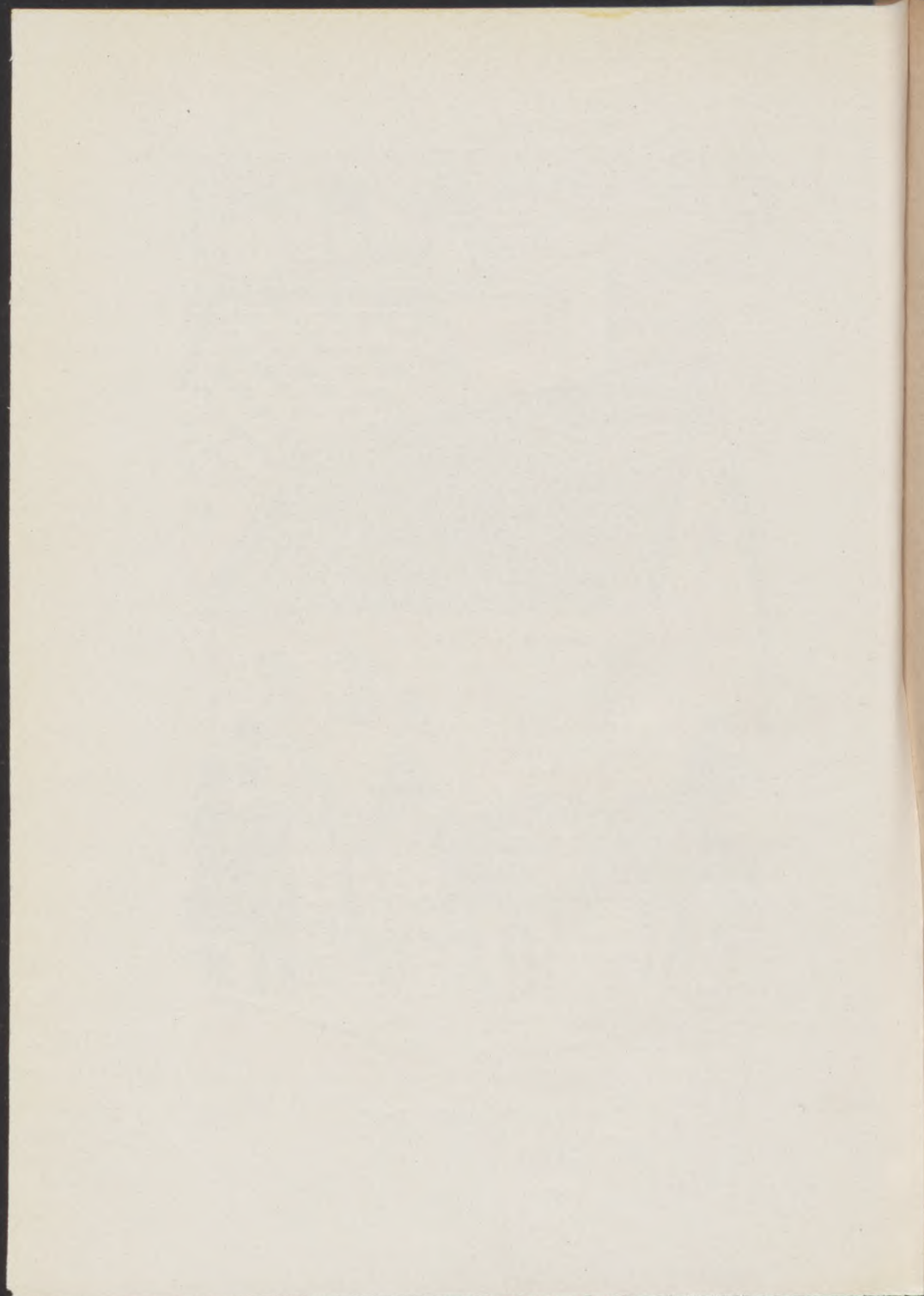
És még azután is egyszer. Megsimogatta a hajukat, letörülgette a keszkenőjével a zápor módra ömlő könnyeiket.

— Óh, de jó az Isten, — kiálta fájdalmasan — hogy a magam gyermekeit elvette.

A fiúk egy szót sem voltak képesek kiejteni a nagy szívfájdalomtól. Némán lesujtva hagytak tenni magukkal mindent, amint hol a bácsi, hol a néni kapta őket kézre s beszélt hozzájuk majd szomorítón, majd vigasztalón. Nem hallottak ők abból semmit. Egy nagy khaoszsza olvadt össze nekik az egész világ.

Pizsera bácsi büszke Batája

VI. FEJEZET.

A FEHÉR ÉS A FEKETE KUTYA.

Egy vézna, himlőhelyes alak dugta be fejét a szobába:

— Gyerünk, ifiasszonyka, mert nagy út áll előttünk.

— Mingyárt, mingyárt, Pizsera uram.

Ez volt a híres «szegények fuvarosa», Pizsera apó, aki bizonyos fogadás folytán jótékonyaságból, ingyen fuvaroztatta az embereket — amikor kedve volt hozzá.

Két rossz macska lova volt, Bata és Fecske, a gubó diákok és a «botos diákok» rendesen ezen a két gebén tették az első kirándulást a Helikon felé, azzal t. i., hogy rég időktől fogva szokásban volt a versfaragási mesterségben a két jámbor állaton kezdeni az elmeköszörülést.

Egy pár ilyen versezet mai napig is fennmaradt:

Pizsera bácsi

Büszke Batája

S a deli Fecske

Harmincz szem zabot

Evett egy este.

Pizsera apó magánkívül lett dühében, ha egy ilyen verset elkiáltottak a háza előtt a «tizenhárom városban»: «Ejnye, mordizom adta — kiabálta a «clamantesek» után — no, hogy kilencz kopókölők marja a torkotokat».

Pizsera apó szállította Dobosékat Szegedre s most is arra játszotta magát, hogy a lovak türelmetlenkednek odakünn. Pedig azoknak eszökbe sem jött a türelmetlenség, nem ösmerték azok ezt az érzést, örültek szegények, hogy élnek. De Pizsera apó mindenféle nemes gerjedelmet látott szerető szemeivel a lovaiban, a melyekre büszke volt, mert mint dicsekedni szokott — több jót tettek már ezek, mint egy püspök.

A Pizsera sürgetésére csakugyan kifejtőzött a fiúk karjaiból Dobosné.

— El ne felejtsetek. Gondoljatok rám — mondá fuldokló hangon s keresztűlszaladt az udvaron a kocsihoz.

A fiúk utána futottak.

— Óh anyánk! — kiáltá Pista szívfacsaró hangon. — Ne hagyj el minket!

— No, no, no — csillapítá őket színlelt vidám hangon Dobos. — Teringette, gondoljátok meg, hogy maholnap férfiak leszünk . . . mind a hárman. (Magát is a gyerekek közé vette a szegény bácsi — pedig már ő belőle nehezen lesz férfi valamikor.)

A kocsinál már mind ott voltak összegyűlkezve a Dobosék jó emberei, akik még egy istenhozzádot akartak nekik mondani.

Pereczék a szomszédból, Majorosék, Birliné asszonyom a Csapó-utczából, a sok diák, akik valamikor náluk kosztoltak, sőt még az ellenségek:

Bujdosók is eljöttek s maga Bujdosóné asszonyom pityeregve ösmerte be a búcsúzásnál: «Kegyelmed volt köztünk a királyné, kegyelmed mindnyájunkat fölülmult a főzőkanalával.»

Mit nem adott volna azelőtt Dobosné ezért a meghódolásért — de most csak sírni tudott.

— Isten áldja meg, néni! Isten áldja meg, kom'asszony! — köszöntötték minden oldalról. — Legyen szerencsés, legyen boldog.

Pizsera apó maga is ellágyult s szemére hívván a kalapját, kibontá az ostort s meglegyintette a deli Fecskét és a büszke Batát, mire a két jámbor ló nagy immel-ámmal megmozdult.

Dobosné még egy pillantást vetett a körülállókra és a házra, mely az övé volt. Az eperfa lombja búsan integetett az udvaron s annak a pirosbélű sertésnek a boltajtón mintha könyek szivárognának a behunyt szeméből. A becsukott zsaluk, a fehér kémény a tetőn még egyszer elfutottak a szeme előtt s aztán nem látott többé semmit, odaroskadt a Dobos bácsi nyakára aléltn.

Csak mikor elhagyták a várost, a szabad mezőn a hűs szellő amint megcsapta arczát, pillantott még egyszer szülővárosára.

S íme látja, hogy az úton ott szalad utánuk a két Veres fiú.

— Megálljon, Pizsera uram, megálljon. Azaz, hová beszélek . . . Jaj, már az eszemet sem tudom. Menjünk, menjünk sebesebben, mert ha utólérnek a gyermekeim, mingyárt megszakad a szívem.

— Csak ne sajnálja kegyelmed azt az ostort, ha Istent ösmer — rimánkodék Dobosné.

— Ostort? ezeknek? — duzzogott sértődve. Csak senki sem bikkmag, hogy a sárkányra hólyagot kössön.

Hanem azért mégis közibe vágott a két griffnek, úgy hogy azok igazán neki lódultak, a felporzott debreczeni homok csakhamar a folyton távolodó diákokat is eltakarta előlük s a diákok elől is a szekeret.

— Visszaforduljunk? Minek? Menjünk inkább, amerre a két szemünk visz. Valami titkos érzés azt súgja nekem, hogy megtaláljuk a szerencsét.

— Amit úgy értesz, hogy mint nemes emberek térünk majd egykor vissza Debreczenbe.

— Nem ide, Szegedre kell előbb mennünk — sóhajtott fel Pista. — Ha valami lenne belőlem, nénit felkeresni volna a legsürgősebb dolgom, hogy az ő sorsán segítsek, azután Krucsayt veném számolóra és csak akkor jönnék végre ide.

Mialatt a nénit említette, bánatos gyöngédség tükröződött arczán, majd a bosszúérzet csillant meg szemeiben Krucsay nevénél s végre pír önté el arczát, amint arra gondolt, hogy akkor aztán ide jönne Debreczenbe.

Az aranyos kardkötő ott volt most is szépen becsomagolva a tógája zsebében, azt magával viszi s jövet a derekára köti majd, hogy meglássa az, aki adta, csak hogy már kard fog azon akkor lógni . . .

— Hát nem bánom, — felelte az öcs — menjünk a szerencse után.

Elindultak csakugy vaktában, az első cél az első torony volt. Sokáig mentek egymás mellett hallgatag, míg megszólalt Pista:

— Nagy dolog az, öcsém, bolondságnak, amibe mi fogtunk. Két koldus útra kél gyámol nélkül és mégis reménnyel. Fájdalom! csakis ezzel van tele útításkánk.

— De még ez is elfogyhat.

— Az enyém nem, de miattad aggódom. Félek, nem lesz elég kitartásod. És mégis megeshetik, te érsz előbb célra. Én elveszhetek, te megmaradsz. Igérd meg erre az esetre, hogy megsegíted nevelő szüleinket és bosszút állasz apánkért.

— Igérem — mondá ünnepélyesen a kisebbik diák.

— Hallja a nyílt ég fölöttünk!

Éppen kezdett az esti szürkület leszállni a harmattól nedves füvekre s két apró csillag gyuladzott a mennybolton.

A két testvér oda nézett fel s az apró csillagok nyájasan pislogtak le, mintha mondanák: «Hallottuk bizony, hogyne hallottuk volna».

Éjfélre értek falut s csak egy ablakban égett mécsvilág. Fáradtan, tikkadtan kopogtattak be.

Nemsokára megnyílt a kis ablak, széthúzódott a tarka függöny.

— Ki az? — kérdé egy nyers hang belülről.

— Szegény, éhes diákok vagyunk. Éji szállást és egy falat kenyeret kérünk a jó emberektől. Itt világosság derengett az ablakban, hát ide fordultunk kegyelmetekhez.

— Ez nem jó hely az utasoknak. Ide a halált várjuk vendégnek — felelt az előbbi hang.

— Úgy? Haldokló van a háznál? Engedelmet kérünk, de mi nem a halál vagyunk!

— Akkor hát vigyen el benneteket az ördög.

Mérgesen becsapta az ablakot, de alig voltak tíz lépésnyire, amint nagy csattanással kinyitotta újra.

— Hej, diákok, diákok! Jertek csak vissza, tudtok-e írni?

— Azért vagyunk diákok, hogy tudjunk — felelte Laczi.

— No, akkor forduljatok be. Éppen jó órában találtatok ide.

A házajtó retesze nem sok vártatvást megcsikordult s a diákokat beeresztették a szűk pitvaron át a szobába, hol egy tarka ágyon összetöprődött anyóka haldokolt.

Ősz volt a haja és szemöldöke, melle kinosan hörgött, míg a kezében megszentelt barkát tartott. A rokonok minden felindulás nélkül állották körül. — Anyó — mondá most egy magas, szálas férfi, megrántván a haldokló kendőjét, mely a nyakán volt — diákok vannak itt, akik meg tudják írni a testamentumot: mondja nekik kegyelmed, mit írjanak.

Az öreg asszony fuldokló köhögésbe tört ki, mialatt halántékai megkékültek.

— Jaj, jaj, ti a garabonczyás diákok vagytok?

— Nem vagyunk garabonczyás diákok. A debreczeni kollégiumból valók vagyunk.

— Jó, jó, — nyögte a beteg, miközben összevaczogott a fekete kiálló foga — mutassátok a talpatokat, hadd lássam. Ágnes, hozd ide közelebb a mécesest. No, nem bánom, írjátok, amit kívánok. Azt hittem lólábatok van és a pokolba akartok vinni.

Egy öreg ember, aki testvére lehetett a haldoklónak, valami attramentum-félét hozott elő és gyűrött papirost, melynek az egyik oldala már tele volt írva.

Pista vette kezébe a tollat és írni kezdte, amit az öreg diktált:

— A lelkemet hagyom a mennybeli Istennek.
A szálas férfi helyeslőleg bólintott rá.

— Irjad tovább, diák. A testemet hagyom az anyaföldnek.

Ezt is nyugodtan vették a jelenlevők. Ez még mind csak az értéktelen holmi.

— A földjeimet hagyom a Kertész János unokámnak.

Most mindnyájan dühösen néztek egy fiatal legényre, aki az asztalon keresztbe tett lábakkal ült és késsel faragsált valamit.

— A lábas jószágot testálom a testvérem fiának, Rácz Istóknak.

A szálas férfiú elégületlenül pislogott.

— Irjad diák, irjad — nyöszörögte a haldokló, minden erejét összeszedve.

— A ház és a benne levő holmi legyen az Ágnes unokahugomé.

Mialatt a diák ezt is papírra tette, megindult a szóvita egy szögletben Ágnes és Rácz Istók közt. Istók úgy értette, hogy most minden lábas jószág neki van testálva, az asztal, a székek, az üst, a lóczák, egyszóval minden az övé a butorokból is, aminek lába vagyon. Ágnes ellenben csak a házi állatokat értette a «lábas jószág» alatt: «Nem én, Istók bácsi, még egy lábas serpenyőt sem engedek innen elvinni kegyelmednek».

A beteget éppen nem confundálta ez a vita, talán nem is hallotta s imigyen intézkedett a továbbiakra nézve:

— Összes készpénzemet, ezer talléromat pedig hagyom a legfiatalabb unokámnak. Mohorai Ferencznek, de csak huszonnégyszáz éves korában vehesse fel.

Abban a pillanatban leugrott a kemence tetejéről a nevezett Mohorai Ferencz, tizenhárom éves fiú.

— Hol az az ezer tallér, nagyanyó? Add ide hamar és halj meg,

— Csitt, te prűcsők! Hogy mersz ilyeneket beszélni a nagyanyádnak, te hálátlan?

A haldokló sárga arczán bágyadt mosoly jelent meg, jelölve annak, hogy a szeretet nem engedi magát kapacitáltatni, megfogta a fiú kezét gyöngéden.

— Jaj, de hideg a kezed, nagyanyó. Ereszd el az enyimet!

— Jó, jó, eredj hát lefeküdni. De fordulj ide még egyszer a lámpa felé, hadd lássalak, miképpen nézel ki.

— Várj hát, hadd fészülködjem meg előbb.

A beteg anyóka arcza úgyszólván derült lett, míg kedves unokájával enyelgett.

Ezalatt Ágnes egy köcsög aludtletet hozott be Laczi számára és egy nagy karaj kenyeret; Pista türelmetlenül szólt a beteghez:

— Következik még valami?

— Lássuk csak... a földek, a pénz, a holmi, a lábas jószág... nincs egyéb! De igen, igen... a két kedves kutyám. Nos, kinek hagyjam a kutyámat?

Töprengve hunyta be szemeit egy perczre, aztán nyöszörgő hangon mormogta:

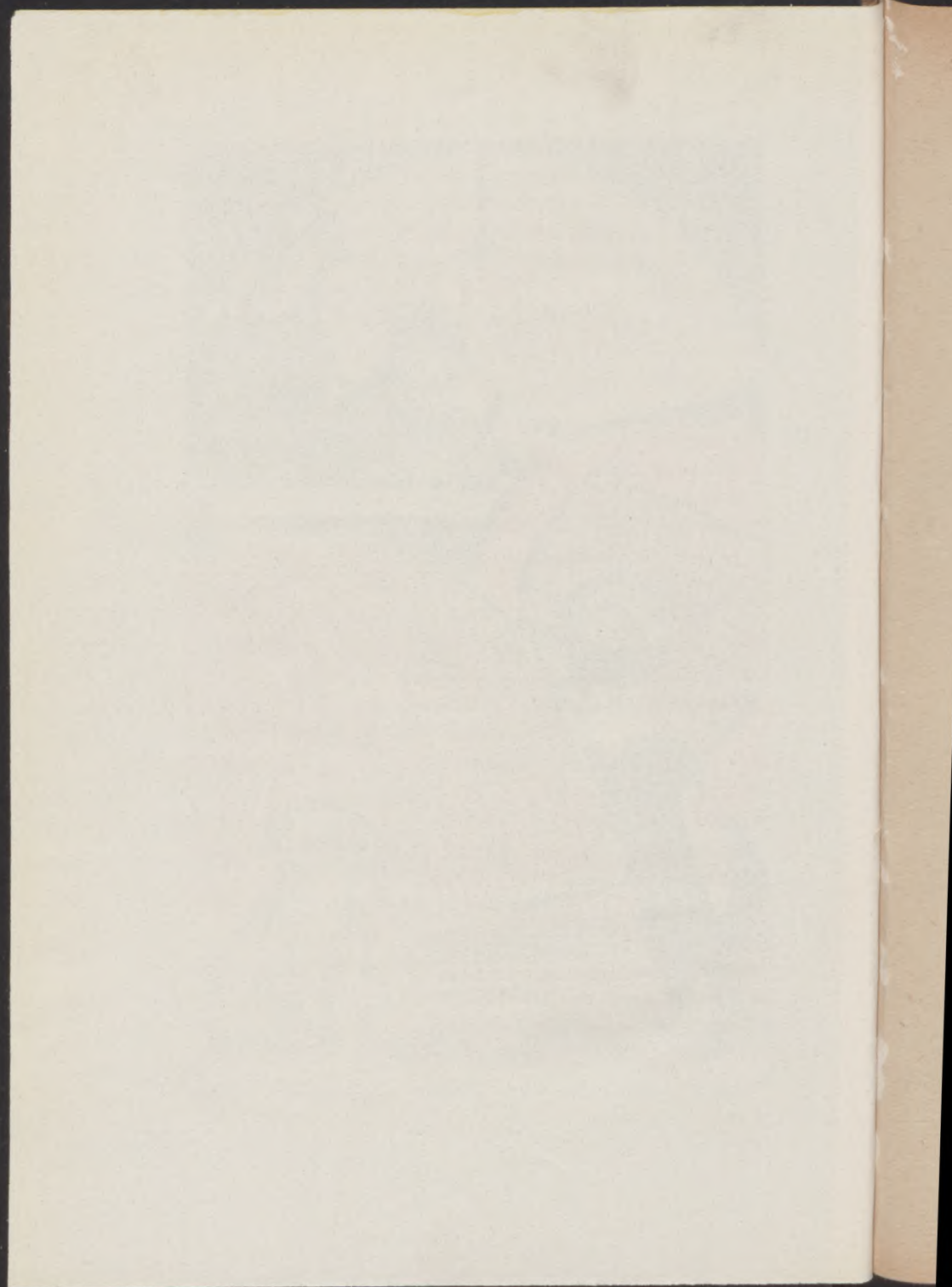
— A kutyákat? Igaz, a kutyákat! Uczu diákok, kiáltott fel majdnem vigan... a kutyákat nektek hagyom, diákok.

Rémletes volt, amint e szavaknál a fogait kivicsorította. A virrasztó rokonok összemosolyogtak, Pista ellenben tisztességtudón felelt:

— Köszönjük alásan a jó akaratját, de mirevalók nekünk a kutyák, mikor magunknak sincs mit enni.

Az egyik tiszta fehér, a másik tiszta fekete

— Hát miféle szerzet vagytok? Hol kóborogtok itt, hová és miért mentek?

— Árvák vagyunk, nincs hova mennünk, nincs kihez fordulnunk, hát a szerencsét keressük.

— A szerencsét? — szisszent fel s kezeivel izgatottan kezdett dobolni a tarka dunyha koczkáin. — Hátha én vagyok az a szerencse? Haldokló vénasszony képében is járhat az. Mit tudjátok ti azt, tacsók! No no, csak vigyétek magatokkal azt a két kutyácskámat; bizony hasznát vehetitek még, fiacskáim. Ki tudja, mire lesznek jók? Aztán, hogy nem tudjátok mivel tartani? Ej, ej, Bodri! Dráva!

Erre a hívásra két apró közönséges juhászkutya mászott elő az ágy alól: hosszú szőrű, lompos farkú mindkettő, az egyik tiszta fehér volt, a másik tiszta fekete.

— No, úgy-e szép állatok az én kutyáim? Gyere te fekete, te Bodri, úgy-úgy, nyald meg a csontos kezemet, milyen jó meleg nyelved van ... hagyok neked három kemény tallért, ne mondd, hogy rossz gazdád volt, te neked pedig, Dráva, elég lesz egy tallér is, ösmerlek, azért hát neked csak egy tallért hagyok.

Benyult a vánkosa alá s kihúzott onnan egy zacskót s kiolvasta az előtte álló asztalka egyik szögletére a három tallért, a másik szögletre pedig egy tallért tett le.

— No diákok, válaszszatok most már a kutyák közül hi, hi, hi. Te válassz először, aki a testamentumot írtad!

— Én az öcsémre bízom, — mondá Pista, — ő válaszszon.

— Én az egytalléros kutyát választom, a fehérét! — felelt Laczi habozás nélkül.

Az öreg asszony úgy vigyorgott, mint egy sátán.
 — Derék gyerekek vagytok, derék gyerekek!... Ti bizonyosan megtaláljátok a szerencsét. No lám, no lám, mindenik a másíknak akarta a pénzesebb kutyát.

A beteg fejét csóválta e fölötti bámulásában s ebben a fejcsóválásban elaludt.

«Nem is fog az meghalni» — sugdosták a rokonok — «csak komédiát csinál, hogy minket összehívatott».

Reggelre azonban már halott volt, mire a diákok, akik kialudták magukat az éjjel a szénapadláson, elindultak a két kutyával...

A kutyák, mintha tudnák, melyik kié: a fehér kutya a Laczi mellett, a fekete kutya a Pista mellett poroszkált engedelmesen.

Úttalan utakon estig bandukoltak, de a két kutya és a végtelen alföldi sík csak nem akart tőlük elmaradni. Pedig az akkor még nem volt a mostani aranykalászu tenger, ahelyett förtelmes mocsarak lövelték messze bűzüket; nádasok, ingoványok lepték el az óriási pusztát, úgy hogy néha egy félmérföldnyire kellett visszafordulni, hogy a süppedékes helyeket elkerülhessék. Hivogató tanácsok nem fehérlettek sehol az út mentén, még a bolondos szélmalomok sem forgatták a karjaikat integetve, hogy «erre, erre».

Végre későn este egy erdőt értek.

A fehér kutya hajtani kezdett az erdőben és csakhamar egy jókora nyúlra hozott a fogai közt.

— No, ez derék kutya — mondá Pista — most már nem halunk meg éhen. Megsütjük a nyulra és megeszszük.

Letelepedtek egy fa alatt, tüzet raktak, nyár-

sat csináltak és a lenyűzött tapsifüles piros húsa kis vártatvást vigan sercegett a nyárson.

Szemök mohó epedéssel kísérté a sütés processusát, míg a kezök össze volt kulcsolva, mintha rimánkodnának: «Tüzecke, tüzecke, süsd hamar a nyúlacskaát!» — amint hátulról rájuk köszönt egy erős bariton hang:

— Adjon Isten jó napot, legénykék!

A diákok hátranéztek; egy pórruhába öltözött deli férfi állott előttük.

— Fogadj Isten, — felelte nyájasan Pista.

— Mit kerestek itt, gyerekek?

— A vacsoránkat sütjük.

— Aha, nyúlpecsenye! Hol vettétek?

— A kutya fogta.

— De csak remélem, nem magatok akarjátok megenni.

Laczi elmosolyodott.

— Bizony, az volt a mi szándékunk, mert ma egész nap nem ettünk.

— Eszerint még egy napotok van hátra, mert én meg már két egész napja nem ettem.

— Isten neki, akkor hát a harmadrész a kegyelmedé.

— Nem úgy, fiam, nem úgy! Hány évesek vagytok együttvéve?

— A bátyám másfél évvel idősebb nálamnál, én pedig a tizenkilencedikbe járok.

— Gyerekség! Én éppen kétszer annyi idős vagyok, tehát éppen kétszer annyi húst kellene kapnom, mint nektek.

— Igen, csak hogy a kutyák is itt vannak. Azoknak is enni kell.

— Kutyának jó a csont is — ha az igazat vesszük.

— Ha az igazat vesszük — jegyzé meg Pista — akkor a kutyáé az egész nyúl, mert ő fogta.

— Akkor ne vegyük az igazat, — felelte emez incselkedve — hanem alkudjunk meg barátságosan. Nekem nem kell a nyútból osztályrész, hanem mindenitek ideadja a maga részének a felét.

A fiúk beleegyeztek. Az idegen letelepedett velők a tűzhöz s jóízűen falatozták fel a nyúl földi maradványait. Miközben kérdezte: mi járatban vannak?

— Mi bizony a szerencsét keressük.

— Hja, azt mindenki keresi, de kevesen találják meg. A szerencse mindenütt ott van, tehát sehol sincs állandóan. Az egy gazficzkó, gyermekeim, nem érdemes utána mászkálni, mert helyetekbe is eljön, ha neki úgy tetszik, s ha utána mentek sem találjátok meg, ha neki úgy tetszik. Hanem azt látom, hogy jószívűek vagytok, azért hát engedjétek meg, hogy én is veletek utazzam. Az én nevem Rozsomák János. Majd meglássátok, hogy még nagy segítségtekre lehetek.

— Hová igyekszik, bátya?

— Bécsbe.

— Csak nem a királyhoz? — szólt közbe Pista.

— Hm! Meglehet, hogy éppen a királyhoz.

— Mi hát akkor kegyelmeddel megyünk nagy örömmel. Mert mi is a király közelébe iparkodnánk Isten segítségével.

— Kerüljétek a királyokat, gyerekek, — és a szemöldeit összeránczolta. — Mit akartok ti a királytól? A királyok többet vesznek el az emberektől, mint amennyit adnak nekik.

— Nemes emberek akarunk lenni. Ugy halottunk, hogy azzá csak a király tehet meg bennünket.

Rozsomák János fölnevetett:

— Hát azt hiszitek ti, hogy azt csak úgy osztogatják ott, mint Debreczenben a hurkát. Nagy dolgokat kell azért véghezvinni.

— Hát iszen mi véghez is vesszük — kiáltá Pista lelkesedéssel.

Az öreg úgy hahotázott, hogy a hasát is fognia kellett.

— Bolond vagy, kis öcsém. Hiszen mind jó volna az, ha a szegény embert odaeresztenék, ahol a nagy dolgokat csinálják.

Ilyen beszélgetés közt telepedtek le egy fatövében s aludtak hajnalig. Reggelre útra indulának mind a hárman.

Útközben azt mondja Rozsomák János:

— Adok én nektek egy jó tanácsot. Osszátok fel magatok között kétfelé a világot.

— Hogy érti ezt, bátya?

— Az első keresztútnál váljatok kétfelű: az egyik menjen balra, a másik jobbra. Két tarlón több böngészni való kalász van, mint egy tarlón. Itt egy kalászra vagytok ketten, két úton mindenik megtalálja a maga külön kalászát.

Gondolkoztak ezen és helyben hagyták. Okos szavú ember ez a Rozsomák, hátha érdemes rá hallgatni.

Mikor a legelső keresztúthoz értek, a két testvér megölelte, megcsókolta egymást, azután koczkát vetettek: ki megy Rozsomákkal Bécs felé? és ki megy balra Erdély felé? A fölvetett tallérnak ha a Máriás fele van kívül, akkor Laczi választ, ha az kerül belülre, Pistáé az elhatározás joga.

Jó volt a Máriához szegődni, Mária lett felül.

Laczi gondolkozott kissé, hogy talán mégis

jobb volna a vidám Rozsomákkal utazni, mint egyedül, de a kutya, az ő fehér kutyája, előrefutott az erdélyi úton s mikor már messze volt, a hátulsó két lábára állott és a két felemelt első lábával mintha integetne a gazdájának, hogy jöjjön utána.

— No hát Isten neki. Megyek a kutyám után. Isten veled, kedves testvérem.

— Áldás legyen rajtad.

— Akit az Isten előbb megsegft, fölkeresi a másikat.

— A többi fogadalmaink is szentek legyenek mindenkor.

Sűrű könyhullatással még egyszer összecsókolódtak, Rozsomák megsajnálta őket s maga is elkezdett könyezni.

— Ugyan ne okoskodjatok, ne érzékenyítetek el. Menjünk együtt inkább mind a hárman. Hátha tudni fogok dolgot adni mind a kettőtöknek.

— Nem, nem — végzé Pista. — Teljesen igaza volt kegyelmednek. Külön kell a szerencsét keresni.

— Jól van, fiú — mondá Rozsomák, melegen megrázva a Pista kezét — benned sok szív van: megosztottad velem a nyúlat s azt mondad, nagy dolgokat szeretnél elkövetni. Jól jártál, öcsém, hogy itt maradtál, mert ha az Isten is úgy akarja, olyan helyre viszlek, ahol nagy dolgokat csinálnak.

Melyik volt az a hely, majd meglátjuk.

VII. FEJEZET.

A FEJEDELEM DÉLUTÁN.

Erdély trónusán Apaffy Mihály uram ő nagysága űlt, aki igen jámbor fejedelem vala, de mégis sok rosszat cselekedett, kivált *délutánonként*.

Ezeket a «délutánjait» az erdélyi rendek is észrevették és azt a törvényt hozták érett észszel, hogy amit pedig ő nagysága délután rendel vagy ír alá, az semmisnek vétessék, amiből ismét új bonyodalom keletkezett, mert ő nagysága olyan hosszúra nyújtá ki a délutánokat (persze a honnan telt: az éjszakákból), hogy a délelőttiöket rendesen átaludta. Már most hát mikor uralkodják, ha délután nem szabad, délelőtt pedig nem lehet?

Hanem iszen nem hiába hevert a fejedelmi jogar uratlanul a sutban, sokszor vette azt kezébe, akit nem is illetett, mint például Teleky Mihály uram, vagy ő nagysága a katonás természetű fejedelemasszony: Bornemisza Anna. Sőt valljuk meg az igazat, némelykor még a szerény Naláczy uram is majdnem fejedelemnek játszott a magát.

Maga a fejedelem mulatozásban tölté idejét víg és könnyelmű főurak társaságában. A komoly

tanácsuraktól irtózott, mint a tömjénfüsttől az ördög. Az összes udvari méltóságok közül a legtöbb dolga a *főinnyaadónak* volt. Valóban, a főpohárnok-mester híven eljárta a maga tisztében, a fejedelmi pincze Gyulafehérvárott el volt látva a legjobb magyar és külföldi borokkal. Igazi gyönyörűség volt megnézni.

Apaffy a mostanság szokásos hadiszemlék helyett gyakran tartott a pinczében hordó-szemléket s az egyes hordókat sajátkezűleg ékesítette fel nevekkal és elmés feliratokkal. Tizenkét egyforma nagy hordó, mely tele volt vörös borokkal, a tizenkét apostol nevét viselte: «Judas Iskariotes de Eger», «Simeon Zélotes de Neszmély» stb. Két tokaji asszuval megtöltött hordócska Macedoniai Fülöp és Julius Caesar neveivel büszkélkedett.

Igy tudta ő nagysága összekötni a hasznos tudnivalót a mulatságossal.

Egy délután, de még a délutánok elleni törvény előtt, rózsás kedélyhangulatba jutván az urak, asztalbontás előtt nagy disputába keveredék Apor István Boér Kristóffal a fölött, hogy milyen a túlvilág? Divatos témája volt ez őseinknek. Mindig elől kezdték, soha be nem végezték.

Az egyre hevesebbnek növekedő vita, gondolom, onnan támadt, hogy Salitius Márton, a fejedelemasszony orvosa, figyelmeztette a fejedelem ő nagyságát, hogy immár elég volt, többé ne nyúljon a kupához, mert árt neki az ital. A bor, úgymond, sok embert visz a másvilágra.

— Aki úr, az a másvilágon is úr — jegyezte meg Bánffy Dénes.

— Meglehet, — mondá Salitius — csak hogy a másvilágon nincs egy másik Erdély.

— Nem hiszem, doktor, — szólalt fel a tréfás kedélyű Thoroczky Mózes — hogy a borital is szaporítaná a halandóságot. Kegyelmed mondta nemrégiben, hogy a legnagyobb halandóság van a gyermekek közt, az egy napostól kezdve a négy évesekig, egyszóval éppen azok között, akik nem élnek borral.

Erre aztán kitört a hahota és újra összecsecentek a poharak, de mint mondtuk, Apor és Boér uraimék fölkapták a témát, hevesen összeszólalkozván a másvilág titkai fölött. Mindenki jobban akarta tudni, mi lesz ott? Az egyik tagadta az alagyujtott katlanokat a pokolban és a lelkeket, amik bent főnek, ellenben a Mohamed paradicsomából ismert el némelyeket, alkalmasint a tubafá-árnyékot, mert a nagy rikácsolásoktól tulajdonképpen nem is lehetett hallani, ki mit állít?

A vita nem maradhatott sokáig szűk medrében, többen hozzászóltak, lassankint általános lett, sőt még a fejedelem is részt vett benne, körülnézván félénken, hogy nincs-e itt valahol Teleky Mihály uram, aki vagy rosszaló, vagy helyeslő szemöldörángatásaival szokta kísérfi mindannyiszor, ha a száját kinyitja, ami utoljára is nagyon kellemetlen állapot.

De szerencsére Teleky Mihály uram nem volt ott, úgy hogy ő nagysága egész bátran odaállhatott egyszerű embernek az eszével mérkőzni, mert a bibliában és a theologiai dolgokban nem volt hijával az ismereteknek.

De két bősztült bikát könnyebb megállítani, mint két szenvedélyes vitatkozót. Apaffynak nem volt ahhoz elegendő hangja sem, s az, hogy a szava fejedelmi szó, ez egyszer nem jött számításba.

— Lassabban, urak — szólt a fejedelem és odacsapott tenyerével az asztalra. — El fogjuk dönteni, kinek van igaza kegyelmetek közt. Éppen ma érkezett hozzám Tököly Imre uram képében egy híres tudós Eperjesről. A neve Schmidt István, bejárta a külsőországi univerzitásokat, a világ legnagyobb tudósaival áll levelezésben. Ha engem nem akarnak hallgatni kegyelmetek, hát jól van, azért mi mégis mingyárt módját ejtjük eldönthetni, melyik a külömb theologus, Boér-e vagy Apor? Eredj, fiam, Korniss Pál, szólítsd ide a Tököly Imre követét.

A kupákat töltögető apródok közül egy eleven, csinos fiú, aki kék dolmányt viselt ezüst csatokkal, futott el a parancsot teljesíteni s nemsokára visszajött jelenteni:

— Schmidt uram rögtön itt lesz a nagyságod színe előtt.

— No, most hát megtudjuk végre, miképp állnak a dolgok a másvilágon. Hadd lássuk addig is, szedjük kévékbe, mit állított Apor és mit állított Boér. Akinek igaza lesz, annak ajándékozom a legszebb kardomat, az opálköveset. Úgy kössék egy rakásba az eszüket kegyelmetek.

E pillanatban lépett be Schmidt István, magas, nagyszakállu úri ember, egyszerű fekete magyar ruhába öltözve. Nyugodt, halvány arcán élénken rajzolódott a megütközés: miért hivathatta a fejedelem a folyó ügyek ilyen előhaladott stádiumában? Mert biz ott az arcok mind ki voltak már derekasan pirosodva a borbeli nedvektől s a szemek lázas fényben égtek.

— Kérettük kegyelmedet, — kezdé a fejedelem kegyes fejbólintással — minekutána némi-

nemű disputa keletkezék két hívnk, Boér és Apor uraimék között a túlvilág felől. Hallottuk kegyelmed ritka jártasságát a világi és egyházi tudományokban, ismeretes előttünk bölcs judiciuma; Imre öcsénk leveléből is sok szépeket olvastunk kegyelmed felől.

A szepességi úr meghajtotta magát:

— Parancsoljon velem Nagyságod.

— Kegyelmednek kell eldönteni, kinek van kettőjük közül igaza. Adják elő az urak véleményeiket, de — tette hozzá Apaffy nevetve — egymásután, ne egyszerre.

Hanem ez a figyelmeztetés sem használt, mert a két úr nagy szenvedélyességgel egymás szavába belekötöyogva, rikácsoló, türelmetlen hangon adta elő az álláspontját. Az opálköves kard volt-e az oka, vagy hitük szilárdsága, nem tudni.

— Nos, mit mond hozzá kegyelmed? — kérde a fejedelem Schmidttől, miután az figyelmesen meghallgatta a vitázókat. — Melyiknek a részén van az igazság?

— Igen, halljuk végre, milyen valójában a másvilág? — kiálták a főurak.

Csak Béli György kurjantott fel vidáman: — Ugyan mire való az? Hiszen soha sem halunk meg! Bort töltsetek, fiúk, a poharakba!

— Pszt! Csend! Beszéljen kegyelmed — intett Apaffy a kezével. — Apród, hozd ide a fegyvertárból a prémiumot, az opálos kardomat.

— Nagyságos uram! — kezdé Schmidt, s ünnepeyes csend állt be a teremben. — Meghallgattam az érdekes főurak ő kegyelmeiknek oppinióját a túlvilágról figyelmesen. Egyik is, másik is szépen kiszínezte a saját hite szerint. Én erre csak azt mondom...

— Halljuk, halljuk! — hangzott fel minden oldalról.

— Azt mondom, hogy az Isten a mindenség titkai közül sokat árult el az embereknek.

— Igaz, igaz!

— A többi teremtményei sokkal kevesebbet tudnak, mint mi, meg lehetünk tehát elégedve, de az Isten, mikor a mindenség titkait közprédának bocsátotta, nem adott oda mindent; némelyeket megtartott magának.

— A dologra, tudós uram, a dologra — szólt bele Bánffy türelmetlenül.

— Hiszen a dolognál vagyok, uraim. Mert amiről a két főúr vitázott, az éppen a mindenség ama titkai közé tartozik, amiket az Isten magánál tartott. Dixi.

Bölcs volt a Schmidt uram válasza, de az urak elégedetlenül morogtak, csak egyetlen hang kiáltá valahonnan a terem szögletéből: «Úgy van». Megbotránkozva néztek oda, hát az udvari bolond volt.

Maga a fejedelem boszankodva szólt oda az apródoknak, de úgy, hogy mindenki hallja:

— Ha a tudós nem bírta eldönteni, szaladjatok le a palota elé s hozzátok fel az első arramenő embert. Amit a tudós el nem döntött, döntse el az első tudatlan.

Nosza, az apródok engedelmesen iramodtak le tudatlan embert fogni az utcáról. No, az bizony nem lesz nehéz! Nemcsak Gyulafehérvár utcáin akad az, de a fejedelmi tanácsban is.

Kicsinyég vártatva nagy dulakodás zaja hallatszott be az előcsarnokból.

— Eredj csak megnézni, Baló Mihály, mi az?

Az udvari hadnagy elment meg visszajött:

— Egy fiatal csavargót tuszkolnak be az apródok, nagyságos fejedelem, de sehogy sem akar bejönni a kutyája nélkül, rúg, kapál, küzködik.

— Hát jöjjön be kutyástól.

Baló Mihály újra kifordult, eligazítani a lármás csatázót. Az apródok nemsokára betaszítottak egy vedlett ruhájú fiatal embert az ajtón. Szakadozott diák tóga volt rajta s a poros saruiból kilátszott itt-ott a lábhuús, pedig az egyik talp madzaggal volt a fejhez kötve. Hiába no, a csizmadiák sem tudnak maradandót alkotni.

— Hol vettétek a ficzkót? — kérdé Lázár Gábor uram vörösen, mint a rák, mert körülbelül ő volt a legjobban becsipve.

— Éppen ő ment el a kapu előtt, amikor leértünk s a parancs úgy szólott, hogy az «első arra menő».

Apaffy helyeslőleg bólintott nehezedő fejével, mialatt apró szemei álmosan pislogtak.

— Hogy hívnak? — kérdé és nagyot fúj.

— Veres Lászlónak.

— Mi vagy?

— Vándor vagyok.

— Sovány mesterség — vélte Béli.

— Mit akarnak velem az urak? Én semmit sem vétettem. Én bepanaszolom az urakat. Eresz-szenek el.

S felemelte ökleit, dühösen jártatva végig szemét a három apródon, akik felkényszerítették.

— Szerencsétlen — súgta neki az egyik apród, a kis Korniss Pál. — Nem tudod, ki előtt állasz?

— Hát aztán, mit bánom én, ha Pontius Pilátus előtt állok is?

— Hiszen ha csak ott állnál, de ez ő nagysága Apaffy Mihály, Erdély fejedelme.

A koldusdiák elsápadt és lassú reszketegség fogta el a lábait. Egy fejedelem előtt áll! Szétnézett a nagy boltíves teremben, szeme átfutotta az ezüst billikókat az asztalon, az aranyzsinóros bársonyruhás apródokat, majd a falra tévedt, hol az asztalfőn ülő sovány embernek az ábrázata volt lefestve... szakasztott az az arc, csakhogy zöld bársony mente van rajta s aranyos drágaköves jogar a kezében.

A koldusdiák térdre roskadt.

— Kelj fel, fiam — szólt a fejedelem. — Ne félj semmit, egy hajad szála sem fog meggömbölni. Adjatok neki egy pohár bort, hadd térjen magához.

A nyájas szó és a bor csakugyan visszaadta bátorságát.

— Nincs itt ellened semmi kifogás — kezdé azután Salitius, a doktor. — Sőt ellenkezőleg, a fejedelem bírónak hozatott fel, édes fiam. Te fogod eldönteni, két úr közül kinek van igaza.

— Én? — hebegé zavartan. — Hogyan merészném?

— Ha a fejedelem parancsol valamit, annak engedelmeskedni kell.

Veres László meghajtotta a fejét. A fehér kutya nyugodtan lefeküdt eleibe a négy lábára és biztatóan pislogott rá a sárgakarikás okos szemeivel.

— Adják elő neki kegyelmetek — vette fel a fonalat Apaffy — a disputa tárgyát.

Ezuttal Salitius magyarázta meg szögrül-végről a két főúr vélekedését, miközben Béli uram gúnyosan súgta a mellette ülő Inczédynek:

— Bizony, valami okosabbal tölthetnék az időt mint az efféle hóbortokkal.

— Nem adom száz forintért, — viszonzá mosolyogva Inczédy — hogy nem vagyunk nagyobb státus; mert ha nagyobb státus volnánk, most itt ebédelnének a külországok követei is és kinevetnének bennünket.

— Igaza lehet kegyelmednek, — vélte a tudós Bethlen, — de én nem találom a dolgot nevetségesnek. Ő nagysága inkább felette finom elmeelt tanúsít, midőn egy tudós után egy tudatlantól kérdezősködik. Higyjék meg, uraim, ebben van filozófia és inger.

Béldi gúnyosan húzta szét az ajkszögleiteit: — Nem annyira filozófia, mint bolondéria, nászuram.

— Már pedig én mégis azt mondom. Ha ősmernék az igazságos Harun al Rasid történetét és kalandjait, azok közt sok ilyforma van, pedig az nagy uralkodó volt.

— Régen volt az, sógor, — jegyzé meg Béldi, — ha ugyan valamikor igaz volt.

— Csendesség, uraim, — hangzott most az Apaffy szava — halljuk hát a fiatalember nézetét: hogy van a másvilágon?

VIII. FEJEZET.

HIRNÖK A MÁSVILÁGRÓL.

A diák habozva állt a sok fényes nagy úr előtt.

— Talán nem értetted meg? — kérde Apaffy.

— Megértettem, kegyelmes fejedelem.

— Nos, akkor hátran, rajta. Korniss, adj neki egy kis elmeerősítőt.

Bársonyruhás apród töltött a rongyos koldusnak. Csak egy perczig habozott, a másik perczben eszébe jutott, hogy mesélt ő nekik valamikor a másvilágról Dobos bácsi. Mese, mese, mess kenyeret, hátha ez a mese még kenyérré válnék.

— Felséges fejedelem, — így szólt felbátorodva, miközben a kutyája vigan veregette a farkával — élt egyszer két szomszéd magyarországi faluban két pap, az egyik katolikus, a másik protestáns, mégis mind a ketten jó barátok voltak, mert mind a ketten szerettek vadászni s ha elválasztotta a külön dogma, összehozta őket a közös vadászterület.

Az ő barátságuk különben nem állott egyébből, mint veszekedésből, s nekik is éppen az volt a kedves témájuk, amiről az urak vitatkoztak a felséged mai ebédjénél. Örökkön-örökké azt fesze-

gették, mi van a másvilágon? A kálvinista pap is mást állított, a katolikus is. Mind a kettőnek nagy fantáziája volt, s a saját hite szerint buroztatta be a túlvilágot. A kálvinista pap majdnem ugyanazt állította, amit az öregebbik uraság (Boér uram az öregebbik), a plébános körülbelül úgy beszélt, mint itt a fiatalabbik főúr.

Néha egészen belemérgetültek s a két szent ember öklével verdeste az asztalt, hogy meggyőzze egyik a másikat az ő hitének a valóságáról.

Tizenöt évig folyt nagy hévvel, tűzzel ez a szellemi erőlködés, de természetesen nem lett semmi eredménye.

Egyszer a plébánosnál disznótor volt, a vendégek közt ott volt a kálvinista pap s mint egyébkor, ma is a másvilágról disputáltak, de a vendégek, kik már könyv nélkül tudták a két pap minden körömnvi állítását, argumentumát, meglehetősen unták a dolgot, mit észre vett a házigazda:

— Canis mater, hagyjuk el most az egészet, majd megtudom, ha magam is ott leszek a másvilágon.

— Esküdj meg, — kiáltá izgatottan a kálvinista pap — hogy ha hamarabb találász meghalni, eljössz nekem megmondani, melyikünknek volt igaza.

— Ha te is megigéred, Miska. (Mert Miskának hívták a kálvinista lelkészt.)

— Esküszöm, hogy eljövök hozzád a halálom után. Papi hitemre fogadom.

— Én is esküszöm. Itt a kezem rá. Elmegyek hozzád és megmondom az igazat.

A vendégek mosolyogtak, hogy milyen ünnepelesen fogadkozik a két disputáns. Ejh, tiszteletes uraim, a halál még messze van, — vegyünk

még előbb hasznát ennek a világnak is, kocshint-sunk, mulassunk.

Mulattak, vígan voltak egész tíz óráig éjjel, akkor is vidám zsibajjal, pajkos nevetéssel oszlottak szét, ki gyalog, ki kocsin, ki szánon, a szerint, ahol lakott.

A kálvinista tiszteletes utolsónak tilt fel a szánjára, s még lekiáltott onnan tréfásan:

— Áll hát a fogadás?

— Áll.

A plébános az utolsó vendéget is látván kihajtani a kapuból, befordult az ambitusról, elimádkozta ott bent az esti imáját és lefeküdt.

Alig aludt egy órát, midőn egyszerre arra riad fel álmából, hogy valaki megzöröggteti a külső ablakot.

Hideg borzongás futotta át tagjait, pedig hozzá volt szokva az éjjeli felköltésekhez.

Az ajtó fölött egy szegen lógtak a temetőkert kulcsai. A szög e pillanatban magától esett ki a falból, s a kulcsok kísértetiesen csörömpölve gurultak az ablak-közbe.

— Ki az? — kérde a plébános felugorva és papucsaiába bujva.

— Én vagyok, Miska — felelte odakünn az ismert hang.

A plébános az ablakhoz lépett és félrevonta a függönyt.

A kálvinista pap állt odakünn.

— Visszajöttél? Mi bajod történt?

— Meghaltam — felelt a kálvinista pap tompa, nyöszörgő hangon — és eljöttem neked megmondani, *hogy a másvilágon se úgy nincs, ahogy én mondtam, se úgy nincs, ahogy te mondtad. Ámen!*

A plébános ajkain ott lebegett a felelet: «Ugyan ne beszélj bolondokat, Miska», — de a szót megfagyasztotta az a körülmény, hogy az alak egyszerre eltűnt az ablak alól, mint a szellem, sem a hó nem ropogott a lába alatt, sem a lábnyomai nem látszóttak benne, pedig a holdvilág szépen odastűtött.

A kakasok éjfél kúrkóltak.

A plébános vaczogó fogakkal bújt a dunyha alá, s reggel kitörte a forró láz.

De még jobban reggel, mikor a gazdasszonya jelenti:

— Főtisztelendő uram, nagy szerencsétlenség esett.

— Mi történt?

— A kálvinista tiszteletes úr szánja, amint az este innen elment, olyan szerencsétlenül borult fel a hegyszakadéknál, hogy úr is, kocsis is lezuhantak a mélybe és szörnyet haltak.

* * *

— Hát én azt gondolom, fölséges fejedelem, — végzé a koldusdiák meséjét — hogy ha igaz az, amit a másvilágról jött hírnök mondott, a két vitatkozó főúr közül egyiknek sincsen igaza.

— Igazad van — kiáltá Apaffy. — A történet igen szép és tanulságos. Meg vagyok vele elégedve. A főuraknak is tetszett.

— Okos fiú — jegyzé meg Boér Kristóf nevetve. — Legyőzött bennünket. Én megadom magamat.

— Egyszóval, nem kapnak kegyelmetek kardot.

— Igaz, ki kapja most már a kardot, a fejedelem ajándékát?

— Istenemre, ki más, mint e fiú — mondá a fejedelem.

— Ugy látszik, nem a mese tetszett meg Apaffynak, — gunyolódott halkán Béldi, — hanem a «fölséges» cím, amivel a fiú csiklándozta.

— De 'iszen szép volt és találó a mese is — felelte a szomszédja, Inczédy.

— Ugyan, ugyan! — vágott közbe az udvari bolond — hiszen éppen azt mondta, amit a tudós. A tudóst kinevették vele, a tudatlantól akceptálják. Ilyen a világ!

— Tanuk, uraim, — szólalt fel Apaffy — a kardot annak ígérttem, akinek igaza lesz a két úr közül. Egyiknek sincs igaza; úgy dönté el e fiú. Legyen hát övé a kard, mert neki van igaza. Ime, vedd a kardot.

— Felséges uram, hogy köszsem én azt — mondá a koldusdiák szerényen — e rongyokhoz?

Apaffy elnevette magát, valóban szájalomraméltó volt a ficzkó kinézése; nyomban intett a szekretáriusának.

— Vigye ki és öltöztesse fel előbb csinosan.

Alig lehetett ráösmerni, midőn visszatért ismét, takaros szürke dolmány, zöld nadrág volt rajta, a lábán szattyáncsizma, kezében szürke bárányszőr kalpag kék nyelvvel. A hajdani és a mostani csatlósok viseletéből válogatta össze ott künn a várnagy. Igazán jól festett a legényke.

— No, most már nesze a kardod — mondá neki Korniss apród.

— Még most sem köthetem fel, felséges fejedelem.

— És miért nem? — kérde Apaffy majdnem bosszankodva.

— Mert kardot csak nemes ember viselhet, én pedig nem vagyok az.

Általános hahota támadt, maga a fejedelem úgy nevetett, hogy könnyei is potyogtak.

— Istenemre, ily agyafurt ficzkóval még nem volt dolgom. Ugy-e, örmény vagy, he-he-he? Ne is mondd, hogy nem örmény vagy, ha nem az vagy, mert abban a hitben akarok meghalni, hogy az voltál. No ez jól adja, urak. Hol van Naláczy uram? Menjen be kegyelmed a kanczelláriába és isten neki, állítson ki egy nemeslevelet. A piktor odaát van a másik szárnyban, a fejedelemasszonynak fest valami almáriumot. Elő kell hivatni, hadd diktáljak neki egy nemesi címert.

A piktort csakugyan legott előkerítették. Gabcsa Gábornak hívták, hosszú, nyurga legény, olyan sunyi arccsal, hogy bizonyosan bankócsináló lett volna, ha lett volna már akkor bankó.

— Hivatni kegyeskedett, nagyságos uram.

— Mit dolgozol?

— Amaranthus-virágokat festek a nagyságos fejedelemasszonynak.

— Hagyd abba most azt...

— De nem merem ám, instálom, mert a fejedelemasszony...

— Asszony, nem asszony... Az ország dolga előbbre való. Egy címert festesz rögtön.

— Mit fessek belé?

— Egy nagyon fáradt utast, egy ficzkót zöld mezőben.

— Nagyságos uram, nem lehet a fáradságot lefesteni.

— Nem lehet lefesteni? Hűm! Persze, hogy nem lehet. Persze, persze — mondá elszomorodva

— embert lehet, de hogy el legyen fáradva, az a nehéz, az a lehetetlen... Akkor hát hagyjuk ezt predikátumnak, hogy is hívnak csak, fiú?

— Veres László.

— Tehát legyen Fáradi Veres László, s eredj, ferd le a helyett a fehér kutyáját, zöld mezőben.

Egy jó óra múlva behozták készen a nemeslevelet is, a címert is.

A fejedelem alákanyarintotta nevét az egyiknek s figyelmesen megnézi a másikat.

— Ez a kutya, szavamra mondom, úgy néz ki, mintha kecske lenne. Az embernek szinte kedve támad megfajni. Miféle kutyát festettél ide, te bolond?... de már mindegy, a kecske is jó állat; adjátok oda a suhancznak, aztán ki kell kergetni a palotából, mert még saját fejemet is elkéri.

— Hisz nem bolond — tört ki önkénytelenül Béldi Györgyből.

— Hogy érti ezt kigyelmed? — fordult hátra a híres árulkodó Kendeffy János.

— Úgy, hogy egy ilyen ügyefogyott utasnak — felelte Béldi bátran — nehéz lenne czipelni útközben.

Azután hozzátevén Inczédyhez hajolva:

— Hogyne, mikor egész Erdélyországnak is túlságos teher.

IX. FEJEZET.

A KINCS.

Most már úr lett volna Veres László, csinos ruháját utczahosszat megbámulták a gyulafehérvári leányok, hát még a kardja, hogy csörömpölt: hanem mit ért mindez, ha a zsebben nem csörgött semmi. A kutyaörökségből már a legutolsó dénár is elfogyott. Hát bizony csak megint le kell szállani az uraságból, a jó emberektől kéregetni. S az ebben a ruhában százszorta nehezebb, mint előbb volt! Aztán végre is egy nemes ember inkább meghal, de nem koldulhat.

Meg-megállt az utczákon és a homlokát törülgette; tündődött, ne forduljon-e vissza a fejedelmi várba, hogy ott Apaffy elé jutva, térdre vesse magát: vegye be valami udvari szolgálatba. Hiszen olyan jó szívvvel volt iránta.

Csakugyan visszament a fejedelmi lakhoz, de az örök nem akarták beereszteni a kapun.

— Mit akar?

— Bemenni a fejedelemhez.

— Megbolondult? Hogy jut ilyesmi eszébe?

— Hiszen ott voltam ezelőtt egy félórával.

Egy ragyás arcú űr csúfondárosan megpi-
rongatta:

— Még hagyján, hogy nem azt kívánja: hív-
juk le a fejedelmet ide a kapu alá, mert beszélni
akar vele. Hátrább az agarakkal, nagy jó uram.
A fejedelem nem a bécsi császár ám, akinek a
háza keresztüljáró az egyik utcáról a másikra.
Tanulja meg, kiről beszél.

Egy fiatal ficzkó, aki a kapu előtti gömbölyű
kövön ült, kíváncsian fordult a beszélő felé:

— Aztán volt kend Bécsben, Istók bácsi?

— Már hogynem lettem volna, ha voltam.

— Hogy, azt mondják, ott vannak még csak
nagy házak.

— A házak nagyobbak, de már a kertek kiseb-
bek. Egyszóval, a többi aztán minden kisebb.

— Az emberek is?

— Azok is.

— De a veréb csak nem kisebb?

— Az is kisebb.

— Hát a méh, Istók bácsi?

Az öreg katona (a vén katonák már két szá-
zad előtt is hazudtak) dühösen rivalt rá:

— Kisebb, ha mondom. Azonfelül ott a méhe-
ket pányván legeltetik. Olyan kicsinyek a kertek,
mint a kaliczkák, s hogy a méhek át ne menje-
nek a szomszéd kertbe, vékony czérnákra vannak
a köpühöz kötve.

— Ej no, — csodálkozott a suhancz elgondol-
kozva, hogy milyen ostoba a világ Gyulafehérvá-
ron túl.

Veres László még mindig ott állott a kapunál.

— Mit vár még?

— Várom, míg nyájasabb lesz.

Erre aztán egyszerre csupa nyájasság lett Istók bácsi.

— Mi a kívánsága, édes fiam?

— Hogy legalább azt mondja meg kegyelmed, mi módon lehetne a fejedelemhez jutni?

— Csak egy módja van. Teleky Mihály uramnál kell feliratkozni audienciára.

— Merre lakik Teleky uram?

— Az is itt a palotában.

— Akkor hát eresszenek Teleky uramhoz.

— Az lehetetlen, mert Teleky uramhoz meg sehogy sem lehet bejutni.

Elszomorodva fordult meg s a milyen feszésen, kevélyen lépkedett innen jövet egy óra előtt, épp oly csüggedten, lehorgasztott fejjel bandukolt most. A nap már lement volt, szürke szoknyát váltott a világ, hogy csakhamar feketét öltön fölébe. Vándorlegények bús figyelmeztető jele: «Hol alszol az éjjel?»

A piacon a kofák kezdték összeszedni a sátorfájukat s az el nem fogyott tordai pecsenyét és a gyümölcsöt nagy kosarakba gyömöszölték.

Az illat megcsiklandozta csábítón az uj nemes orrát, kedve lett volna odamarkolni és elfutni. De hogyan tehesse azt ezzel a karddal.

Erőt vett magán és tovább vánszorgott. A traktérről kaczerán integetett feléje a himbálózó borókacsomó. Két czigánygyerek elibe szaladt a hegedűjét czinczogatva.

— Parancsoljon valami szép nótácskát, nemzetes vitézs lovag úr.

— Szaladjatok el innen, purdék, mert ha kihúzom a kardomat, a fejetek szalad el a nyakatokról.

Sietve lépdelt odább egy szűk sikátoron át a

város alsó részébe fordulva, hol nagy tűz lehetett nem régen, mert kormosan, csonkán meredeztek hosszú darabon a házfalak. Egy fekete mező volt ez, szénné vált gerendák és szarufák heverték szanaszét, imitt-amott egy-egy üszöghalom, melyet az eső megcsapdosott és összevert, rongyot, üvegdarabot, hamut, földet, cserepet, megolvadt vasat együvé. A szél megszédte magát pernyével s röpödött vele a város fölött...

A fehér kutyának, mely Laczi mellett porosz-kált, a leeresztett lompos farka olyan fekete lett, mintha befestették volna. Néhol odadörzsölődött a gerendákhoz s tarka foltokat kapott. Az bizony komolyan kecskének készül, hogy a czimerbeli portrait-jához hasonlítson.

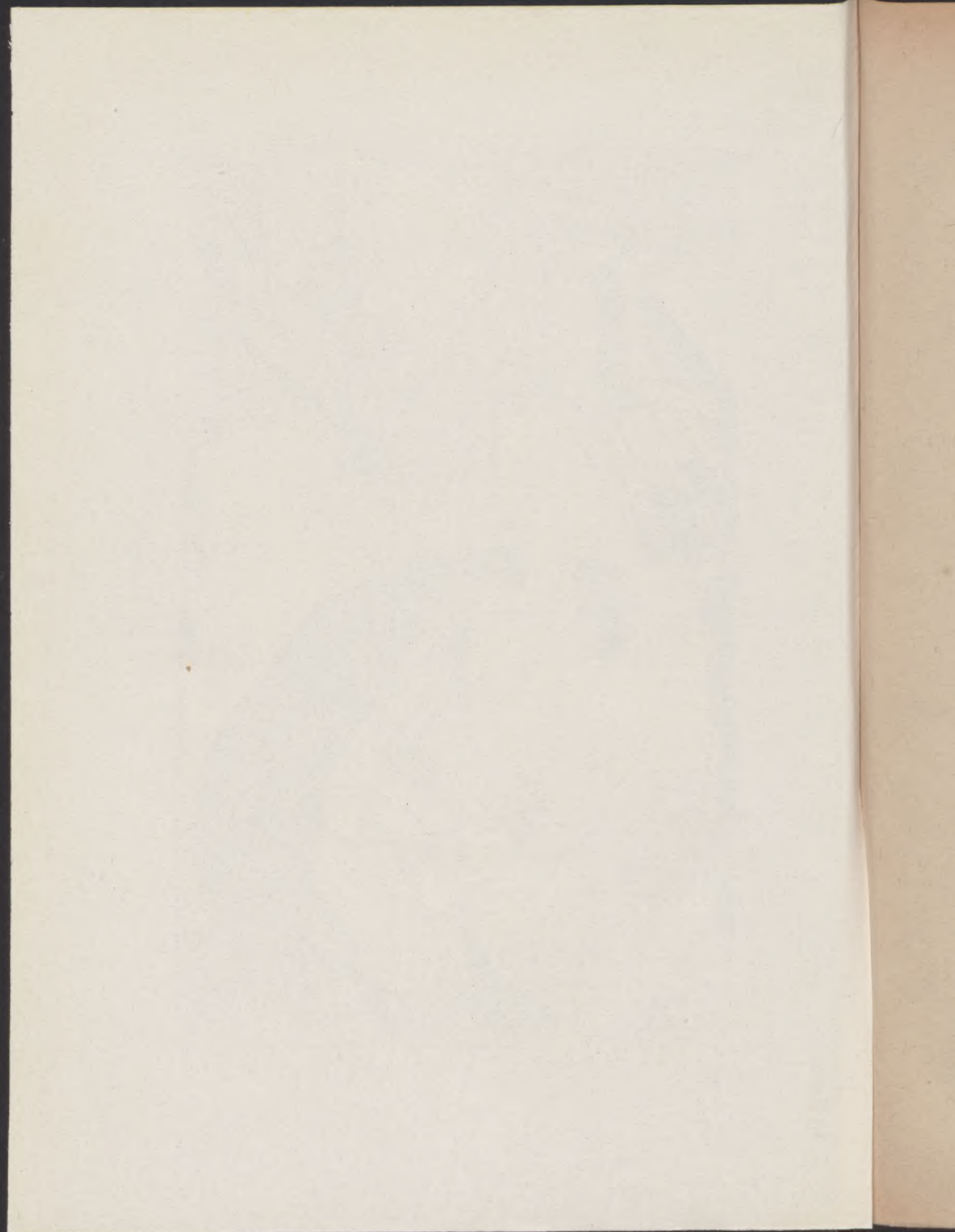
Nincs szomorúbb, mint az ilyen elpusztult utca. Száz jel mutatja még, hogy itt kevésel azelőtt nyájas otthonok voltak. Itt egy szakajtó, amott megégett bölcsőnek darabja. A kis kertben, melynek a füve leperzselődött, öreg fák között áll egy puha gyeppadka. Be kedves kis fészek lehetett! A fekete mező egyik falánál törpe szilvafa maradt meg épnek, még a gyümölcs is ott van rajta megpörkölve, összezsugorodva.

Laczi legott észrevette a szilvafát. Hiszen ez valóságos kincs, gondolá s mohón hozzálátott a szilvaevéshez. Biz az nem igen lehetett ízletes, mert hol van még a szilvaérés ideje, de az éhes gyomor nem okoskodik, Laczi annyiba vette, mintha aszalt szilvával csillapítaná éhségét.

A kutya ezalatt úgy tett, mintha csontokat keresne, szaladgált, turkált és kapart. Egyszerre fölnyihogott, majd üvölteni kezdett, Laczihoz szaladt meg vissza, ugyanarra a helyre.

Az üst tele volt aranypénzekkel

— Hívsz, kedves kutyácskám? Ugy-e, oda hívsz? Mit találtál? Csontot találtál? No, majd mingyárt oda megyek, hanem még hadd egyem előbb. Megyek, megyek, no ne voníts hát. Majd ketten kérésünk aztán itt magunknak éji szállást!

Hát amint odament, káprázat-e, álom-e, az ott ült a két hátulsó lábán, mint egy guggoló ember, s az első két lábával egy, a pernyés földből előkapart üstöt fogott át, mintha féltékenyen őrizné.

Az ezeregy éjszaka minden regéje igaz már, ha az igaz, amit a két szeme látott, pedig kétszer is megtörtülgette.

Az üst telided tele volt aranypénzekkel, drágaságokkal; csattok, gyűrűk, násfák, gyémántok, gyöngyök és smaragdok csillogtak bent vakító pompában. Soha ennyi kincset egy rakáson.

Fölsikoltott örömében, azután remegve nézett körül, ha nem látja-e valaki.

Egyetlen lélek sem járt a leégett városrészben a romok között. Az est leszállt, minden egyforma színű lett, házak, fák összeolvadtak, csak a réten fehérlett egy ezüst csík, a Maros vize folyt ott csendesen. Fent pedig az égbolton kibujt a felhőrongyok közül a fényes lámpa, most az egyszer olyan, mint az Aladin lámpája.

Laczi lehajolt az üsthöz, fel akarta szedni tartalmát, de nem lehetett, mert mozdulni sem bírt a teher alatt és helye sem volt, ahova elrakhassa; amint ott turkált közte, halálos verejték csurgott a képéről, jobban szerette volna, ha nem annyi. Megrettent a saját szerencséjétől. Mit csináljon ő most, mihez kezdjen? Hideg borzongás futott keresztül tagjain s úgy érezte, nem fog tudni megmozdulni helyéről, itt roskad össze, itt hal meg.

A felét visszaöntötte a kincseknek, de megint visszavett abból egy marékka, no még egy marékka és még egygyel. Nem, ezt a nagy arany köszöntyűt itt nem hagyhatom, de ezt a topázt sem.

Ismét azon vette magát észre, hogy a katlan kiürült. Ujra vissza kellett raknia a fölösleget. Nehezen vált meg tőle. Még csak néhány percz óta lett nábob és máris kapzsi. A pénzzel együtt kapja az ember a pénznek betegségeit.

Milyen könnyedén osztotta meg eddig útszéli koldusokkal filléreit s most milyen nehezen válik meg egy nagy vagyonnal annak másik felétől.

De mégis engednie kellett az észszerűségnek, mert alapjában csak nem vihette a kincseket, hiszen azok végre is nem az övéi, ő csak egyszerűen a megtaláló.

Meglehet, nem él már, elpusztult az, aki azokat ide elásta, aki igényt tarthatna rájuk, de az ellenkező sem lehetetlen. Laczi megnézte holdfény-nél az aranyakat, mind Lipót idejebeli verés, még nem is lehetnek régen a föld alatt!

Azért hát ott maradt a kincs másik fele az űstben, visszatette helyére, úgy ahogy volt, aztán behányta földdel, megtaposta és pernyét szórt rá, melléje pedig karót szúrt, hogy visszajöhessen érte.

Izgatottan fordult vissza, azt hitte, lázas nyugtalansága rögtön elmúlik, mihelyt a romokat elhagyja, de a nyugtalanság vele ment azontúl is. Ott űlt a penészes aranyakon.

Az izgatottság annyira kimerítette, hogy alig birt vánszorogni a fáradságtól. Leült egy kőre egy alacsony ház előtt s bágyadt fejét a kutya háta támasztotta.

— Kedves kutyácskám, te most úrrá tettél! Te vagy az én gondviseléselem!

Simogatta, veregette szeretettel s az olyan okosan, szomorúan nézett rá, mintha sajnálná.

— Fogjátok el, fogjátok! — hangzott föl e pillanatban a csendes utcán s szaladó emberek robaja hallatszott közeledőben.

A Laczi szíve megdobbant, felugrott ijedten, azt gondolta, őt kergetik s lélekszakadva kezdett futni a város felé.

Hanem egyszerre csak megállította a leghatalmasabb ösztön, az utca olyan részébe jutott, ahol a levegőnek pecsenyeillata volt. A kocsma mellett volt ez, melynek nyitott ajtaján át illant ki a konyha csábító gőze.

Oda rontott be Laczi pihegve.

Ijedtében észre sem vette, hogy az utcái fenyegető zaj vidám kurjongatásokba csap át. Nem akartak senkit elfogni, csak a fejedelem pajkos apródjai kergetőztek.

Az «Arany medvében», mert így hítták a híres gyulafehérvári kocsmát, lévén a kocsmárosok ősapjainak nagy szimpátiája a ragadozó állatokhoz, többnyire ezek nevére keresztelték vendéglőiket; később azután a kocsmárosok is megszeliődtek, de roppant lassan; a «medve» vagy «tigrisből» századok folyása után «farkas» lett, még később megelégedtek a «bikával» is, ma már a «griff» és a «sas» is jó nekik (ámbár iszen nálunk tulajdonképpen a sas az igazi ragadozó állat), hát, mondom, az «Arany medvében» nagy feltűnést keltett az új vendég, aki úgy rontott be, mintha kergetnék.

A vendégek, néhány nemes úr, akik egy asztal körül ültek és vacsoráztak vidám beszélgetésbe

eredve, abbahagyták a diskurzust, a kocsmáros, Nagy Gergely uram pedig hirtelen fölívágta a báránybőrsipkát a fejére, ami azt jelentette nála, hogy ő most már úr akar lenni.

— No mi az? — szólt oda mogorván.

— Enni akarok — lihegte a vendég.

— Azt hittem, neki akar az úr szaladni a falnak. Aztán a jó járatban levő ember, hallja kegyelmed, meg szokta billenteni a süvegét, ha valahova belép.

Az egyik a játékosok közül közömbösen jegyzé meg:

— Kilyukadt a zsebe, nagy jó uram, ha jól nézem, valami csecsebecséket hullajtgat el.

Laczi ijedt mozdulattal hajolt le a földre, amint látta, hogy a smaragdok és gyémántok kipoptyognak s végiggurulnak a földön.

Nyilván úgy kellett történnie, hogy a futásban kilyukadt a mentezse a nagy tehertől.

Bátran felszedhette különben, mert senki sem ügyelt rá, még Nagy Gergely sem, kitől négyszer is meg kellett kérdeznie félénken: lesz-e valami ennivaló?

— Az, amit magával hozott — viszonzá végre Nagy Gergely kegyetlen flegmával.

— Hiszen ha hoztam volna, hát nem kérnék.

— No már én pedig nem adhatok semmit.

Kihúzott a zsebéből egy aranyat s fölhajigálta a tenyerén.

— Hiába ingerkedik ked azzal a sárga csikóval — mordult fel Gergely gazda. — Ételt a Herkó-páter sem kap ma, mert itt csak a vadász uraknak főztünk, azt, amit ők lőttek. Különben miféle szerzet, hékám?

— Nemes Fáradi Veres László vagyok.

— Aha! — rikkantott fel Gergely, — ked hát az atyámfia, akit ma tett meg a fejedelem koldusból nemesnek. Látom, aranyat is adott ő nagysága. Persze, van neki bőven, — tette hozzá keserű gúnnyal, — ha elfogy, ad az ország.

A vadász urak is mind hallották már, ami a várpalotában történt; minden pletyka gyors lábon jár, de hát még az udvari pletyka! Nosza, egy pár percz műve volt fölugrálni s parolát váltani a jövővényyel.

— Hát mért nem szólasz, komám, hogy te is vérbeli vagy? Mert az nem tesz semmit, hogy még nagyon is nedves a kutya bőré.

— És borszagú — vágott közbe a másik úr.

— Az csak annyit jelent, hogy te ős vagy, mi pedig pusztán ivadékok. Azért ha úgy tetszik, ülj le az asztalunkhoz, czimbora, egyél, igyál velünk.

Azzal leültették az asztalfőre, elébe tolták az ételt-italt, vetélkedve, mint ahogy szokás, mikor valakinek a jelenléte által nagyon meg vannak tisztelve.

— Én Naláczy Farkas vagyok — mutatta be magát egy barna, pörge bajuszú, — ez itt Veér István, amaz Petky Gábor, Kovasóczy Miklós. Most már ösmersz bennünket. Egytől-egyik víg ficzkók vagyunk. Vadásztunk egy kicsit és az elejtett zsákmányt megfőztük, megsüttettük Gergely gazdánál. Az hát ingyen megy, a bort azonban az fizeti, akinek valamennyink között a legkevesebb pénze van, mert már mi ezt így szoktuk. Remélem, nincs semmi kifogásod ellene?

Laczi mosolyogva rázta meg fejét, hogy nincs semmi ellenvetése.

— Szemtelen a ficzkó, — mondá halkan Petky

Kovasóczynak — mert ha nem az lenne, nem fogadta volna el.

— No, én még teszek vele egy próbát — súgta vissza Kovasóczy.

Míg ő mohón evett-ivott, ezalatt a fiatal urak ott folytatták, ahol elhagyták; vadászkalandokat mondtak el, tücsköt, bogarat összehordva, hazudtak retteneteseket. Szerencséje báró De Manxnak, hogy még akkor nem existált, mert elbujhatott volna előttük. Veér Istvánnal az történt, hogy egyszer a Retyezáton egy veszekedett nagy sasmadár ráült a puskacsővére, le kellett rázni előbb, hogy aztán kényelmesen lelőhesse. Még csodálatosabb eset a Kovasóczy Miklóse, aki elé egy nyúl csörtelett a minap Rozsamál felől, aztán mikor éppen rázczélzott, nemhogy elszaladt volna a bolond, hanem megállt vakmerően a két hátulsó lábára, fölemelte karcsú testét egyenesre, mint a majom, és a bal lábával megfenyegette. Mire a megborzongott Kovasóczy ijedten ejtő ki kezéből a gyilkos fegyvert.

Laczi elnevette magát a fenyegető nyúl históriáján.

— Kikérem magamnak a gúnyos nevetgélést, — kiáltá Kovasóczy dühösen s úgy vágott a falhoz egy cserép kancsót, hogy annak ezerfelé frecsegtek szét a porczikái. — Nekem elégtétel kell.

A czimborák mind felugráltak, csillapítani a dühöngőt.

— Ugyan, ugyan! egészen kidagadt a nyakad, vörös vagy. Hiszen nem sértett meg senki.

— Dehogy nem! Látom az arcán, a szemein Veres uramnak, hogy nem hiszi, amit mondtam. Aki pedig nekem nem hisz, az, követelem, mérje össze velem a kardját.

Laczi csodálkozva dadogta.

— Én rólam van szó?

— Igenis, rólad, — felelte Naláczy — hát már most neked kell nyilatkoznod, de nemesi szavadra, hiszed-e a nyúl históriáját vagy sem, mert ezen fordul meg a kérdés.

Most már észrevette, hogy ugratni akarják, bolonddá teszik, azért kitérőleg válaszolt:

— Ha ti hiszitek, hát mért ne hinném én is?

— Gyáva is — súgta most Petkynek Kovácsóczy, ki alkalmasint csak azért kísérelte meg az összezörrenési játékot, hogy új oldalról ösmerje ki az új nemest.

— Alkalmasint még ostoba is, — jegyzé meg Petky Gábor — majd erre nézve én próbálom ki.

Aztán fenhangon így szólt:

— No hát akkor szent a béke, azt mondja Veres László, hogy hiszi a nyúl-dolgot, adjatok kezét egymásnak. Hanem most aztán te is mondj el egy vadászkalandot, új czimbora.

— Úgy van! Halljuk! Mi már mindnyájan elbeszéltünk egyet-egyet.

— Nem vadásztam én sohasem.

— Tesz is az valamit olyan embernél, mint te. Hisz a másvilágon sem voltál, mégis el tudtad mondani, a fejedelemnek, hogy ott mi lesz, mi nem lesz.

— Aztán, ha vadászkalandod nem esett még, udom esett egyéb. Valami csak történik mindenkivel.

— Isten neki — mondá Veres László — akkor hát elbeszélem a dolgomat a medvével.

— Halljuk, halljuk, de igyunk előbb!

Koccintottak s Laczi elkezdte nagy figyelem közt:

— Mikor Erdélybe állítottam a Királyhágónál, majdnem egy évig tartózkodtam ott az erdőben a szénégetők közt. Egyszer bolyongva csörtetést hallok s a bokrok sűrű gallyain át két fényes villogó szemet pillantok meg. Összeborzadtam, medve volt. A halálos rettegés fogott el, mert nemhogy fegyver lett volna nálam, de csak egy bicska sem. Egy tisztás közepén állottam s a maczkó, mihelyt kilépett a bozót közül, megpillantott és felém lépdelt. Első dermedtségemben semmi sem jutott eszembe, önkénytelenül futni kezdék. Szerencsére széles szakadék szelte keresztül a tisztást s egy a vihar által valamikor kitépett fa keresztül volt dőlve az óriási mélység fölé. — Meg vagyok mentve! — kiálték fel. Hiszen csak a tulsó partra kellett átfutni s aláhasználni a fát, a medve nem jöhet oda. Így is lett, a maczkónak, mely utánam rohant, fogvicsorgatva bár, tehetetlenül kellett megállania a parton. Én a recsegő fadereken lépkedve, már mentve hittem magamat, midőn borzadva látom, hogy a tulsó parton is egy medve vár. Képzeljék, uraim, a helyzetet!...

— No és mi történt aztán? — kérdék és lélegzetelfojtva hallgatták.

— Istennek ajánlottam lelkemet...

— De hát a medvék mit csináltak?

— Hát mit csináltak volna? Megfogtak és megettek!

Ah? Oh! ilyen feleletre nem számítottak.

Petky Gábor volt az első, aki kirúgta magát alól a széket.

— Ejnye, — kiáltá Laczi nyakába esve — hiszen te pompás fiú vagy, aki hatalmasan kigúnyoltál minket. Ugy kellett nekünk, minek kötekedtünk

veled! Lefőztél, czimbóra, beismerjük. Kovasóczy a bátorságodat akarta próbára tenni, én meg az eszedet. No, tehát te bebizonyítottad *egy füstre* mind a kettőt. Volt bátorságod nevetségessé tenni bennünket és az eszedet is megcsillogtatni ugyanakkor.

Sorban kezét fogtak Laczival s ezentúl egészen más hangon ment a társalgás. Laczi érezte, hogy respektusa lett s hogy ennek a nagy barátságnak most már csak a fele tréfa.

Késő éjjélutánig mulattak együtt, míg végre azt indítványozta Veér István: «Megöregedett az idő; fizessünk és igyuk meg a Szent János áldását».

Kovasóczy Petkyvel éppen sugdosni kezdett, hogy nem lenne-e méltányos nem hozni többé zavarba a szegény Verest, hanem abbahagyni a tréfát és kifizetni a mulatság költségeit, midőn maga Veres hozta elő:

— Bizony már magam is elálmosodtam, alig várom, hogy lefekhessem. Hadd lássuk, ki fizet, aztán oszoljunk.

Hadd lássuk, ki fizet? ... Megszúrta ez a megjegyzés Kovasóczyt. Hát ő még nem is bizonyos abban, hogy kinek kell itt fizetni? No hát próbáljuk meg.

— Nagy Gergely uram, fizetünk! Hej, fiúk, mennyi pénz van nálatok? Kié a legkevesebb?

Ő maga kivett negédesen a zsebéből egy zacskót s odatartotta csörgetve:

— Ebben százhusz arany van.

— Nálam is van vagy száz — mondá Petky és kiszórta az asztalra a zsebei tartalmát.

Veres Laczi mosolyogva jegyzé meg:

— No már akkor látom, hogy nem én fizetek.

— Hogy-hogy? — kiálták csodálkozva. — Miből látod?

— Miből? Hát, mert nálam sokkal több pénz van!

S kiönté a dolmánya egyik zsebéből az aranyakat és drágaságokat, úgy hogy mindnyájoknak a szemei kápráztak ennyi kincs láttára.

— Hiszen ez rengeteg pénz — szörnyülködék Veér István.

— Van annak, aki meg nem iszsza — felelte Laczi tréfálózva.

Majd sóbálványnya váltak a czimborák, míg végre így szólt Naláczy Farkas:

— Valld be, hogy bolonddá tetted ma a fejedelmet.

• — Mivel?

— Azzal a kopott ruhával.

Laczi nevetelt, de nem felelt semmit.

Mikor kimentek a kocsmaján, odafordult a fiúkhoz:

— Ki ad nekem közületek éji szállást?

Mindnyájan készen voltak rá, de Laczi a Petky ajánlatát fogadta el.

— Hány órákor kelsz? — kérde Petky.

— Korán, mert tovább megyek innen.

— Hova még?

— A testvérbátyámat keresni.

— Hol van a testvérbátyád?

— Nem tudom, de fel kell őt találnom.

Reggel érdekes mende-mondákra ébredtek a gyulafehérváriak, amiknek a fele igaz volt.

Az a fele tudniillik, hogy többen, akik korán keltek, egy-egy aranyat leltek az utcán, amerre

Veres László a múlt este futott a kilyukadt zsebbel. A gyerekek apró tündöklő kövecskéket találtak, amikről egyszerre elterjedt a hír, hogy azok keleti gyöngyök és drágakövek volnának. Egész a fejedelemtől füléig jutott a híresztelés, úgy hogy ő nagysága maga is kíváncsi lőn s felkérte a várba néhány ilyen talált kövecskét: a legszebb smaragdok és gyöngyök voltak. Aranyokat is kért fel a fejedelemtől, de azoknak igazán csak a híre volt meg már, mert aki talált, eltitkolta. Szana Albert uram, a gyulafehérvári ötvös beszaladgálta az utcákat, mint az őrtűt felhajszolta az egész város gyerekeit: hol találták, merre találták a kincseket? Fent az udvarnál és Teleky Mihály uramnál egész nap nem beszéltek egyébről, mint a csodálatos esetről, amelynek nyitját senki nem bírta kiszámolni, míg végre déltájban, amint az «Arany medve» ivószobáját söpörték, megcsillant a seprő alatt egy szem igazgyöngy, amivel Nagy Gergelyné asszonyom nyomban a fejedelmi palotába futott, hogy ő azt is tudja, kinek a zsebéből esett ki. Egy fiatal ember mulatott náluk a többi urakkal, egy fehér kutyával jött, a zsebe kilyukadt s abból ilyenek hulltak a földre. De biz az nem nagyon törődött velők, csak úgy immel-ámmal szedegette fel.

Nó, most már csak azt kellene kitudni: ki volt az a fiatalember?

Olyan kis városban, mint Gyula-Fehérvár, nem maradhatott sokáig titokban. Az éji czimborák telebeszélték az egész várost a tegnapi idegen esetével, aki Petkynél hált, korán reggel egy paripát vett tőle s azon elvágtatott valahova Kolozsvár felé. Rémitő kincs volt nála. Csak úgy dültek zsebéből az ökölnyi nagyságú gyémántok. Ez pedig

nem volt más, mint Veres László, az a kóbor, piszkos diák, akit a fejedelem tegnap délután tett meg nemes embernek.

Hát ebből aztán nem volt nehéz megszöni a többit.

Nem lehetett az kóbor diák. Képtelenség! Hol venne a diák annyi kincset? Lopta tán valahol? De ugyan kitől lopta volna? Hát kinek hiányzanak tegnap óta a kincsei? Aztán volt is itt annyi valakinek! A fél zsebéből kifizethette volna a leggazdagabb erdélyi urat!

Mind jobban-jobban nagyítva szállongott a hír, míg végre abba lyukadtak ki, hogy az nem lehetett más, mint egy átöltöztetett királyfi.

De akkor mit keresett itt?

Ejh, hát mit szoktak keresni az átöltöztetett királyfiak?

Feleséget.

S ha már feleséget keresett, kire vethette volna vajjon a szemét másra, ha nem a hatalmas Teleky Mihály uram szép hajadon leányára?

Telekyék valóságos nyomozást indítottak meg, amelyből ki is sült, hogy a fenséges királyfi csakugyan be akart tegnap jutni Telekyhez, de az örök nem eresztették.

Bezzeg meggyűlt a baja Istók bácsinak, nyomban vasra verték s kémek indultak mindenfelé, a királyfi hollétét kipuhatolni.

X. FEJEZET

NESSELROTH ÁGNES

Laczi Bécsnek vette útját, ott fogja ő Pistát föllelni valahol a császári udvarban. Mert ha őt a szerencse kísérte, egész természetesnek találta, hogy Pista is elérte, amit akart.

Könnyen utazhatott, sok pénze volt, jutott váltott lovakra, szekerekre. Mindenütt főúrnak gondolhatták útközben.

Kolozsvárra jutva, arról értesült, hogy Leopold császár most nemsokára Budára jön. Már el is indult Bécsből. No, az nagy ritkaság Magyarországnak. Amióta a szegény II. Lajosnak a Csele-patakban vetett fekvő ágyat a halál, azóta üres ett a budai vár s élettelen, csöndes a két város a Duna jobb és balpartján. A nemzet is elárvult. Azaz, hogy még rosszabb történt vele: mindig volt egy mostohaapja Bécsben.

Laczi tehát egyenesen Pestnek tartott. Éppen akkor várták a császári udvart s mindenféle pompával készültek azt fogadni. Diadalkapuk voltak felállítva szerte s lobogók lengtek a házakról és kolostorokról.

Ami magát Pestet, a mi mostani gyönyörű fővárosunkat illeti, melynek láttára ma sebesen dobog minden magyar szív, biz azon nem sok nézni-való volt.

Leopold uralkodása idejében az egész akkori város nem állt egyébből, mint a belvárosból. Falak és bástyákkal övezve csak három kapuja volt: a váczi kapu, a mai váczi-utca végén, a hatvani kapu, a mai hatvani-utca végén, s a kecskeméti kapu, a mai Kálvin-tér táján.

Az emeletes ház ritkaság: a piaristák épülete volt a legszebb, legnagyobb háza Pestnek; a számos kolostor alig jöhetett figyelembe. A mai megyeháznak még semmi nyoma, a Károly-kaszárnya helyén üres tér volt, ahol tavaszkor pocsolya állott, melyben kedvükre kuruttyolhattak a békák. A plébánia-templom már akkor is megvolt és a fenhéjázó «Kathedrále» nevet viselte. A jámbor nyárs-polgárok abban a hitben éltek, hogy ez a legszebb épület a világon.

Lipótot nem szerették a magyarok s ha Pest mégis ilyen nagy pomvával fogadta, annak bizony nem volt más oka, mint a polgármester, Nesselroth Tamás uram, aki minden áron ki akart magáért tenni.

Dicsvágyó, gonosz ember, akit gyűlöltek a polgárok, s mikor a tanácskozások folytak a városházán (mely éppen azon a helyen állt, ahol a mostani városház), hogy miként kellene fogadni a császárt, úgy hogy meg legyen lepetve, a népnek is öröme legyen és sok pénzbe se kerüljön, (mert bizony a város egész jövedelme nem volt több ezen időben, mint 13,340 rhénusi forint), felszólalt az egyik bátor magyar polgár:

— Ezen plánumhoz képest, uraim, a legcélszerűbb lenne, ha polgármester uram ő kegyelmét fölakasztaná a váci kapura, ahonnan ő Felsége jönni fog; elérnénk mindent, mert ő Felsége nagyon meg lenne lepetve, a nép roppant örülne neki és nem is kerülne sok pénzbe.

Nagy hahota támadt. Nesselroth uram elvörösödött s dühösen kirohant a tanácsteremből. De mi annak a polgártársak gúnyja és megvetése, aki szemét a hatalom felé vetette? Az nem érez mást, nem hall mást, annak örökké az a képzeletbeli napfény csiklandozza az idegeit s így aztán Nesselroth uram olyan fogadtatást csinált ő Felségének, hogy Mátyás király budai bevonulása óta nem látott olyat a két város. Ha ebből sem háramlik majd kitüntetés, rendjel, akkor nem érdemes élni a világon.

Bizony háramlott volna, ő Felsége már bizonyosan bele is jegyezte a Nesselroth nevét a kis jegyzőkönyvébe, mert mindennel kegyesen meg volt elégedve — de az ádáz végzet (az is a forradalom javára dolgozott már) nem engedte, hogy a Nesselroth hő óhaja teljesedjék, a legszebb loyalitást átváltoztatta a legnagyobb gorombasággá.

Lehetséges-e ez? Igen, még pedig maga Nesselroth uram volt a sors kezében az eszköz. Ő vele esett meg, hogy amint a Felségnek átnyújtandó instancziák beszédésével volt megbízva (özönnel nyújtogatták az érkező király felé), ugyanakkor a diszítő mester is átnyújtotta a számláját a diadal-kapukért és mindennemű dekorációkért (kétezer rhénusi forint), ő kegyelme azt sem tudván, hol áll a feje, azt a szerencsétlen iratot is az instancziák közé vágta. Természetesen tudtán kívül, mert ő maga csak akkor jött rá e szörnyű dologra,

amint néhány hét múlva (mikor már éppen a rendjelt várta) kétezer forint érkezett az udvarmesteri hivataltól azzal a megjegyzéssel, hogy ezuttal hajlandó volt ő Felsége a benyújtott kontót kegyesen kifizetni, de figyelmezteti a hatóságot, hogy ha jövőre Pestre jön, ne legyen semmi ceremónia.

De ez mind mellékes dolog a mi történetünkben, hanem van egy, ami előtt sehogy sem hunyhatunk szemet s ez Nesselroth kisasszony, a polgármester leánya, aki többet ért minden rendjelnél a világon.

Nesselroth Ágnes a legkülömb hajadona volt akkor Pestnek; természetben, arczban és erkölcsökben. Kék szemeiben a szelidség tükröződött, minden mozdulatán báj és kellem ömlött el. De ha még tízszer szebb és jobb lett volna, ez a krónika most hallgatna felőle, ha a császár bejövetele napján nem véletlenül arra a tribünre ül a fényes menetet nézni, amely a nagy tömeg alatt leszakadt s a rajta ülők ki fejjel, ki háttal a hegyes kövezetre zuhantak.

Ágnest szintén ez a sors éri, ha nincs ott kapóra egy szép, fiatal nemes úrfi, aki a végzetes pillanatban, úgyszólván esés közben, derékon kapta a halálra ijedt leányt. Ágnes még hallotta a deszkák recsegését, látta dőlni, összeomlani az egész hitvány alkotmányt, sikoltott és eszméletét veszti. Nem tudta többé, mi történt vele.

Alélta maradt karjai közt, és fel nem nyitotta szép szemeit, hiába hömpölygött végig a tömegben, mint az áradat, a kiáltás: «Jön, jön!» Majd amerre jött, felzúgott a földrengető «vivát». Négyszáz banderista lovának patkói dühörögtek a kövezeten, de a leányka szeme csukva maradt.

A lovag lekapcsolta fekete mentéjét és a földre terítette, hogy reá fektesse. A zűrzavarban és tolongásban azonban majd agyon taposták a szép beteget, úgy hogy ismét karjára kellett vennie s elvinni a szomszéd házig, hol egy szegény szabó lakott a négy lányával.

Babó János uram mint nagy népszónok volt ismeretes, torzsalkodó ellensége mindannak, ami hatalom. Beillett volna biz az ezzel a lelkülettel a nemes csizmadia czéhbe is. Szerencsére verseket komponált otthon, ahelyett, hogy a császár-bevonulást ment volna nézni. Látott már ő annál külföldi urat is: Thököly Imre uram ő nagyságát. Még a leányait sem eresztette ki.

Jó is volt, legalább rögtön ápolásba vették Ágnest, felocsolták, melegített zabzacskókkal életre kényszerítették, kinyitotta a szép beszédes szemeit.

— Hol vagyok? — kérde bágyadtan.

— Itt van, jó emberek közt, — felelte az ifjú, ki elfáradva, izgatottan várta eszmélését — ne ijedjen meg, nincs semmi baja.

— Hogy jutok én ide? — hebegte zavartan, nyugtalanul, körülhordozván tekintetét az idegen helyen.

— Leszakadt az ülőke, kisasszony, én éppen ott álltam s fölfogtam a kezembe. Ennyi az egész.

— Jaj Istenem, a néném — kiáltott fel ijedten. — A Franczka néni! Jaj Istenem, emlékszem már. Mi lett a nénikéből?

— Nem tudom, — felelte a lovag kedélyesen — csak gondolom, hogy ha a bordáit nem is, de legalább az orrát mindenestre betörte, mert nagyon magasan ültek.

A gyermekleányka (mert valóságos fészlő bimbó

volt még) zokogásba fakadt s keservesen siratta:
«Jaj, édes, kedves Franczka néni!»

— Örüljön, kisasszony, — mondá az egyik szabóleány, aki Ágnes körül sürgött — hogy maga megmenekült.

Mire Ágnes, mintha akár éppen Franczka néni figyelmeztetné valamely elkövetett helytelenségre, egyszerre összeszedte magát s kellemmel nyújtott kezet a megmentőjének.

— Bocsássa meg, hogy aggodalmaim közt, melyeket jó néném bizonytalan sorsa okoz, feledékeny vagyok. Köszönöm kegyelmednek, amit értem tett, soha sem fogom elfelejteni, valamint atyám sem, ki hálásan lesz lekötelezve ezért. Óh, bárcsak a nénémét is megmentette volna!

— Én csak önt láttam, kisasszony!

— Pedig mellettem ült szegényke — felelte Ágnes naivul.

— Hiszen ültek ott elegenden, de megvallom, úgy ártam, mint utas a mezőn, ki millió fű között ha egy tulipánt lát, csupán a tulipán után nyúl.

Ágnes csak most nézett először végig a beszélőn s elpirult egész fülig, szemeit szendén lesütve. Csalhatatlan jel ez, hogy túlcsinosnak találta az ifjút ehhez a mondáshoz. Öregebb embertől lovagi bókszámba siklik el az ilyen, fiatal úrtól, csinostól, csintalan udvarlás. Egy Nesselroth Ágnesnek nem szabad ilyen vakmerőségeket mondani — így egyszerre!

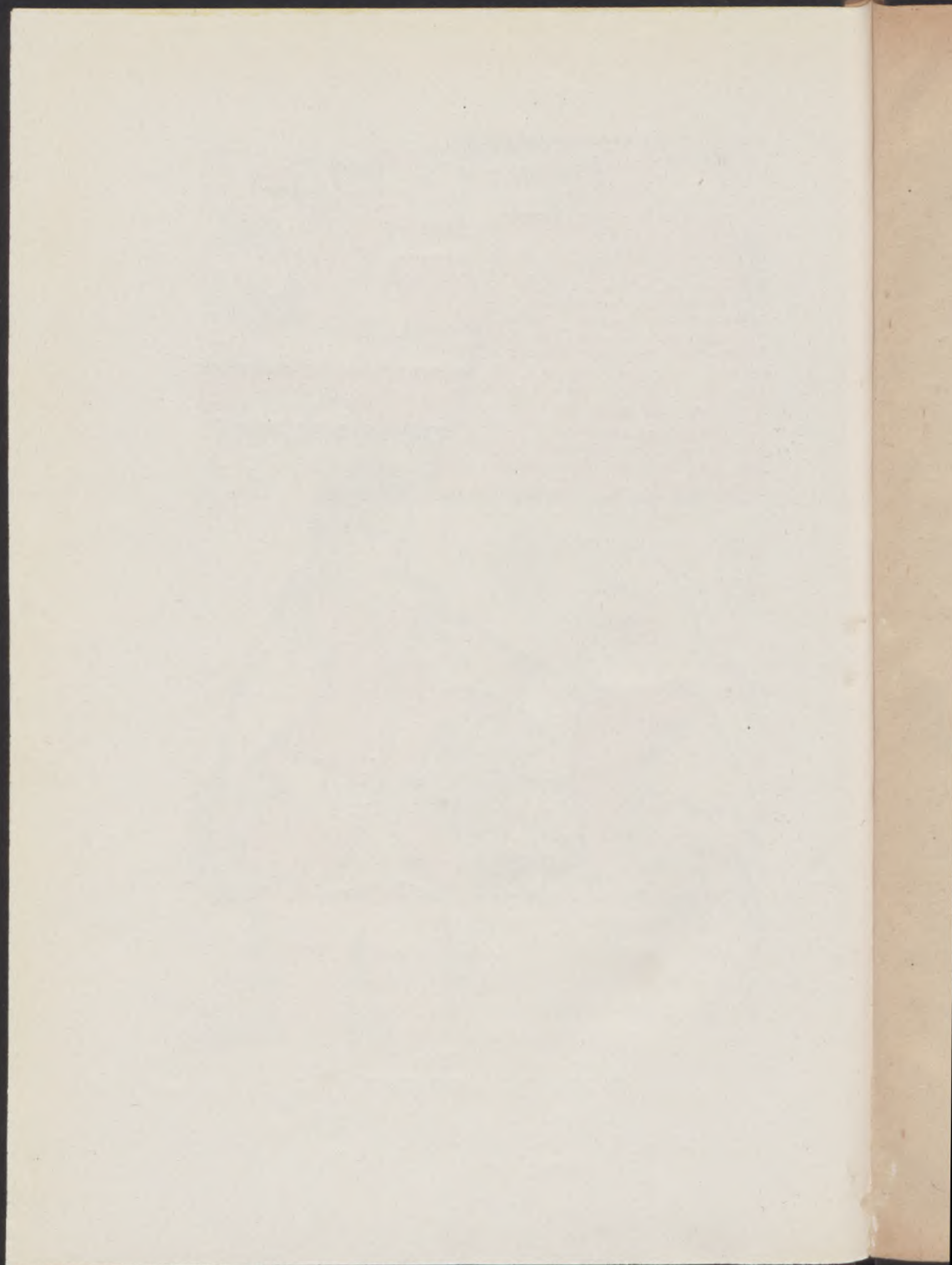
Rideg pillantást vetett lovagunk felé.

— Rosszabbul van? — kérde az természetes aggodalommal.

— Köszönöm, sőt inkább magamhoz jöttem egészen, úgy hogy képes vagyok hazamenni.

„En Nesselroth Ágnes vagyok...”

— Elkisérem, kisasszony.

— Nem szükséges — szólt hidegen, elutasítón, de csakhamar megbánta, mert rögtön hozzálettte szeliden: — megszólnának, uram.

Azzal fölkelte s megköszönve nyájasan a háziak szivességét, könnyedén, fürgén távozott az ifjúval együtt, ki egy aranyat tett le ajándékba az ápolásért a szabó asztalára.

— Istenem! Ezt értem teszi! — sopánkodott a leány. — Már most hogy adom én azt meg kegyelmednek? Nekem nincs pénzem, uram.

— No bizony! — nevetett fel a kedélyes úrfi. — Hát egy kontraktust ad róla. Jó lesz?

— Igen, igen, atyám vissza fogja fizetni, de ő most nincs otthon s én nagy zavarban vagyok... Megálljunk csak!...

Mosolyogva futott vissza a küszöbről a szabóék szobájába.

— Valamit ott felejtett talán? — kérdé az ifjú, aki az udvaron várta meg, hogy ott búcsút vegyen tőle.

— Én Nesselroth Ágnes vagyok, a polgármester leánya; följegyeztem kegyelmednek a nevemet erre a fehér lapra. Ha úgy tetszik, írja fölé azt is, amivel tartozom és küldje el hozzánk, hogy beválthassam. Kontraktus lesz az reám nézve!

— Jól van kisasszony. Elfogadom ezt a papirost emlékül. Ámbár úgy is emlékezném én erre a félóra örökre.

— Nem, nem, vissza kell azt küldenie. Hát kegyelmednek mi a neve, hogy én is megőrizsem? — kérdé aztán kissé szégyenlősen.

— Fáradi Veres László.

A kapunál elváltak, balra ment Ágnes a Duna-

parton hazafelé, mert Nesselrothék ott laktak yalahol a török császár leányának a háza mellett; Laczi pedig a hullámozó néptömeg közé keveredett, hisz itt van most boldog-boldogtalan, az egész ország, hátha megtudhatna valamit a testvéréről, vagy ha talán össze is jöhetne vele.

Óh, be ragyogóra színezte ki lelke ezt a találkozást. Gyula-Fehérvártól egész idáig ez volt egyedüli álma ébren, alva, azaz, hogy alva minden éjjel összetalálkozott Pistával, mindenféle tarka viszonyok közt. Egyszer mint koldust találta útfélen fekvve, liceum-kerítés alatt, máskor ragyogó ruhában, fényes hintón ülve robogott el mellette, utána kiáltott: «Pista, Pista!» — s felébredt. Láttá sebek-től véresen a csatatéren, haldokolva, egy éjjel temetőben sétált s egy nagy márványkövön ez volt felírva: «Itt nyugszik Veres István», máskor a debreczeni katedrán ült és Cicerót magyarázta. Egyszóval, annyit gondolkozott róla nappal, hogy aztán az éji tündérek rendesen eleibe hozták vagy szomorú, vagy jó helyzetben, a saját szeszélyeik szerint.

De a nappali tündérek lassú népség. Nehéz csizmában járnak! Nemcsak elő nem hozták, de csak meg sem sugták a Pista hollétét. Pedig menyire vágyott már utána: milyen boldogság lesz, mikor azt mondhatja neki: «Nemes ember vagyok s azonfelül gazdag, úrrá teszlek téged is. Van pénzünk, hála Istennek, busásan, ha nem lenne elég, majd visszamegyek a másik feléért. Megveszünk egy kastélyt, szép birtokot hozzá, erdőt, szántóföldet, gazdag réteket, négy prűszkölő lovat szerezünk a debreczeni vásáron, befogjuk őket festett hintóba, úgy megyünk el Szegedre s hintón hozzuk

el a kastélyba Dobos nénit a férjével. Ez lesz az első utunk.

Óh, be szép lesz, be gyönyörűség lesz, mikor az öregek ott fognak tipegni a márványos ambitusokon s el fogják mondani egymásnak: «Bizony derék fiúk ezek a mi diákjaink.» Hanem a második utunk se lesz ám unalmasabb. Találd ki no, Pista, hova megyünk a hintón aztán? Óh, beh nehéz fejed van! Hát hova mennénk egyebüvé, te golyhó, mint hogy beállítunk csengősen, bongósan Debreczenbe, a Szilágyi professzor uram udvarára... ha még ott virít az a kedves jószág, aki valamikor a kardkötőt adta. De hát azután, azután? — fogja kérdezni a Pista. No hát azután is lesz még valami, a harmadik elmenetel, de ezt már te ki nem találhatod, mert ezt már csak én tudom, merre lesz.

S utána nézett a távozó Ágnesnek merengő arcczal. Biz az már eltűnt a tömegben, még csak a szoknyája csücskét sem láthatta.

Lassan hatolt a csoportok közt, mert a kutyájára is folyton vigyáznia kellett, nehogy elmaradjon, miközben részint tovább szőtte a rózsaszínű mesét a jövőből, részint pedig igazítgatott rajta. Mert az is nagy mulatság.

Hogy mégis jobb lenne talán, ha már Dobos néniéket a kastély udvarán fogadná a szép Szilágyi Magdaléna, mint háziasszony. Persze, mert a konyháról sem szabad megfélekedezni, a szép asszony főztje gazdagon terített asztalon várná már őket. Ez volna az igazi! Úgy bizony, a Magdáért megyünk el legelőbb. Rideg a ház, még ha kastély is, asszonyi mosoly nélkül. Az adja meg a fényét. De hátha még Ágnes is ott lenne! A szép Nessel-

roth Ágnes! Ha ő mondaná tède, nyájas hangjával: «Isten hozta Dobos néni», s megölelné, megcsókolná a jó öregeket, kiknek erre köny peregne végig a ránczos arczukon. Úgy, úgy, az Ágnes lesz a legelső dolgunk!

Annyit gondolkozott Ágnesről, hogy lassanként nemcsak elsőnek jött a kastélyba, hanem majdnem kiszorította a többit...

... Az udvar bevonulásának már ekkor vége volt. Az emberek csak azért hullámozgáltak, hogy még egyszer elfecseggék, amit láttak, a pompát, a császár kinézését (bizony nem volt elől, mikor az ábrázatokat osztogatták), a Nádasdy lovának csörgős pokróczát, az Eszterházy mentéjét, a sok mulatságos epizódot, amely előadta magát. Néha jött egy-egy udvari furir, vagy gazdagon öltözött főúr s az is jó látványnak, ha nagyobb nincs.

Laczi remélte, hogy találkozni fog a sok nép közt valamely debreczeni ismerőssel, aki tán hírt mond Pista felől, de az óriás emberseregben egyetlen ismerős arcot sem látott. Végre egészen lemondott a reményről, midőn a hajóhidnál egyszerre örömkialtásban tört ki. Megpillantotta Rozsomák Jánost, egy pár gazdagon öltözött úrral beszélgetve. Ő maga egyszerűen volt öltözve, hétköznapias teketében.

Szíve nagyot dobbant, keresztültörte magát, egy pár asszonyt föllökött, néhány embernek a tyúkszemére hágott.

— Rozsomák uram, Rozsomák uram! — kiáltá és hozzáfutva, bizalmasan a vállára ütött a derék férfinak.

Az visszafordult mogorván és végignézte:

— Miféle magaviselet ez? mit akar?

— Hát nem ösmer már, Rozsomák úr.

— Elment az esze? — mordult rá amaz bosszúsán. — Én nem vagyok Rozsomák!

— Nem Rozsomák? — szólt ez kétkedő ámulattal. — De hát ki akkor?

— Én gróf Bercsényi Miklós vagyok.

Nem volt ez még akkor híres név, sziveket gyujtogató. Sőt inkább úgy hatott Laczira a fölcillant remény után, mintha egy dézsa vízzel öntötték volna nyakon. Búsán sompolygott el s egészeslig czéltalanul ődöngött az utcákon.

Éjjel be nem hunyta szemeit. Álmatlanul hánykolódott puha ágyában, a budai «Griff»-ben, ahol szállva volt.

Ágnesről ábrándozott. Előállította a kalandját a legkisebb részletekig s átélte még vagy kilencz-szer. Miképp vitte be elaléltn a szabóhoz, hallotta csengni minden szavát, melyet hozzá intézett. Ott volt a fehér lap is, amit adott. Ezzel akarta megjutalmazni s milyen finom, nemes modorban. Azt gondolta magában: «Ha szegény ember, írjon fel oda nevem fölé néhány aranyat, ha pedig gazdag ember, hát akkor tegye el emlékül».

Hanem Laczi egyiket sem cselekedte. Alig várta, hogy reggel legyen, türelmetlenül kért tintát a vendéglőstől s kitöltötte a fehér lapot. Ezt írta a «Nesselroth Ágnes» név fölé:

«Én alulirott kötelezem magam, Veres Lászlót holtomiglan híven szeretni».

Akkor azután borítékba zárta, piros pecsétet ntött rá s elküldte a vendéglő szolgájával Nesselrothékhoz.

Izgatottan várta a választ, feje égett, szíve félelmesen dobogott, levegőre volt szüksége a

tüdejének. Kiment sétálni a vár felé s nézte a sok sűrű-forgó udvari népséget. Hát amint ott bámul a rácsnál, látja az udvaron gróf Bercsényit, akinek most már nem olyan mogorva, rideg az arcza, mint tegnap volt. Feléje jön s nyájasan kérdi:

— Nem lát Ó-Buda felől egy lovas embert? Az én szemeim gyöngék kissé.

— Senkit se látok. Egy csepp porfelleg sincs az úton, gróf úr.

— Miért szólít grófnak?

— Hát nem mondta, nagyságos uram, tegnap, hogy gróf Bercsényi? — kérdé megütődve Laczi.

— Én? — felelt az szemmeresztve. — Én Rozsomák János vagyok, az udvari intendáns.

— No, hála Istennek! — rikkantott fel Laczi. — Csakhogy megtaláltam végre, kedves Rozsomák bácsi. Mit, hát nem ösmer?

— Nem én, uram. Kicsoda ön?

— Hát én vagyok abból a két fiúból a másik, akikkel az erdőben találkozott ezelőtt egy esztendővel... Tudja, mikor a nyúlat megettük.

— Nem voltam én ott soha — felelte Rozsomák idegenül, de a félreismerhetetlen őszinteség hangján.

— A bátyámat, a Pistát, magával vitte Bécsbe, — folytatá Laczi habozva.

— Nem vittem én senkit. Itt valami tévedés van. Azt már én is hallottam, hogy nagyon hasonlítok egy Bercsényi nevű grófhhoz, — tette hozzá némi kevélységgel — de nem is ösmerem azt a grófot.

— Az, aki a bátyámat elvitte, szakasztott mása volt kegyelmednek s Rozsomák Jánosnak mondotta magát.

— Terringette, nem értem, ha csak az ördög nem vette fel az alakomat és nevemet. Vagy pedig ön van megalondulva, fiatal ember! Nézze csak meg, kérem, jön-e már az a lovas?

A lovas most sem jött, minélfogva nagy dünyögéssel távozott a vár felé, ott hagyta Laczit, kinek feje zsibongott a hullámozó benyomásoktól.

— De hát ki volt akkor az a Rozsomák? Két ember-e, vagy egy ember? Ha ez az, miért tagadta el a bátyámat, ha pedig a másik, miért tagadta el, hogy Rozsomáknak hívják.

Megfoghatatlan rejtélynek látszott előtte, melyből nincs semmi kivezető fonál.

E pillanatban érkezett meg a várpalota elé a lovas, akit Rozsomák várt, tajtékzó lovának patkói szikrázva csattogtak a köveken.

Rögtön körülállták udvari szolgák a lova kantárját fogva:

— Szálljon le sebesen és ne is öltözködjék át. Ő felsége már türelmetlenül várja.

* * *

Egy fél óra múlva csomagolni kezdett az udvar, a déli órákban már kiszivárgott a hír, hogy az elfogott II. Rákóczi Ferencz megszökött a bécsi-ujhelyi börtönből s Lengyelországba menekült.

Mindennap egy futár jött a császár után Bécsből. Az öreg császár, mintha sejtette volna a bajt, mindennap türelmetlenül, izgatottan várta a futárokat.

A mai rossz hírt hozott. Az utolsó Rákóczi szabadon van.

Sápadtan jártak-keltek a miniszterek és udvartisztek. A kocsisok a lovakat szerszámozták. a lakájok a málhákat rakták a társzekerekre.

A polgárság közt mindenféle cziczomákkal
megnövekedve hömpölygött a sokat jelentő hír.

S ettől a naptól kezdve óriási tömegek jártak
ki esténként nézegetni a Dunapartra, ha nem piros-
lik-e még az ég Lengyelország felől...

Mindenki hitte, hogy pirosítani fog.

De Laczira elveszett e hír bűbája, mert mikor
a vendéglőbe ért, már otthon volt a szolga a Nessel-
roth Ágnes válaszával.

Csak két szót írt, de az sokat ért.

Visszaküldte a kis kötelezvényt azon módon,
csak azt írta alá finom fonott betűkkel:

«*Láttam. — Megtartom.*».

Felsikoltott örömeiben.

Bánta is ő most, hogy Rákóczi szabad, egész
szívét betöltötte az az édes tudat, hogy ő fogoly.

XI. FEJEZET.

AZ ELTÜNT SZERENCSE.

Addig nézték Budán azt a pirosló eget Lengyelország felől, hogy csakugyan piros lett. Először csak egy kis szegély, azután köröskörül az egész égbolt.

A földből nőttek ki maguktól a kemény daliák, a nyalka kuruczok.

Még akkor «üzenni» sem kellett, csak beküldeni a zászlókat. Összekiabálták azok némán az egész országot; mikor Rákóczi bejött Lengyelországból, kész hadserege volt, s az úgy nőtt, mint a hógomoly.

Régi kurucz nóta jobban elbeszéli azt nálamnál:

*Kiállott Rákóczi
A munkácsi sánczra,
Reá támaszkodék
Pántos pallosára,
Reá rivalkodék
A rézdobosára:*

«Dobosom, dobosom,
 Udvari dobosom,
 Most néked megmondom;
 Ne úgy verjed mint eddig:
 «Isten tudja, hogy lesz mint?»
 Hanem úgy verd: Rajta,
 Rajta, rajta, rajta!

Ugy verd, a föld rengjen,
 Ég is visszazengjen.
 Aki él, meghallja,
 Sőt azt is, ki halva
 Fekszik, felriaszsa:
 Rajta, rajta, rajta!»

A forradalom levegője minden réteget áthatott s Rákóczi zászlai diadalmasan nyomultak előre mindenfelé.

Hiába rakott a lőcsei kalendárium bölcs össze-
 csinálója éppen annyi S. S-t, mint V. C. betűt a
 napok mellé (mert a kuruczok azt tartották, hogy
 a két s-sel jelzett napok a labancz fegyvereknek
 kedvező «*Superat Soldat*», míg ellenben kurucz
 győz a V. C. jel alatt, mely azt jelenti, hogy
 «*Curutz Vincit*»), a kuruczok győzelme gyakoribb
 volt s Rákóczi csakhamar ura lett egész Felső-
 Magyarországnak.

Ott volt már majd minden fiatal dalia vagy a
 Rákóczi zászlói alatt, vagy a labanczok közt, csak
 még a mi hősnünk, Veres László nem.

Mert végre százszor mulatságosabb a hadi táro-
 gatónál az a gitár, melyből a kedves leányka pará-
 nyi ujjai csalják ki az édes hangokat. Ugyan
 dobolhatott Veres Lászlónak a Rákóczi rézdo-

bosa, hogy «rajta, rajta, rajta», ha a szép Nesselroth Ágnes verte ki folytonosan: «Ne menj el, maradj itt».

Egyébként is nehéz helyzete left volna, mert szándéka lévén minden áron megnyerni az Ágnes kezét, nem akart semmi olyat tenni, ami az öreg Nesselroth előtt bevághatta volna az útját.

Nesselroth uram pedig ravasz ember volt, aki a viláért sem árulta volna el, miféle párton van; azaz hogy el sem árulhatta, mert nem volt ő egy párton sem, gondolta magában, ki tudja, mi lesz, hogy lesz, majd a végén tudódik ki: mi az én meggyőződéseml.

És hogy ne kelljen sem a magaviseletével, sem a szavával elárulni, a császáriakhoz szít-e, vagy Rákóczihoz, süketnek tette magát és a legöregebb szenátort bízta meg, hogy helyettesítse az ügyek vezetésében. Ő maga csak hűmmögött és a kezei dörzsölte, ha kérdeztek tőle valamit.

De azért Veres László mégis megkérdezte egyszer, mikor már nagyon bántani kezdte a lelkiismeret, amiért tunyán lebzsel ebben a nagy munkaidőben: «Adja a leányt, vagy nem?»

Az öreg ötölt-hatolt, míg végre ő is egy kérdéssel állott elő: «Mi lenne, ha nem adnám?»

— Hát az lenne — felelte Veres László — hogy elvenném a kegyelmed akarata nélkül is.

— Akkor inkább od'adom, — szólt gúnyosan — hanem előbb szerezzen a lányomhoz méltón vagy megfelelő rangot, vagy megfelelő vagyont. Nekem egyre megy, akár az egyik, akár a másik.

— Nekem megvan az egyik; a vagyon. Tehát szavánál fogom.

— Vagyon! Mit ért kegyelmed az alatt, Veres

őcsém uram? Mert a szegény ember a száz forintot is gazdagságnak nézi. S én nem azért gyűjtöttem az egyeilen lányom számára, hogy azt akárki fölmarholja. Azért hát jöjjünk tisztába, mi az a vagyon?

— Majd meglátja — mondá Laczi henczegő hangon, s miután már meglehetősen elolvadtak azok az ékszerek, melyeket magával hozott (nem tudott bánni a pénzzel), elhatározta, hogy visszamegy Gyulafehérvárra s elhozza onnan a kincs másik felét. Hadd vakuljon meg tőle az öreg Nesselroth.

Pedig Nesselrothnak talán untig elég lett volna az is, ami most van Laczinál.

Csak hogy Laczit fölháborította a polgármester modora, s úgy akart neki visszavágni, hogy az igazán csattanjon. Hadd lássa a kapzsi nyárspolgár, hogy mit nevez Veres László vagyonnak, s akkor álljon el szeme-szája.

Legott útra kelt Gyulafehérvárra, magához véve a hű Dráva kutyát, melyet soha el nem hagyott; éjjel-nappal vele aludt egy szobában s annyira megbecsülte, hogy mikor egyszer a szép Ágnes valami főbenjáró oknál megrúgta a derék állatot, e miatt képes volt rá megneheztelni, napokig kerülni a házukat.

A kutyán kívül csak még a legényét, Boncz Mártont vitte magával, akit Pesten fogadott. Marczi víg ficzkó volt, mindenféle zsírral megkenekezett, roppant svádával és furfanggal megáldva, s a mellett olyan ostoba arcza volt, mint egy birkának.

Amint Gyulafehérvárra értek egy nap délben, alig várta Laczi, míg beesteledik kissé, hogy a járőrök meggyérüljenek, a legényt beküldte az «Arany medvéhez» s ő maga a kutyával dobogó szívvel

ment a leégett városrész felé. Az volna a czífra, gondolta magában, s a hideg verejték kezdte ki-verní arra a gondolatra, ha már azóta házat építettek volna arra a helyre.

Azt ugyan nem tették: nem arra való világ van most, házakat építeni, mikor egyebet se csinálnak, mint örökké pusztítják a házakat. A labancz felgyújtja őket a kuruczok elől, s a kurucz a labancz elől.

Azon módon állt a fekete mező, mint mikor utoljára volt itt. Bizonyosan ott van még a jel is, amit az üst mellé szúrt. Szívdobogva nézett szét. A jel nem volt ott. Ejh, hiszen megösmerni a nélkül is. De mégis elfogta az aggodalom s mintha tanácsot akarna tőle kérni, önkénytelenül a Drávát nézte.

A hű eb haragosan morgott valamit, de meg se mozdult. Pedig valamikor ő maga szaladt oda, ahol a katlan volt.

De minek toldjam-foldjam, röviden is el lehet mondani a tényt, hogy Laczi nem birt ráakadni a kincs helyére. Pedig ott van a kis kiszáradt szilvafa is, ettől jobbra tíz-tizenöt lépésnyire lehetett az üst. De hátha amaz a másik szilvafa volt az. Egy szóval, elvesztette az irányt s azzal a fejét is. Úgy turkált ott, majd ide rohant, majd amarra rohant, mint egy őrült, de az üstnek se híre, se hamva s a kutya se segít, hanem érzéketlenül nézi.

No, majd megtalálom holnap, hebegte, mikor már majdnem rogyásig elfáradt, s elment aludni az «Arany medvéhez».

— Ösmer-e még kegyelmed? — kérdé az ivóban pipázgató Nagy Gergelytől, ki fontos beszélgetésbe volt már akkor eredve Boncz Marczival.

A goromba korcsmáros megismerte a hangjáról s ijedten kapta le szokása ellenére fejéről a süveget.

— Óh fenséges uram, ismerem bizony.

No, erre meg aztán nemcsak Veres Laczi, de Boncz Márton is nagy szemeket meresztett. (Hát ki az ördögnél szolgálók én?)

— Beh tréfás kedvében van kegyelmed, — vágott közbe Laczi fanyar mosolylyal, mert ő ugyan nem volt tréfának hangolva — hogy megfenségezi a szegény embert.

Amire Nagy Gergely elkezdett a mély alázat daczára, melyet egész arcza visszatükrözött, a szemével hunyorgatni.

— Tudjuk, amit tudunk, kérem alásan.

— Lesz-e itt éjszakára szállás, Nagy Gergely uram, mert pogányul el vagyok fáradva.

— Hálha csak az az egy ágy lenne Erdélyországban, nem-e keríteném meg azt is?

Másnap, amint felkelt, ujult erővel indult az elhagyatott telkek felé a kincset keresni.

Egy lovag jött rá szemben almás-szürke paripán.

Laczi összerezzen, mikor megszólította.

— Te vagy, czimbora? — szólt a lóva léptét meglassítva.

Laczi fölneézett, ismerősnek látszott az arcza, de nem bírta eltalálni, honnan.

— Hát nem ösmersz? Én Petky vagyok. Ejnye, hát nem emlékszel a víg mulatságra az «Arany medvénél?» Mikor aztán nálam háltál s lovat vetél tőlem reggel.

— Emlékszem.

— Megvan-e még a Muczi ló?

— Hol van az már azóta! Honnan jössz? — kérde Laczi.

— Messziről. Bercsényi uramtól hozok levelet a fejedelemnek. Igaz, megtaláltad-e akkor a testvéredet?

— Nem biz én, — felelte Laczi röstelkedve s átnyilallott szívéen a szemrehányás, hogy nem is igen kereste.

— No, én pedig aligha rá nem találtam, ha Istvánnak hívják.

— Hol van? — kiáltá Laczi mohón. — István a neve.

— Mingyárt gondoltam, mert hasonlít rád.

— Hol van? merre van? — sürgeté reszketeg hangon.

— Sárospatakon van — felelte kissé húzódozva Petky.

— Mit csinál ott?

— Biz az nem sok okosat csinál: ül.

— Ül? Hogy érted azt?

— Be van csukva.

— A börtönben? Szent Isten!

— Ott biz az.

— Mit csinált?

— Azt már nem tudom. Hanem az bizonyos, hogy nem szeretném, ha az én fejem olyan gyengén állana a nyakamon. Isten veled, czimbora, mert sietős a levél, amit a fejedelemhez viszek.

Sarkantyúba kapta lovát, ott hagyván Laczit az út közepén forró fejével, tépő gondolataival.

Mit tegyek? Rögtön indulok. Ez volt az első gondolata. S néhány lépést tett visszafelé. A Dráva kutya vígan ugrándozva szaladt előtte a korcsma felé.

— Ki kell mentenem. Meg fogom szabadítani életem árán is. Odaborulok a fejedelem lábaihoz, s ha nem adja, kiveszem a börtönből erővel is. Sereget gyűjtök s megostromlom, ha kell, a sáros-pataki börtönöket. De hátha még a kincs is meg lenne, mert az aranykulcs legkönnyebben nyitja meg a börtönöket. Óh kedves testvérem, csakhogy végre megtaláltalak! Ha vasban tűsz is, nem tesz semmit. Őcséd elég erős, elég gazdag... Kivált, ha még a többi kincset is magammal vihetném. Ejh, egy fél nap nem a világ! Forduljunk vissza. Dráva! Pszt! Hé, Dráva!

Megfordult Laczi, de az eb nem hajtott rá. Utána iramodott s úgy akarta erővel visszaterelni a nyakszijánál fogva, melyre madzagot kötött, de a kutya rá mordult s beleharapott a csizmaszárába, mire Laczi dühös lett és megrugta.

A Dráva elkezdett keservesen vonítani s kiszabadítván magát, rohant a korcsma irányába.

— Süllyedj el a pokolba — dünnyögte hőstünk bosszankodva s egyedül indult az elhagyott telkek felé.

Hasztalan volt minden fáradsága, a kincs helyére rá nem tudott többé akadni, s minél izgatottabb lett, annál kevésbé. Vége van! Itt nem segítene más, csak az ásatás. De ásatni már nem lehet titokban, nyíltan pedig meg sem engednék a telektulajdonosok, vagy ha megengednék, a legjobb esetben osztályt kérnének a kincsekből. Legvalószínűbb azonban, hogy magok ásatnák fel a telkeket.

Egyetlen mód van még csak: Megvenni a telkeket örök áron a tulajdonosoktól, aztán felásatni, Úgy van, ezt fogom tenni. Mingyárt megbízom vele Nagy Gergely uramat.

Visszament a korcsmába, melynek ajtajában vígan szalonnázott Bencz Márton.

— Hol hagyta, uram, a Drávát? — kérde egykedvűen.

— Hát nincs itt? — szólt ijedten Laczi. — Hisz visszafutott.

— Nem jött az vissza, uram.

Laczi elsápadott.

— Az nagy baj lenne — hebegte. — Isten ments! Inkább vágatnám le a jobb kezemet, mintsem azt a kutyát elveszísem.

— No bizony. Hiszen száz külömb kutya van, csak fűttyenteni kell.

— Hallgass! Te azt nem érted. Nézz körül, nincs-e itt valahol?

Beszaladgálták a kertet, az udvart, bekukucskáltak az ólak mögé, a kocsiszínbe, a szalmakazlak zig-zugába, nem-e oda huzódott meg a szegény Dráva, aki oly zokon vette, aki annyira elérzékenyült, amiért a gazdája megrúgta.

Laczi hova-tovább jobban a szívére vette, szemei megüvegesedtek, homlokán hideg verejték gyöngyözött a megdöbbenéstől, hangját lassú reszketegség fogta el. Kiállott az «Arany medve» elé a kőre s onnan kezdte kétségbeesett hangon hívni.

— Dráva! Dráva! Gyere elő, kedves kutyácskám! Ne haragudj meg rám! Bocsásd meg, hogy megsértettelek, nem birtam a haragommal. Táto ne! Dráva ne!

De a Dráva csak nem akart előjönni.

— Most hagysz el, a legnagyobb dolgomban magamra maradok. Nem szép tőled, Dráva! Gyere vissza, édes kutyám.

Nosza, utána szalasztotta az «Arany medve» összes cselédségét.

Négy arany a díja, aki visszahozza a Dráva kutyát. Amire aztán még Nagy Gergely uram is kutyakeresőbe indult, de üres kézzel szállingóztak vissza harangszókor. Se híre, se hamva a Dráva kutyának.

Sajátságos nyomasztó érzés szorította össze a Laczi szívét. A júliusi ég derűlten ragyogott, az ódon házfedelek nyájasan mosolyogtak a napfénytől, de ő neki ridegnek látszott az egész világ, soha sem volt ő még ilyen egyedül.

— El kell szaladni a városi főbíróhoz, hadd doboltassa ki mindenfelé a Drávát. Száz arany a díja, a ki visszahozza.

Egy óra múlva már pergett a dob, hogy «tudtára adatik mindenkinek, miszerint ...» Egész Gyulafehérvár nem csinált egyebet, mint a kutyát kereste. Jöttek is becsületes megtalálók bőven az «Arany medvéhez», fehér ebeket vezetve kötélén, de egyik se volt a Dráva. Az örökre oda lett.

Laczi e közben behíttá Nagy Gergelyt a legbelsőbb kamrába s így szólt hozzá:

— Mit gondol kegyelmed, meg lehetne-e venni az összes fundusokat az elégett városrészben?

— Pénzért mindent lehet, kérem alásan.

— Kinek a telkei azok?

— Többnyire, jámbor örmény kereskedőké, azok pedig a lelkük üdvösségét is eladják, ha nyerni lehet rajta.

— Akkor hát vegye meg nekem azokat a telkeket.

— De mire valók azok a fens... akarom mondani a nemzetes úrnak?

— Házat és kertet akarok ott csináltatni.

Nagy Gergely uram ravaszkásan mosolygott.

— Hát mégis igaz lesz, hűm...

És megcsavarintotta a deres bajuszát.

— Mi?

— Derék leány ez, instálom, akár egy mesebeli tündérkisasszony, magas, vékony, nagy szemű, az bizony megérdemli, hogy új házat építsen neki fenséges uram.

— Ugyan hagyja el már azt a bolondozást azzal a fenséges címmel. Miféle leányról beszél kend?

— Hát a Teleky-kisasszonyról. Tudjuk mi már azt, instálom. A verebek is csiripelik Gyulafehérvárt. Hogy nem tetszik róla semmit tudni? Jó, jó. Legyen titok, ha titok. Még estig minden fundus a mienk lesz. Hanem egyet előre is megmondok, hogy a «pro libertate» pénzeket ezek a gazemberek el nem fogadják.

— Aranyban fizetek.

— Az már szó! Az arany olyan a pénzek közt, mint a tudós, minden nyelven beszél s mindenkinek a szívéhez szól; a réz csak olyan, mint a szajkó, egyetlen szót makog, amit belevernek.

Amit ígért, Nagy Gergely megtartotta, a fundusokat összevásárolta, még aznap megkötve a Veres László nevére az örök adás-vételi kontraktusokat, amelyben lemondanak a földről s még arról is, ami fölötte vagy alatta van. Bánták is azt az örmények.

A városban most már kész bizonyossággal terjedt el a hír, hogy egy királyfi van itt, aki a Teleky Mihály uram leányát veszi el s palotát építtet Gyulafehérvárott, sokkal fényesebbet, különbet a fejedelmi laknál.

Az együgyűbbek megijedtek: Micsoda, itt fog lakni? Hát ezután már két király lesz Erdélyben? Nem jó dolog ez, atyafiak! Apaffy Mihály uramat még csak megbirtuk valahogy — de ha még egy másik fejedelem lesz, biz Isten, ki kell vándorolni innen!

Másnap, harmadnap hozzáfogtak az ásatásokhoz s lázasan folyt a munka. Laczi felásatta az egész területet, futkosott egész nap az egyik ásótól a másikhoz s kínos volt nézni, amint egyre borultabb lett a homloka s egyre zavartabb a tekintete. Az emberek azt suttogták: «meg van űrülve».

— Csak ássatok, ássatok — sürgette őket — megfizetem a munkátokat; s az aranyait csörgette.

Még éjjel is ástak, de ez nem volt sem fundamentum-ásás, sem ültetmény alá való, csak éppen hogy föltúrták a kemény, engedetlen földet. Tisz-tára megbolondult a szegény királyfi.

Már arra is gondoltak, hogy megjelentik a szomorú esetet Gernyeszegre, ahol a hatalmas tanácsúr és családja tartózkodott ez időtájt.

Egy hétig folyt a munka; sok rozsdás vas, öreg cserép fordult ki a kapa alatt, de az űstnek semmi nyoma sem volt.

Azt hitte volna, hogy álmodta ő az űstöt, ha nem emlékeztetné rá minden: a nagy gyűrű az ujján, a czímeres vésésű zöld kövek, az aranyak zsebeiben és a kis vasládában, melyet Boncz Marczfi őrzött, mint a két szeme világát.

Hanem hiszen nem sok van már azokból az aranyakból. Nincs annyi kincs, hogy el ne fogyjon. A telkek roppant pénzt emésztettek fel. A Drávát még most is keresik kiküldött emberek az egész környéken. Mindennap merül fel valamely nyom

itt látták, ott látták a fehér kutyát, — de nem egy fehér kutya van a világon.

A munkások méregdrágák, Nagy Gergely uram pedig valóságos nadály, ért a szipolyozáshoz. Ha a kincset meg nem találják, hát az elemelt fele éppen rámegy a megtalálhatatlan felére. Ott lesz Veres László, ahol volt, mikor idejött. Akár visszamehet megint koldusdiáknak.

A keresés szenvedélyévé lett; mint a kártyásnál, a csillogó remény folyton ösztökélte. Mindig azzal feküdt le reggel, hogy «majd holnap» — míg egyszer csak üres lett a zseb is, meg a vasláda is. Az utolsó arany is elgurult és még sem volt meg sem a kutya, sem a kincs.

— Hej, ha én akkor meg nem rúgtam volna azt a kutyát! — sóhajtott fel, majd leborult sírva az asztalra az «Arany medvében», — ha én akkor egyenesen Sárospatak felé indultam volna. Megvolna most a pénz is, kutya is és tán, bátyámat is kiszabadíthattam volna.

— Egy szóm volna kegyelmedhez, Nagy Gergely uram.

— Mit parancsol?

— Menjen el az örmény kereskedőkhöz és adja el nekik a fundusokat, ahogy veszik.

— Hát nem építkezünk már?

— Nem kérek belőle.

Nagy Gergely uram azt se bánta, elsinkófálta a fundusokat potom áron s másnap útra kelt Laczi azzal a pénzzel, szomorúan, lehangoltan.

— Hova megyünk, uram? — kérdé Boncz Marcsi.

— Nem vagyok én többé urad, hanem ha beveszel, beállok czimborádnak.

— Hogy-hogy? — szólta ez nagy szemeket meresztve, — hát nem királyfi az úr?

— Szegény ficzkó vagyok.

— Én pedig azt hittem, gazdag bolond.

— Hja, volt, nincs. Elfogyott a pénz, szolgám. Majd máskor beszélem én azt el neked.

Vígan kurjantott erre Marczi.

— Annál jobb, ha így van.

— Velem jöss-e, Marczi?

— Akár a világ végére.

— Sárospatakra megyünk.

— No, azt éppen szeretem.

— Ott van a testvérbátyám elfogva, azon szeretnék segíteni.

— Teremtette, ha ezt tudtam volna. De csak nem a kuruczok foglya?

— Úgy hallom, azoké.

— No ez furcsa dolog — mormogta fejcsóválva.

— Ejnye, ejnye! Hát *mibe* kéveredhetett a kuruczok ellen?

— Éppen ezt nem tudom. De majd meglássuk.

Így indult meg nehéz szívvel Veres László, szegényesen. A nagy kincsből nem volt már semmi, csak az eladott fundusok csekély ára, és a czímeres gyűrű az ujján, meg egy fényes álom emléke.

Nem tudta, kit sajnáljon jobban, a pénzét-e, Ágnesét-e, vagy a Drávát?

XII. FEJEZET.

A RAB.

Nagyot sóhajtott Laczi, mikor végre hosszú, fáradságos út után ott álltak a sárospataki várnál. Zászló nem lengett a homlokzaton. A fejedelem nincs most itt.

— Itt vagyunk, Marczi bácsi; most már a legelső dolgunk utána járni a bátyám ügyének, aztán valami alkalmazást keresünk magunknak.

Megtudták nagynehezen, hogy csakugyan ott ül Veres István az egyik várbeli tömlöczben; egy jóakaratóú lándzsás őr meg is mutatta neki az ólmos ablakot, ahol ül.

— Mit vétett?

Az örök vállat vontak:

«Ki tudná azt? sokat nem kötnek a mi orrunkra.»

— Nem hallották kegyelmetek, mi fog vele történni?

— Felakasztják! — felelte kurtán a porkoláb. Laczi szemeiből kicsordultak a könnyek.

— Úgy tetszik, nagyon sajnálja az úrfi, talán valami atyafia?

— Testvérem.

— Én bizony azt hittem, senkije sincs. Csak egy nagy fekete kutya jár ide vonítani. Azt mondják, övé.

— Igen, kellett lennie egy kutájának. Megismerném én, ha itt van.

Az ő szénézett az udvaron és füttentyelt, mire a kerek bástya mögül előugrott egy lompos fekete kuvasz, mogorván vicsorgatva a fogait. Laczi megismerte: ugyanaz volt, melyet a haldokló boszorkány testált rájuk.

— Ragaszkodó állat, itt van szüntelen és őrzi a gazdáját. Pedig 'iszen eleget őrizzük azt mi is.

— Ragaszkodóbb, mint a mi fehér kutánk volt — jegyzé meg Boncz Márton.

— Én csak azon tűnődöm, — folytatá a porkoláb — hogy mit eszik? Itt még csont sincs.

Laczi megtört, tompa hangon kérdé: lehetne-e beszélni a fogollyal?

— Nincs rá eset. Amiatt kár is volna a várnagyhoz fáradni.

— Ki a várnagy?

— Krucsay.

Laczi megrázkódott erre a névre s daczosan hebegte:

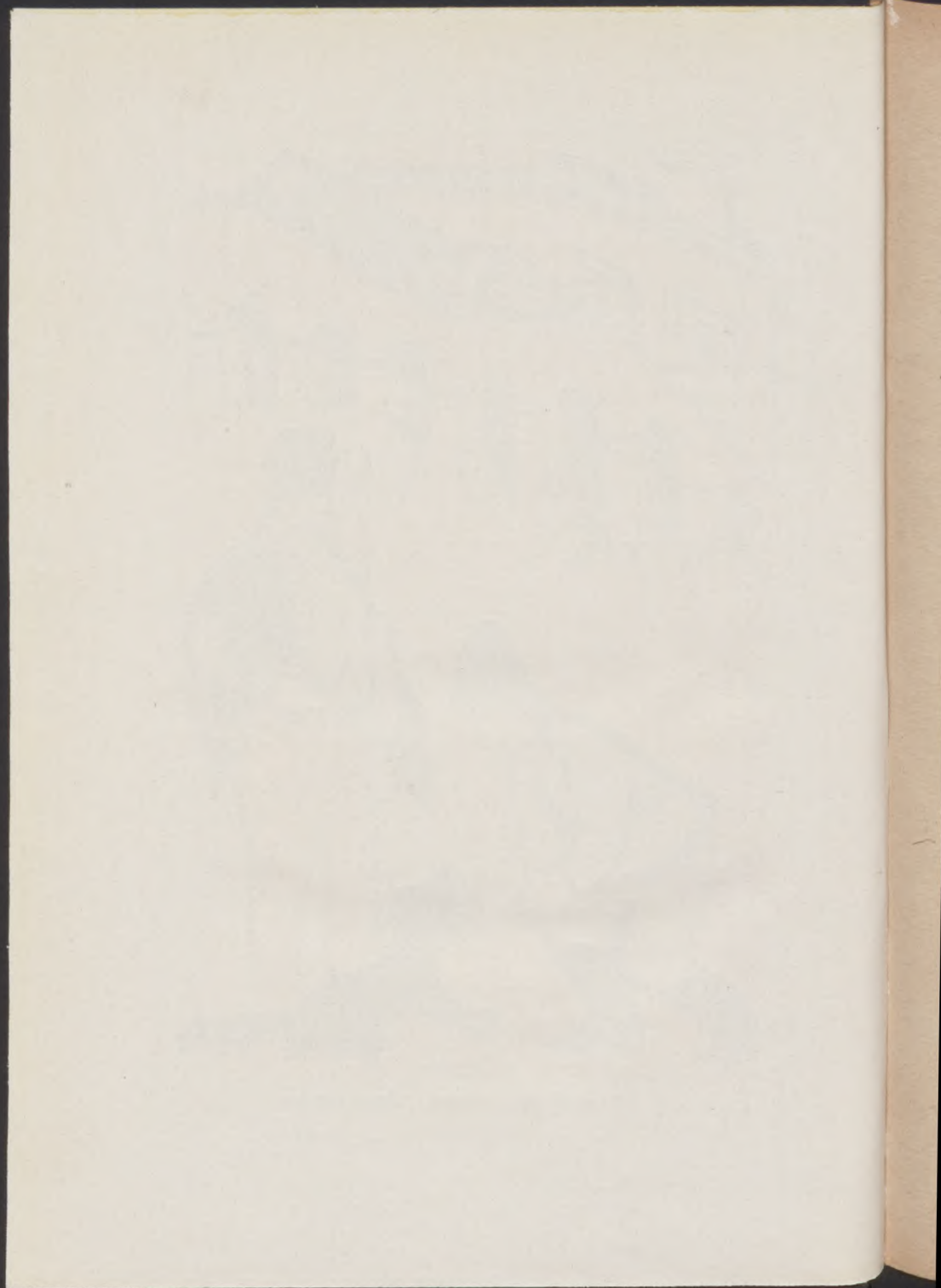
— Hol tudhatnám én azt meg, mit vétett a szegény testvérem?

— Azt Bercsényi uram ő nagysága mondhatná meg, mert az ő emberei hozták ide vasban Sátor-alja-Ujhelyről.

Bercsényi éppen Sárospatakon időzött, de Laczit elutasították, nem kapott kihallgatást. Azt mondták, köszvényben szenved a gróf s nem ereszt be magához csak javasasszonyokat és jósokat.

Előugrott egy lompos, fekete kuvasz

Amazokkal gyógyíttatta magát, ezeket pedig szeretete, mert a jóslataik, ha jók, kiszivárognak a nép közé s emelik a hangulatot*. Ugyanazt teszik, amit a dupla lénung.

— Már most mit csináljunk? — tördelte kétségbeesetten a kezeit Laczi.

— Én még tudok egy módot.

— Mi lenne az?

— Be kell menni hozzá vagy jósnak vagy javasasszonynak a képiben, de minthogy az utóbbi nehezen menne . . .

— Igaz, kiadom magamat jósnak.

— Az nagy bolondság lenne tőled, mert ahogy én sejtem azon dolgokból, melyeket útközben elmondtál életed tarkaságai közül, ama Rozsomák János nem lehetett más, mint gróf Bercsényi.

— Azt gondolod?

— Meg vagyok róla győződve. Hiszen a fölkelés sikere mutatja, hogy neki előzetesen be kellett járnia és kapacitálnia az urakat. Ezt pedig csak álruhában és álnév alatt tehetette.

— Mondasz valamit.

— Azért hát engedd, hadd környékezzem meg én a grófot. Majd jóslak én neki olyanokat, hogy mingyárt kiszalad az ő kelme lábaiból a köszvény.

Boncz Márton regényes hajlamú ficzkó volt, ki két év előtt még ott molnárkodott a tallósi malomban, melyet a Dudvég vize hajt; ábrándos lelke fölkergette Budára szerencsét keresni, s itt találkozott Laczival elzüllötten; az-szolgálatába vette az öregét. Nagy színészi tehetség volt benne, bámulatosan tudott utánozni másokat s tettetni magát.

* Thaly. Irodalom- és műveltség-történelmi tanulmányok a Rákóczi-korból.

Ott kullogott vagy két napig a Bercsényi családjei közt, bibliás jóslatokat mondván Rákóczi királyi székéről, Bécs falainak leomlásáról. Bercsényinek elujságolták szolgái, kíváncsivá tették, maga elé hivatta s Marczy fanatikus arczczal, ég felé fordított szemekkel jósolt rémítő vérfürdőket a labanczoknak, olyan furfangos jósdabeli nyelven, hogy az a köszvényes grófot (ki félig-meddig hitt is az ilyeneknek) részint mulattatá, részint lelkesítette.

Egy hét alatt Marczy, vagy amint Bercsényi nevezte el, «Habakuk próféta», benfentes lett. Bercsényi sokszor hivatta maga elé, hogy mulattassa s ilyenkor lehetséges volt előhozni a szegény rabot.

Egy vasárnap délután éppen ő maga kérdezte:

— Nos, mit álmodtál, Habakuk?

— Kegyelmes, jó uram, egy rabról álmodtam az éjjel.

— És mit álmodtál felőle, derék Habakuk?

— Egy fehér galamb jelent meg álmodban, aki azt súgta fülembe: «Ül itt a sárospataki várban, nehéz vasban egy legény, akinek Veres a neve, s aki, ha kiszabadul, hét mezőt tesz veressé az ellenség véréből».

— Valóban túl itt ilyen nevű rab, de amiatt ugyan nyugodtan alhatnak a labanczok. Nem ő az már meg egy patkányt sem.

— Talán meghalt?

— Nem, de meg fog halni. Éppen a ma reggeli stafétával küldte a fejedelem aláírva a halálítéletet.

— Úgy? — kérde Marczy megrendülve. — Mit vétett a szerencsétlen?

— Lopott, sikkasztott, elárulta a fejedelmet. Ne is emlegesd, Habakuk, mert csak rossz vért csinálsz. Egy fél esztendeje vallatjuk, torturázzuk,

de olyan konok, hogy nem vall. Majd talán az akasztófa alatt magához tér. Pedig úgy bíztam benne, mint a saját fiamban.

Szomorú arczczal kereste fel ezzel a hírrel Laczit. Az magánkívül lett, mikor hallotta.

— Lehetséges-e, hogy lopott volna? — kiáltá szívszaggató hangon. — Az én testvérem! Nem, én nem hiszem. Én azt gondoltam, a labanczoktól fogták el, hadifogoly, de nem tolvaj. És mit lopott? Kitől lopott? Borzasztó! Azt mondod, alá van írva a halálos szentenciája. Istenem, Istenem, mit csináljunk?

Boncz Marczi vállat vont: «Nem segít már itt semmi. Szinte hallom már a varjúkárogást. Valamelyik reggel kivégzik, észre sem vesszük.»

— Ha tán a fejedelem elé mennék és lábaihoz borulnék, kegyelmet kérni?

— Későn érkeznel, a fejedelem Munkácson van, maga Bercsényi is reggel indult Szeniczére. Engemet magával visz. Jobb bizony, ha te is beállasz a hadak közé és együtt megyünk.

— Nem, én itt maradok, bevárom szegény testvérem sorsát. Nem tudom én, mit csinálok, de valamit csinálok.

— Hát akkor Isten áldjon meg, mert én addig bolondoztam a jóslásokkal, hogy most már visznek — prófétának.

Laczi egyedül maradt s az egész éjszakát álmatlanul töltötte. Töprengett, vajjon mi történhetett a bátyjával? Ha legalább a bűnt tudhatná, amivel vádolják. Mingyárt könnyebb lenne valamit kifőzni. Ha legalább egy félóra láthatná és beszélhetne vele. Hát ha mégis elmenne a várnagyhoz és megostromolná a szívét. Hiszen az is ember!

Reggel csakugyan azt tette, hogy megjelent a várnagy lakásán.

Egy fiatal hadnagy ült a szobában, mikor benyitott.

— Mit akar? — kérdé.

— A tekintetes várnagy úrral szeretnék beszélni — felelte Laczi félénken.

— Milyen járatban van?

— A szegény elítélt Veres István miatt.

— Nem lehet — viszonzá emez nyersen. — Krucsay uram nem ér rá most.

Laczi könyörögve tette össze a kezét, mire a hadnagy, amint oda tekintett, tiszteletteljesen hajtotta meg magát.

— Bocsánatot kérek kegyelmedtől. Azt hittem, csak kér, nem tudtam, hogy *parancsolhat*.

Mire fürgén futott a belső szoba felé, a küszöbről hátraszólva:

— Menten szolgálatjára lesz a várnagy.

Laczi azt hitte, álmodik. Mi eshetett ebbe az emberbe, hogy úgy egyszerre megváltozott?

A következő perczben lihegve gurult be a poczakos Krucsay, piros-pozsgás arczával, kanáriszín hajzatával, melyet hátul fésű fogott össze kuruczosan.

Laczi elhalványodott. Előtte állt ez az arc sokszor azóta! E gonosz ránczok a homlokon, e ravasz, kegyetlen tekintet a szemekben. Atyjának gyilkosa.

Az öreg Krucsay meghajtotta magát az ifjú előtt.

— Mit parancsol a fejedelem? — kérdé ünnepelesen.

— A fejedelem? — hebegte Laczi, de csakhamar

összeszedte magát — nem értem kegyelmedet, várnagy uram. Én...

— Látom a «secretum sigillum»-ot, uram. Kész vagyok engedelmeskedni.

— Ah! — kiáltott fel Laczi önkéntelenül s rendkívüli zavar festékezett arczán.

— Ismerem a fejedelem ő nagysága titkos mandátumát. Itt van az oldalzsebemben. Vagy úgy? Igaz, hagyjon kegyelmed magunkra, Gencsy uram.

A fiatal hadnagy eltávozott, mialatt Laczi némileg észhez jött, hogy valami rendkívüli tévedés foroghat itt fenn, amit ki kell zsákmányolnia.

— Tehát magunkra maradtunk, most bízást szólhat kegyelmed a fejedelem parancsáról.

— Én ama bizonyos Veres István ügyében vagyok itt.

Krucsay meghajtotta magát.

— Mi történik vele?

— Szabadon eresztendő, — hörögte Laczi és e vakmerő mondatra minden arczizma meg-rándult.

De Krucsay éppen nem csodálkozott rajta, hanem egyszerűen kinyitotta az ajtót s kiszólt a huszárnak:

— Küldje fel kend a porkolábot, — miközben Laczi felé fordult s közönyös arczczal mondá: — Pedig éppen ma kaptam az elutazott Bercsényi gróftól kezembe a halálos ítéletet, holnap kivégeztettem volna. Jó, hogy sietett kegyelmed a parancscsal.

A Laczi szíve lázasan dobogott, egy szót sem birt volna kiejteni. Szerencsére jött a porkoláb.

— Ereszsze legott szabadon Veres Istvánt, —

rendelé Krucsay, majd újra az ifjútól kérdé: — Nincs erre nézve valami külön intézkedés?

— Én viszem magammal.

— Amint tetszik, — mondá a várnagy udvariasan. — Porkoláb, kend átadja a rabot e nemes úrnak.

Laczi sietett künn lenni, mohón igyekezett a porkoláb után, de Krucsay gyöngéden visszatartotta.

— Óh, nagy jó uram; nem oda Buda. Nini, engem ugyan szépen megtett volna. Ha a rabot elviszi kegyelmed, hát akkor hagyja itt a gyűrűt. Az ördögbe, ha én is olyan feledékeny volnék.

Laczi csak most nézett le az újjára remegve, csak most tudta meg, mi az a csodatalizmán: a zöld köves, címeres gyűrű, melyet az újján viselt. Lehúzta és egy tettelett mosolylyal átnyújtá Krucsaynak, ki egy hódoló csókot czuppantott rá.

— Most már rendben vagyunk, — mondá s Laczi megkönnyebbült szívvel rohant le a grádicson: abban a hitben, abban az ámulatban, hogy ez mind csak álom.

A fejedelem titkos gyűrűje az ő kezén! Hát miként lehetséges az? Egy gondolat cikázott át elméjén. Hátha azok a fejedelem kincsei voltak, amiket Gyulafehérvárott talált!

De nem volt ideje gondolkozni. Három garádicsot is ugrott egyszerre, hogy utólerje a porkolábot, ki elől ment rozsdás kulcsaival a börtönök felé.

Ott voltak végre a vaspántos nehéz ajtónál.

Egyet csikordult a kulcs a zárban s a következő perczben egymás keblén pihent a két elszakadt testvér szóltanul.

A fekete kutya vihánczolva ugrándozott mellettük.

* * *

— Menjünk innen, — sürgeté Laczi, mihelyt szóhoz jutott — menjünk, menjünk!

— De miként szabadítottál ki?

— Majd elmondom, ha egyszer távol leszünk innen. Menjünk.

— De merre menjünk?

— Akármerre, csak itt ne maradjunk.

Elindultak ismét, mint azelőtt régen, czéltalanul a kietlen mezőkön s csak mikor messze hagyták el magok mögött Sáros-Patakot, indult meg a beszélgetés.

— No, most már hadd hallom, miképp szabadítottál ki?

— Mondd el előbb magad, miként jutottál be.

— Nagyon rövid az én történetem — kezdé — és nagyon szomorú. Rozsomák, akivel Bécs felé indultam, senki más, mint Bercsényi gróf.

— Mingyárt gondoltam.

— Ő csakugyan Bécsbe vitt engem s csakhamar megszeretett. A legbizalmasabb dolgaiba beavatott. A fölkeléshez tett előkészületeket s erre nézve egyik legfontosabb dologban mentünk akkor Bécsbe, hogy onnan a Rákócziak kincseit elszállítsuk Magyarországra, valamely rejtett helyre, hogy ha esetleg baj támad, azokat el ne kobozhassák. Sokáig titkolódzott előttem, mignem kiismert s együtt szállítottuk a kincseket álruhában. Egy nagy katlanban elástuk. Csak én tudtam a helyet, meg ő. Más halandó azt meg sem álmodhatta. S mégis mi történt?

— Mi? — kérdé Laczi tompán.

— Mikor a hadjárat megindult és szükség volt az ékszerekre, Beresényi az elásott kincseknek *csak a felét találta meg*. A többit ellopták.

— Ah!

— Borzasztó dühre lobbant. Engem rögtön elfogtak, pedig Isten a tanum, olyan ártatlan vagyok benne, mint a ma született gyermek. Óh, öcsém, mennyit szenvedtem én a börtönben! Nem az éhség, nem a tortura, hanem a gyalázat miatt. Vallattak, kínoztak; kinek árultam el a kincs hollétét? Váltig mondtam, ártatlan vagyok, de nem hitték. S én magam sem tudom fölfogni, hogyan történhetett.

— És hová ástátok el az ékszereket? — unzóla Laczi remegő hangon.

— A fejedelemnek volt egy lakatlan szerény háza Gyula-Fehérvárott, melyet még az apja építtetett ott egy öreg lisztartója számára, abba ástuk el a nagy rézüstöt.

— Szent Isten! — kiáltá Laczi és a térdei megrogytak, mialatt halántékaihoz kapott, érthetetlen szavakat motyogva.

— Akartál talán mondani valamit, kedves öcsém?

Laczi rábámult megüvegesedett szemeivel, habozott egy pillanatig, valami láthatatlan szellem mintha az suttogta volna neki: «Vallj be mindent» — de a fekete kutya, mely ott settenkedett a lábaik alatt, közbevakantott s elzavarta a jó szándékát. «Ejh, mit használna, ha mindent elmondanék? Ugy is csak ott volnánk, ahol vagyunk, legfeljebb engem érne az örökös szemrehányás.»

Majd hangosan mondá:

— Nem, semmit sem akartam mondani; csak azt, hogy siessünk minél jobban, mert nem vagyunk kellő biztonságban, míg labancz-tábort nem érünk.

— Hogyan? Nem értelek. Hisz nem szöktünk. Szabadon eresztettek.

— Az ám! Ott a halálos szentencia ellened Krucsaynál. Csellel szabadítottalak ki, mely előbb-utóbb kislát s akkor aztán mind a ketten veszte vagyunk.

— Miféle csel lehetett az, el nem bírom gondolni.

— Ne firtasd. Majd eljön az ideje, hogy elbeszéljem.

— Ez már baj — szólt Pista elszomorodva.

— Olyan baj, amelynek jó oldala is van: hogy Krucsay uram keserüli meg.

— Hát most már mitevők legyünk?

— Mindaketten beállunk labanczoknak.

— Azt már nem teszem. Hanem a becsülete-met megyek keresni.

— Az ugyan nehéz lesz.

— Már én pedig mégis utána nézek. Csak még azt nem tudom, melyik úton kezdjem.

Estére beértek Ó-Liszkára, ahol legelőbb is a bozontos, kuszált, börtönben nőtt szakállát vétette le Pista.

— Egészen más ember vagy! — kiáltá Laczi, végignézve a szép, sugárnövésű ifjún. — Ugyancsak kihuzakodtál két év alatt! Rád nem ismer senki.

— Éppen azt akarom én, — mondá Pista hal-
kan — hogy rám ne ismerjenek.

XIII. FEJEZET.

AKIT A GOLYÓ NEM FOG.

Ama kalandor-főnökök közül, kik mikor Rákóczi a lengyel határon belépett, még mingyárt Beszkegnél csatlakoztak hozzá, legtöbbre vitte Ocskay László brigadéros uram, aki az ünnepelt hősök közé küzdötte fel magát. Sok labanczvérbe került. Vitézségének híre legendák alakjában járt az országban, épp úgy, mint később Vak Bottyáné, vagy a Bezerédi Imréé, akit nem fogott a kard éle, mert talizmánt viselt az övén; egy lapos, kerekded lemezt e hátulról-elülről egyforma kabalisztikus mondattal: «Sator Arepo tenet Opera Rotas».

De mind e dicsőségkoszorúza kurucz vezérek-nél népszerűbb volt Magday István: katonáknak kedvence, népdaloknak tárgya, Bottyán hadának szemefénye.

Magday Istvánról az volt a hiedelem, hogy testét a golyóbis nem fogja, s kit anya szült, nem árthat neki, mert meg van kenekézve a Szt.-György éjszakáján pont éjfélkor talált gyík zsírjával.

Honnan jött, hová való, senki sem tudta. Maga Bottyán is csak annyit tud mondani, hogy Érsek-

ujvár körülfázolásánál nevezte ki közlegényből hadnagynak, s később, mert úgy harczolt a csatákban, mint egy oroszán, egy csapat parancsnokságát bízta rá.

«Csodálatos katona» — írta Bottyán 1705-ben Tata mellől Bercsényinek, ki érdeklődni kezdett Magday iránt — «multkor egy golyó horzsolta lábát az ostromnál, de ő nem engedte csizmáját lehúzni, mely tele volt aludt vérrel. «Vétek volna» — így szólt — «azt a hitet elmúlni hagyni, hogy a golyó engem meg nem vérez, inkább tovább szenvedek egy kicsit a sebben» s úgy is tett, fennjárt a sebesült lábával, ráfogta, azért sántít, mert az új csizmája szorítja». (Így keverik a szegény csizmadíkat rossz hírbe!)

Azok voltak ám a derék napok, mikor egyszerre két hadvezért szalasztottak meg Bottyánnal.

Pálffy bán Szombathely felé sietett, hogy a Szt.-Gotthárd táján táborozó Heister Hannibállal csatlakozzék.

Bottyán elébe kerülve, körültáborolta seregét Szombathelynél.

— Tudja-e kegyelmed, generális uram, mit gondoltam? — szólítja meg Magday.

— Mit?

— Heister azt hiszi, mert már megvitték neki a hírt a kémek, hogy mi most itt farkasszemet nézünk Szombathelylyel és ássuk a virágokat, amint igaz is. Képzelem, olyan nyugodtan érzi magát, mintha az édesanyja kötényével volna letakarva. Jó tréfa lenne, ha mi most a sereg egy részével rátámadnánk.

— Nem egészen bolond gondolat! — hagyta rá a vezér. — Tegyük meg!

Szóból tett lett, felültettek lóra hat ezred lovast, szekerekre ültették a gyalogságot (azóta se volt még olyan úri állapota a bakának) és sebes vágatva vitték Szt.-Gotthárd alá, hol a semmit sem gyanító Heistert teljesen meglepték, ködös téli nap lévén, hadait összetörték s azokat, akik életben maradtak, kikergették a határokig, sőt még azon túl is egy nagy darabon Styriába.

Magday magát Heistert vette üldözőbe, bontalábú kis pej lovával mindenütt utánajárt.

— Megállj, megállj!

Mikor egy sík mezőn messze előrelovagolt Magday az övéitől, Heister hátrafordult.

— No hát mérjük össze a kardunkat. Látom, hogy önnek különös kedve van rám!

— Az én fejszém a nagy fákat keresi.

Kihúzták a kardjukat mind a ketten, de Heister szerencsétlenül járt, lova megijedt valamitől és kissé félreugrott, miközben összerezzen a vezér s a legszerencsétlenebb pillanatban kiesett a kardpenge kezéből.

— Sacrebleu! — káromkodott a vezér, önkéntelenül hátrahajolva nagy deres lován, hogy legalább az első vágás ne érje.

De Magday, egy percz műve volt, lehajolt lováról a kardért, oly ügyességgel, mint egy erőművész és átnyújtotta Heisternek.

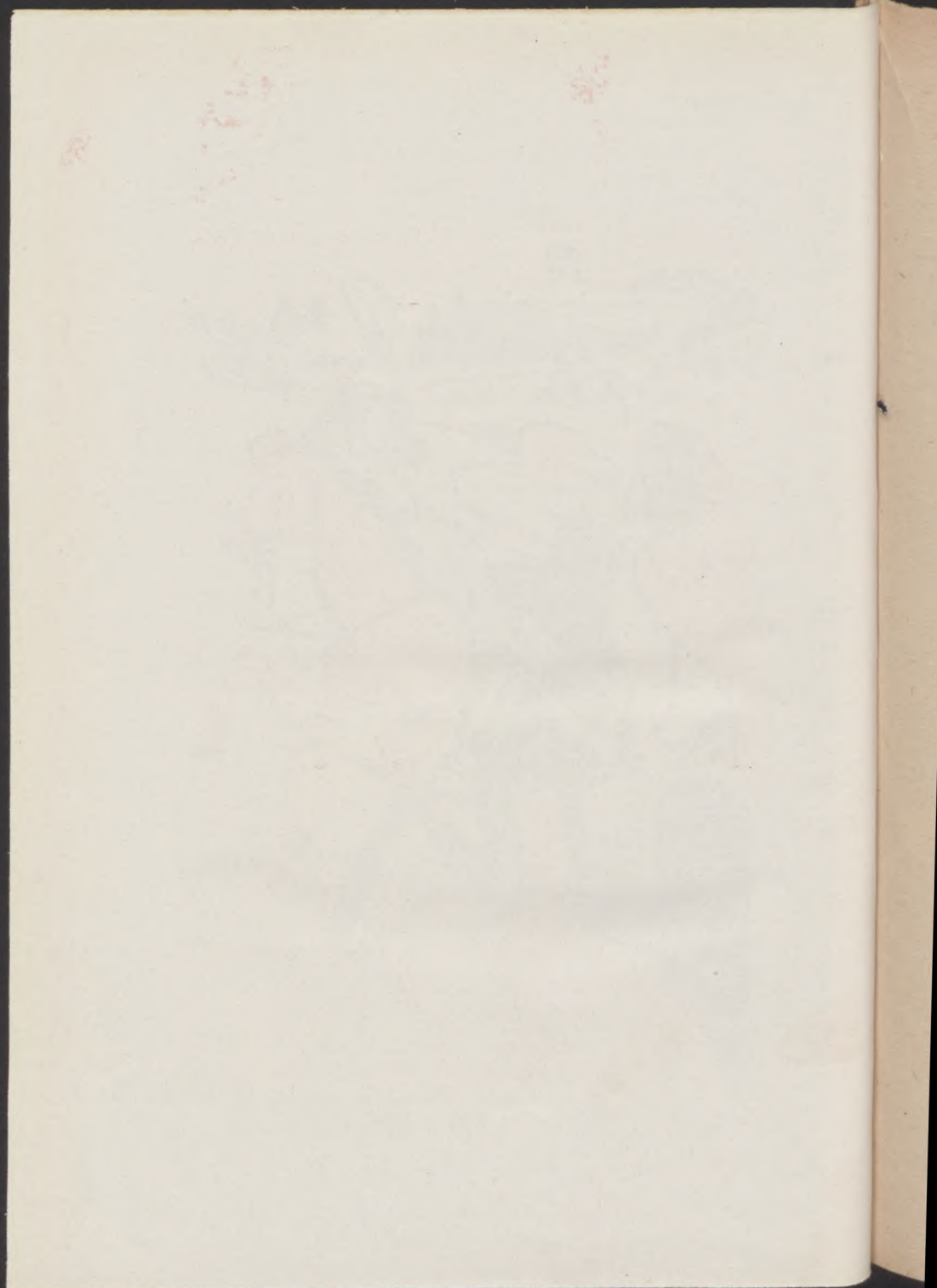
— Hogyan? Ön visszaadja a kardomat, ahelyett, hogy lekaszaboljon? Hiszen megtehetette volna!

— Meg is tettem volna, ha üldözőben esik meg ez, de ne feledje, tábornok úr, hogy kegyelmed önként fordult vissza. Ez hát párbaj s nem verkedhetem fegyvertelennel.

— Igaza van, uram. Ön igazi nemes ember.

Kiesett a kard a kezéből

Szeretném a kezét megszorítani, ha időnk lenne az ilyesmire. Ime, jönnek! Siessünk!

Valóban már hallani lehetett a kurucz huszárok lovainak dobogását, mert a nagy köd miatt látni éppenséggel lehetetlen volt. Összezsaptak ádáz hevességgel; villámlott a két kard és messze csengett. Egy roppant vágást mért Magday Heisterre, jó szerencse, félreugrott; nosza újra kezdik, de most meg a kuruczok rontották meg, mert amint közel érve, látták, hogy Magday István izzad itt erős munkában, valamelyik huszár segíteni akart rajta. rálőtte a karabélyát Heisterre, de bizony csak a lovat találta, még pedig a Magdayét, mely azonnal összerogyott.

— Isten önnel! — kiáltá elvágatva Heister. — Ha egyszer önnel is le találna esni a kardja, számítsen rám, én azt akkor fölemelem.

Friss lóraült Magday villámgyorsan s kergette tovább az ellenséget; ahol utólérte, vágta, mint a répát.

Néhányat levágott, két vasas németet el is fogott, s úgy hozta az istenadta labanczait, hogy kihúzatta velök a kardjaikat, úgy mentek elől fogoly gyanánt is kivont karddal, míg ő hátul kullogva hüvelyébe dugta a magáét.

Mire visszatértek Szombathelyre, már azalatt hűlt helye volt ott Pálffy bánnak, magától megfutott Németújhely felé.

Az egész Dunántúl megtisztult az ellenségtől. Magday olykor magához vett vagy ezer lovast s egész Bécs külvárosáig száguldozott, nagy rémületet gerjesztve a birodalmi székvárosban.

Mindezen vitéz cselekedetei, de különösen Simontornyanál tanúsított hősiei magatartása eljutott

a fejedelem füléhez is, ki neki a Heisterrel vívott párhaj után saját munkácsi istállójából egy gyönyörű fekete mént küldött ajándékba a lelőtt pej helyett.

Rákóczi ajándékát jóval megelőzte a híre; a fejedelem, aki Miskolczon volt téli szálláson, elragadtatva beszélt környezetének az ujonnan támadt kurucz hősről, Magdayról: portyázás közt hetedmagával miként kaszabolt le egy harmincz emberből álló labancz-csapatot: hírmondó sem maradt belőle; — máskor, amint a szitási völgykatlanban lovagolt társaival, a hegyről egy egész dandár labancz rájuk tüzelt, a társai mind elhullottak, de a golyózápor közepett neki annyi baja sem lett, mint a kis ujjamnak. Az ilyen ritka ember megérdemli, hogy a legszebb lovat válaszsza ki a fejedelmi istállókból.

Hanem még többet ér, ha egyenesen maga a fejedelem választ ki egyet.

Palotásy Kristóf, aki leveleket hozott Bottyánhoz, beszélt el, hogy Magday István uramat nem-sokára olyan lóra ültetik, amilyenén még az öreg-apja sem ült; aranyozott lesz a kantárja, pirinyó ezüst lemezekkel csörgősre kivarrva a nyeregtakarrója. Csakhogy azt még meg kell élni. A fejedelem is messze van Munkáctól, Munkács is messze van Szombathelytől; gebe lesz a csikóból, míg azt az utat megjárja. Aztán minden a levegőben van minálunk. Maga a felséges fejedelem mondotta nemrég egy kérelmező telhetetlen küldöttségnek: «Kedves barátim, én semmit sem ígérhetek; még talán ez a mente sem az enyim, ami rajtam van». (Egy viseltes kamukaposztós mente volt ő felségén.)

Örült az egész sereg a hírnek, pedig irígykedni szoktak máskor, de Magdayt mindenki kedvelte,

szerény volt és áldozatkész; barátaiért mindent megtett, de tőlük soha semmit sem kívánt. Az alárendeltjeivel szemben nem volt gőgös, de szolgái sem volt a feljebbvalók iránt. Ha vitézséget követett el, arról mélyen hallgatott, de ha más vitt véghez derekas dolgot, annak ellenben ő volt a legélénkebb magasztalója.

Azért énekelte meg olyan lelkesen egy akkori kuruczlant, mely (magunk közt legyen mondva) nem sokkal szebben csengett, mint a «libertas»-garasok.

Bontalábú lovon jár Magday István,
Ragyogó név lesz ez a mennyei listán.
Amerre ő lépdel, ott jár a dicsőség,
A Halálnak István bizony nagy segítség.

Ebből világosan látszik, hogy a versezet keltetkor még a kis pej ló hordta Magdayt s nem a fejedelemé.

Bár ne is hordta volna soha.

Egy nap, amint egy közeli látogatásból hazatért (a Bottyán egyik kimustrált gebéjén), riadó éljennel fogadta a hadiszálláson az egész sereg.

— Mi történt? — kérde félig tréfásan, félig csodálkozva. — Engem éljeneznek kegyelmek vagy a lovamat?

— Mind a kettőt, — felelte Bónis János — megjött a fejedelem küldeménye: egy fölséges vaseres. Bottyán már kerestette is kegyelmedet. Várja a sátorban.

Magday arcán tündökölt az öröm, legott le pattant a nyeregből, odavetve a kantárt egy közlegénynek, maga szapora léptekkel a vezér sátorába ment.

A zsbongó hadból, mely a sátor előtti téren tanyázott, tüzek mellett, párolgó üstök körül, egy Fekete László nevű közlegény, aki iránt nagy gyöngédséget árukt el Magday minden alkalomkor, s nem egyszer lehetett őket látni bizalmas, meghitt suttogásban, eléje futva, a kezeivel integetett, hogy ne menjen be a sátorba!

De utólrni nem birta a közlegény s maga Magday az örömteli izgatottságban észre sem vette a Fekete László saájálsruű integetését. Belépett a sátorba.

Vak Bottyán eleibe ugrott vidáman s aztán hátrafordulva mondá az ott álló alakhoz:

— Ime méltóságos nagy uram, Magday István, akit a felséges vezérő fejedelem kegye...

A háttérben álló alak előlépett erre s kinyujtotta a kezét, hogy megszorítsa Magdayét, s az abban a pillanatban ismerte csak fel, hogy Bercsényi gróf áll előtte és elsápadott.

Bercsényi visszarántotta a kezét; sötét árnyék vonta be csontos, férfias arczát.

— Ah! — kiáltá önkéntelenül. — Te vagy az? Hallatlan!

Magday testét lassú reszketegség fogta el.

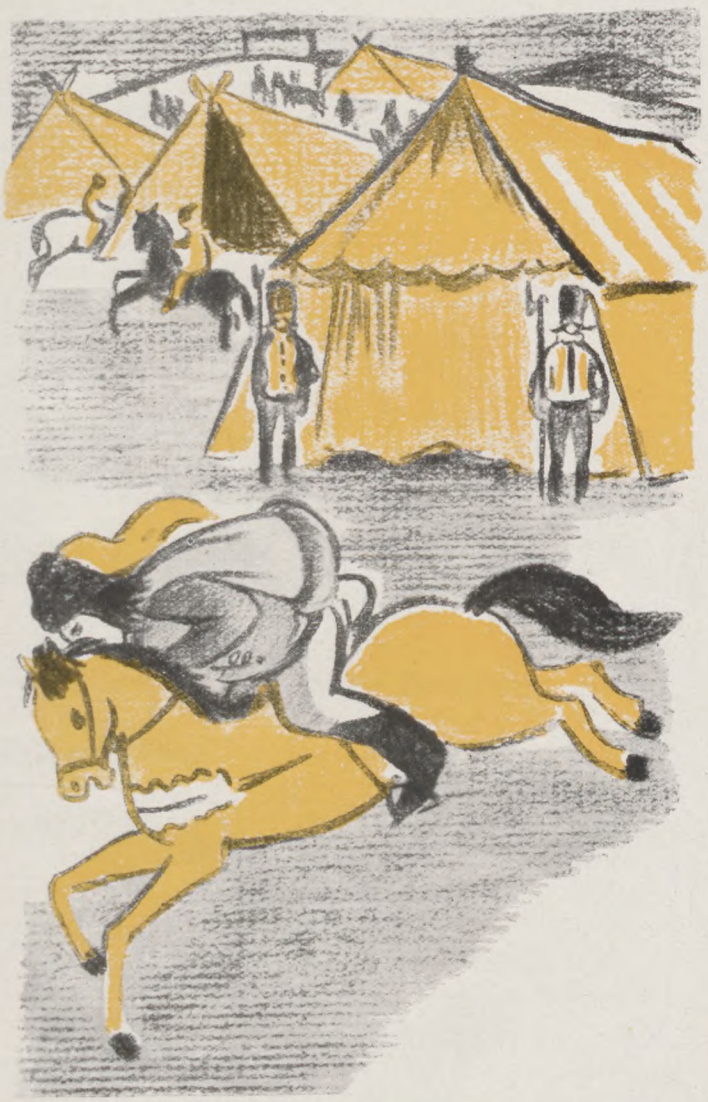
— Hogyan, hát már ismerte vitéz Magdaymat méltóságos uram? — kérdé meglepetve Bottyán.

— Nagyon is ismerem, — felelte Bercsényi gúnyosan. — Bizonyosan jobban, mint kegyelmed. Adja át a kardját — tette hozzá szigorú hangon.

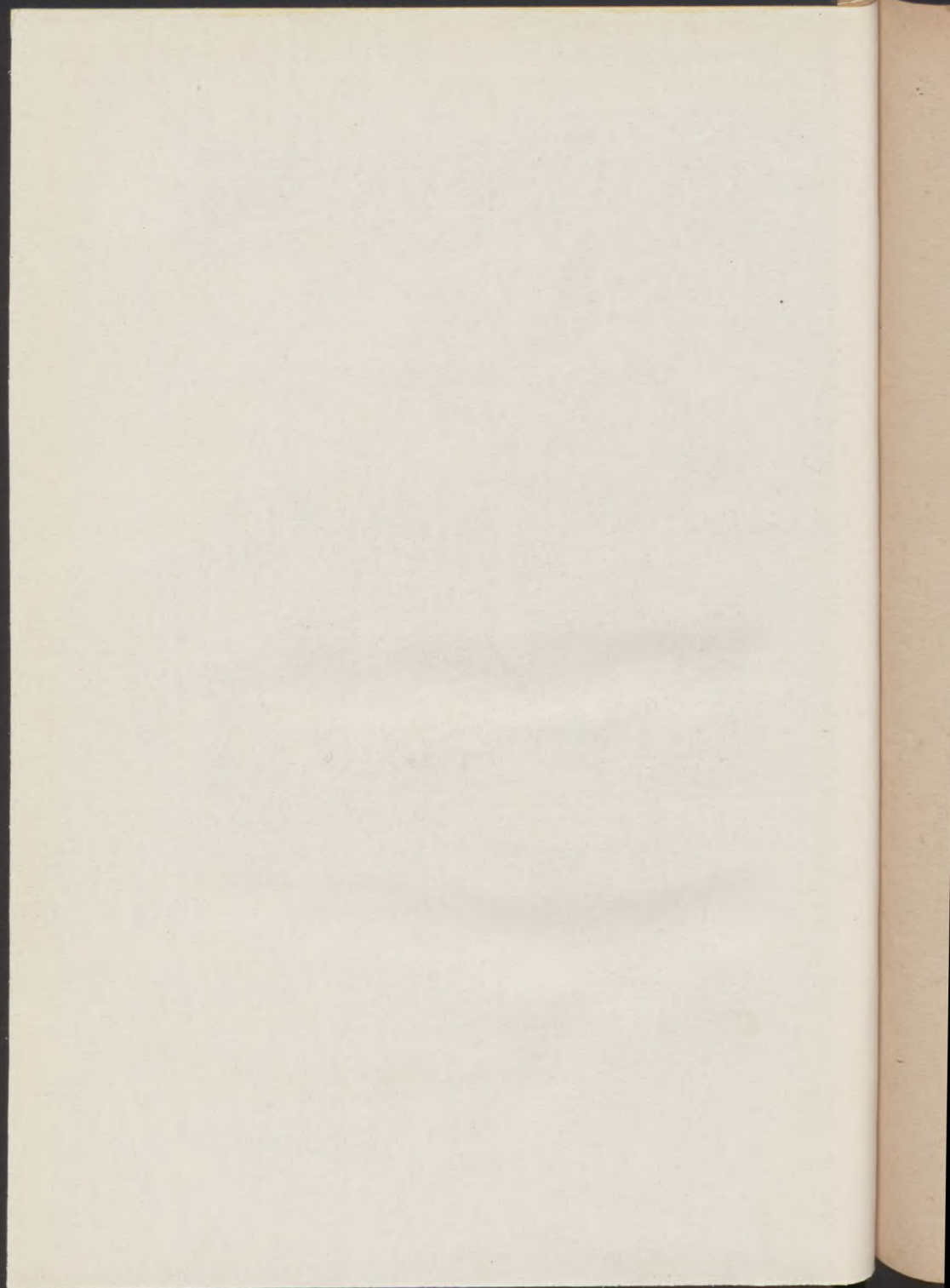
Magday megtörten, halotthaloványan oldotta le derekáról a kardot.

Vak Bottyán fölháborodva hebegte:

— De hát mit cselekszik kegyelmed, főgencrális uram?

Elszáguldott, köd előtte, köd utána

— Majd mingyárt megmagyarázom. — Ismét Magday felé fordult: «Takarodj ki addig!»

Az engedelmesen, szemlesütve tántorgott ki a sátorból.

Ott künn a sátor előtt két díszhuszár állt, panyókás mentében, forgós kalpagokkal, várva, míg ott benn elvégzi a fejedelmi biztos a czeremóniákat, addig is féken tartva a prűszkölő, toporzékoló ajándék-paripát, aranyos csótárral, ezüstös nyereggel, virágokkal átvert selyemtakaróval, míg annak a gazdája, az ünnepelt hős kilépne.

Végre kilépett s egy égreszkettető éljen hangzott fel a lelkesült, feléje tolongó kurucz vitézek ajkán. Azt senki sem vette észre, hogy kardja nincs az oldalán, csak azt látták, hogy nagyon sápadt, de hát a dicsőségtől is megfehéredhet az arcz.

Magdaynak egy gondolata támadt. Amint elibe vezették a huszárok a gazdagon díszített lovat, egy merész ugrással rajta termett a hátán, egyszerű kétszer megficzáinkoltatta, mintha próbálná, aztán gyű... belevágta sarkantyúját, kivált a táborból s elszáguldott, köd előtte, köd utána.

A kuruczok bámulva néztek utána, hogy mi csoda bolond kedvtelés az ilyen ünnepélyes pillanatban elkalandozni, itt hagyni őket a faképnél, mikor még csak most jönnek a többi czeremóniák, amint azokat Bottyán tudtul adta: gróf Bercsényi felolvassa a fejedelem Magdayt magasztaló levelét a hadsereg előtt, azután az ökörsütés jön. A csapraverendő hordókat el is felejtettem mondani.

— Majd visszatér az, csak egy kicsit kipróbálja a lovat — mondák némelyek.

— Kedve telik benne; de nem is csoda! Föl-séges állat!

Mindenki azt hitte: visszajön rögtön, pedig már csak mint egy fekete pont látszott a láthatáron. Csupán egy ember tudta a seregből, hogy nem fog többé visszajönni s nyergelt is legottan, így szólva a társakhoz:

— No, fogadjunk, hogy utólérem.

Amire azok föl kacagtak:

— Te akarnád a fejedelem lovát utólélni, ezen a gebén? Ucczu kehes, változz át táltosnak!

De az nem sokat törődött a gúny nyilaival, felült és utánavágtatott a pókos fehér lován, a többiek hahotája közt.

Ugyanaz az alak volt, aki az imént integetett Magdaynak, hogy ne menjen be a sátorba.

Ott benn pedig ezalatt, amint magára maradt a két úr, mohón ragadta meg Bercsényi a Bottyán vállát:

— Tudja-e kegyelmed, ki ez a fiatalember?

— Hát ugyan ki? — kérdé türelmetlenül és hosszusan a vak vezér, miközben a látó szemét is behunyta, abban a hitben volt, hogy Bercsényit bizonyosan ellenszenve ragadta e brutális elbánásra. Nála úgy is gyakran esett ez meg.

— Ez az ember egy Veres István nevű tolvaj, aki a rabságból megszökött.

— Nem lehet az! — szisszent fel Bottyán s hirtelen kinyitotta a szemét, ha nem tréfál-e a gróf.
— Jobban szerettem a fiamnál.

— A halálos ítélet elől szökött meg Sárospatakról infámis ravaszsággal, a fejedelemtől lopott gyűrűvel szedette rá a szegény öreg Krucsayt, a csavargó öcsce állal. — De ez egy egész hosszú történet.

S azután elbeszélte elűlről az egészet.

Bottyánnak nyitva maradt a szája és sokáig nem birt szóhoz jutni.

— Úgy, úgy, generális uram, a ficzkó egy közönséges gonosztevő. Mondhatom, szép meglepetés volt rám nézve, aki magam vállalkoztam rá, hogy a fejedelmi biztos helyett elhozom neki az ajándékot s körülnézván a kegyelmed táborában, egy jó napot csinállok a katonáinak. No, majd nagyot néz a fejedelem, ha megtudja. Még ma megírom neki.

— A legvitézebb katonám, — sóhajtott fel Bottyán. — Mi fog vele történni?

— Az a fejedelemtől függ.

— Én a kegyelmezést fogom kérni. Itt mindig a legszebben, legnemesebben viselte magát. Még a kutyája is többet ér egy labancznál. Notabene, nagy fekete kutyája van, mely a sereggel jár s az ütközetben közibe megy az ellenségnek; harap, marczingol, mint egy dühös tigriskölyök. Ugyan, ugyan, főgenerális uram, puhítsa meg a szívét kegyelmed.

Addig, addig rimánkodott neki Bottyán, míg végre kiengedett a hirtelen természetű gróf:

— Isten neki, én nem bánom, terjessze fel kegyelmed a kegyelmezés iránti instancziáját ő «felségéhez». (Ezt a címet kapta Rákóczi Erdélyben.) Én nem leszek ellene — ha megmondja, hol vannak a kincsek. Hivassa be, kérem, egy szóra.

De a sátor mellé állított díszőr azt mondta, ellovagolt.

— Miféle lovon?

— A fejedelmi vasderesen.

— Nem is fog az soha többé visszatérni, —
mondá Vak Bottyán szomorúan.

* * *

És igaza is lett. Magday, vagyis Veres István, mert ő volt s a Fekete László név alatt is Veres Laczi lappangott, meg sem állott, csak a Heister táborában. «Ha itt nem kellettem, — gondolta magában, — majd kellek odaát.»

Szíve keserűséggel volt tele. Érezte ártatlanságát, ki akarta bőjtölni, megpróbálta átváltoztatni a rettenetes balvégzetet, mely büntetlenül leteperte, de a fátum rátalált s új csapást mért ellene. Mit tehetett volna egyebet: menekült, ahova tudott.

Hiszen megmondta neki Heister: «Ha az ön kardja esik le egyszer, jőjjön hozzám, én is föl-emelem».

Szavának állott. A két kurucz legényt jó szívvel fogadta s mingyárt egy portyázó csapatot bízott Istvánra, míg ellenben Laczit beosztá egy másik hadtesthez, mert annyira még sem bízott a két testvérben, hogy együtt hagyja őket.

De a bizalom is megjött apródonkint.

Veres István lassankint egyike lett a legjobb császári csapatvezéreknek, akit sűrűn és dicsérőleg emlegetnek a Bécsbe küldözött bulletinek.

.

Mikor Rákóczinak megírta Bercsényi a Magday-
esetet, miként találta hős álarcza alatt a tolvajt s
miként tűnt el az ajándék-lovon hirtelen, a fejede-
lem bosszusan toppantott a lábaival:

— A tolvaj nem lehet hős. Magday pedig
igazi hős.

Rögtön kiadta a parancsot, hogy bárhol ériék kegyelem Magday Istvánnak.

De mikor aztán hónapok múltán híre jött, hogy a császári seregnél szolgál s félelmetes most a kurucznak, a fejedelem ingerülten dörögte:

— A becsületes ember nem lehet soha áruló.

Aztán kiadta a parancsot, hogy bárhol ériék Magday Istvánt: halál a fejére.

XIV. FEJEZET.

A VÉRPAD.

Magday ezentúl is annyi kárt okozott a fejlődési hadakban, hogy Rákóczi kétszáz aranyat tűzött ki annak, aki élve-halva elhozza.

Körülbelül egy félév mult el.

Az iblói mezőn kemény csete-paté volt egy juliusi délután Heisternek egy czirkáló csapata és a kurucz legények között.

A kuruczok alig voltak nyolczvanan, az öreg «Jóska apó» vezette őket, a legöregebb káplár a felkelő hadak közt, aki, ha munka nem volt, mesélgetett a katonáinak vígan lobogó tábortűzek mellett, ha pedig munka volt, régi fringijával úgy vagdalá a németet, mint a szabó a posztót.

A labanczok lehettek vagy százan, amint az iblói erdőnél feltűntek.

— Hajrá! — kiáltá Jóska apó azokra, akik a számerőt kezdték aggódva mérlegelni. — Ne olvassuk őket most! Majd kényelmesebb lesz összeszámolni, hogy hányan voltak, ha már meg sem moczczannak.

Neki durálták magukat a kuruczok s majdnem úgy lett egy jó óra mulva, ahogy Jóska apó mondta.

Kit megöltek, kit megsebesítettek, kit elfogtak, ki meg elfutott.

Ő maga a vezénylő tisztre vetette magát, s noha az vitézül viselkedék, foglyául ejtette s vitte a többi foglyokkal; mintegy harminczat ejtettek.

A császári tisztt fürkésző tekintetet vetett Jóska apóra, mintha ismergetné, de nem szólt semmit, csak a fejét hajtotta le búsan.

Az öreg káplárnak magának is ismerősnek látszott a tisztt, de csak belenyugodott, hiszen nem egy labanczot látott már, hát nincsen benne semmi különös, ha hasonlít valamelyikhez.

Különösen a tisztt himzett kardöve tűnt fel neki.

— Ejnye, ejnye, láttam már valahol ezt a kardkötőt. (Az öreg homlokát nyomogatta.) Hol is csak? Ejnye, ejnye! (Végre egy nagyot kurjantott.) Hopp, megvan! (Vállon ragadta a fogoly tiszttet.) Hol vette az úr ezt az övet?

— Mi köze hozzá? — felelte daczosan a labancz tisztt.

Éppen ebben a pillanatban ért oda Hajdu János, aki ezelőtt Bottyán alatt szolgált s élénken felkiáltott:

— Teringette, hisz ez Magday István.

A fogoly összerezzen s fülíg vörösödött, Jóska apó pedig kíváncsian kérdezte:

— Miféle Magday István?

— Akinek az előkerítésére kétszáz aranyat tűzött ki Rákóczi fejedelem.

— Az ám? — hitetlenkedék az apó. — Nem lehet az!

— Hogy mi nem lehet?

— Vagy az nem lehet, hogy a fejedelem kétszáz aranyat tűzött ki Magday Istvánra, vagy ha

ez úgy van, akkor az nem lehet, hogy ez Magday legyen. Nincs nekem, ecsém, akkora szerencsém.

— Már pedig az így van, Dobos uram, — lel-kendezék Hajdu János. — Ha százkilenczvenkilencz aranyom volna, mingyárt odaadnám kegyelmednek érte, még akkor is nyernék egy aranyat, de mivel-hogy nincsen több három libertásomnál...

— Jó lesz a kétszáz arany magamnak is — csettentett nyelvével Jóska apó, — elviszem haza az anyjukomnak.

Aztán a fogolyhoz hajolt és bizalmasan súgta:

— Igazán kegyelmed az a Magday?

Mire visszasúgta amaz:

— Én a Pista diák vagyok, a kegyelmed egy-kori diákja

Egyet hőkölt erre Dobos bácsi és fölszisszent, mintha valami kígyó marta volna.

— Lehetetlen! — hebegte, de amint jobban megnézte a hosszú hajú, szőke ifjút, fölkiáltott: — Az vagy, igenis az vagy! Teringette, hát hogy jutottál ennyire? (Elkezdte a fejét vakarni.) Ej, ej! Hát azért tápláltalak én téged?

Addig, addig nézte az öreg, míg kibuggyant a könye:

— Szegény fiú! hát így kell nekünk találkozni? Az öcséd hol van?

— Az is ott szolgál Heister alatt.

— Az is? No, mondhatom, szép örömet éltem meg belőletek. Adta kölyke, kétszáz aranyat húztál most ki a bátyád zsebéből, amiért te vagy és nem az, akinek gondoltunk. Hát illik ez?

— Ne búsuljon, Dobos bácsi, mert az a Magday István is én vagyok, — mondá a fogoly keserűen.

— Te vagy? Hát hogy lehet az?

— Azt a nevet vettem fel.

— Mi? Hát oly vitéz lett belőled, hogy annyit adnak a fejedért? Szegény fiam, szegény fiam!

Odahajolt hozzá, megsimogatta szeretettel, öszszecsókolta, miközben forró könnyei úgy hulltak, mint a záporosó. A császári tiszt is sírva fakadt.

— Megszakad a szívem, — zokogta, — megszakad. Jaj, mit fog a nénétek mondani, hogy általam pusztultál el? Mert ne hidd azt valahogy, édes fiam, hogy én szabadon eresztelek. Becsületes ember vagyok, ha megfogtalak, elviszlek, én a fejedelmet meg nem csalom. A saját fejemet oda kínálom a tiedért, de a tiedet ki nem hagyom siklani a kezemből.

S hogy valahogy kísértetbe ne jöjjön, előkereste Hajdu János uramat, aki a szekerek körül foglalatoskodék.

— Hallja-e kegyelmed, azt mondta az imént, százkilenczvenkilencz aranyat adna a foglyomért.

— Ha volna, igenis, mert készpénz a fogoly.

— No hát odaadom én kegyelmednek ingyen.

— Csak tán nem bolondult meg?

— De meglehet, hogy megbolondultam, azonban ne törődjék keed azzal. Nekem nem kell a fogoly, mert attól félek, hogy elereszteném, sem a kétszáz arany, mert attól félek, hogy rám kiabálna. Kelmedé a fogoly, kelmed fogta, én nem tudok róla semmit.

— Hát akkor köszönöm alásan, Dobos uram. Majd elviszem én Sárospatakra olyan szépen, mintha tojás volna.

— Hanem én is utána megyek — gondolá magában Dobos bácsi.

* * *

A fejedelem éppen országgyűlést tartott Sárospatakon. Rosszul mentek a dolgok, csillaga hanyatlott. Felette ingerlékeny és búskomor volt.

Minden gondolkodás nélkül írta alá a Veres István halálítéletét. Hadd legyen példaadás. Kétszeresen megérdemli. Bakó üsse le a fejét.

Szerdára tűzték ki a végrehajtást. Kedden este megjött a hóhér Kassáról. Czudar mennydörgős éjszaka köszöntött be; virradóra olyan vihar támadt, hogy a házak fedeleit a földhöz paskolta s tövestől csavarta ki a fákat. A fejedelem kastélyát Borsiban felgyújtá a villám s az ősi épület egész Sárospatakig önté rémletes világát.

A kivégzés reggelén korán kelt a fejedelem, egész éjjel nyugtalan álmai voltak, a gyermekeit látta levágott fejjel. És az nem is volt nagy lehetetlenség, hiszen Bécsben voltak, úgyszólván fogságban.

A várnagy, Krucsay uram szokott mindig legelőbb belépni a fejedelemhez. Ő informálja ő felségét reggelenként az éjjel történt dolgokról (már tudniillik, ha történik valami), ő referálja, kik vannak odakünn az előszobában s mit akarnak, úgy hogy a fejedelem még el is gondolhatja a válaszókat. Krucsay uramnál azonfelül mindenféle udvari pletyka megakad, melyet a reggelihez tálal fel ő felségének.

— Mi ujság van odakünn, Krucsay uram?

— Pest és Debreczen városok küldöttségei vannak itt.

— Mit akarnak?

— Éppen az a baj, hogy nem akarnak, felséges uram.

— Mit nem akarnak?

— Adót fizetni.

— Elég hazafiatlanság — dünnyögte a fejedelem. — Majd megmosom a fejüket. Hadd várokozzanak. Hát ki van még?

— Egy öreg kurucz katona.

— Hogy hívják?

— A «József apó».

— Mi baja lehet az öregnek? — kérde a fejedelem élénken. — Hallottam hírét, derék vitéz.

— Nem tudom, mit akarhat. De a legtűrelmetlenebb egy fiatal köpenyeges ember, aki erőnek erejével be akar jutni s nagy rakoncátlanságokat csinál az előteremben a szolgálkkal, amiért be nem eresztik.

— Eresztesse be kegyelmed legelőször a kurucz katonát.

Dobos bácsi lépett be.

— No, mi baj van, bátya? — kérde a fejedelem nyájasan.

— Egy nagy kérésem van, főséges uram.

— Helyes, öreg, helyes. Aki már annyit tett értünk, mint kegyelmed, az nem kér, az már kívánhat. Mi hát kívánsága?

Dobos bácsi féltérdre ereszkedett.

— Kegyelem, kegyelem, felséges uram.

— Kinek a számára? — kérde Rákóczi megtűődve.

— Ama fiatal Veres István számára, akit én fogtam el.

— Hogyan? Hiszen én más valakinek adattam ki a kétszáz aranyat!

— Jaj, eljárt a szájam, könyörgöm alásan, de ha már elszóltam magamat, hát bevallom az igazat, mert tudom, hogy itt, ahol állok, nem szabad hazudni. Én fogtam el Verest, de átengedtem

Hajdu Jánosnak, mert attól tartottam, hogy ha nálam lenne, szabadon ereszteném, mert az nekem fogadott fiam, én neveltem. Gondoltam magamban, mégis csak legyen ő rab, ha rab lett. Szebb lesz az úgy, ha én külön megyek pardont kérni felségedtől, hiszen czudar dolog, szörnyű bűn, az igaz, hogy magyar vér létére nem áttal a német mellett verekedni — de Isten lát a vesékbe, miért tette. Hátha még becsületes ember lenne belőle.

— Hát egyéb bűnét nem tudja?

— Nem tudom, felséges uram, — szólt érzékenyen Dobos bácsi és könyektől nedvesedett át az arcza.

— Azt nem tudja, hogy lopott s hogy saját gyűrűmmel rászedte nevemben a várnagyot, aki szabadon bocsátotta?

— Lopott? — motyogta az öreg és kitörülte a könyeket a szemeiből. — Óh felséges uram, óh felséges uram! — kiáltá fájdalmasan. — *Akkor én semmit sem szóltam.*

Ezzel egyet fordult katonásan és kitámolygott a tereméből. Most a küldöttségek következtek. Nesselroth vezette a pestit, Szilágyi professzor a debreczenit. Nagy szónoklatokban adták elő hosszú, kerülő mondatokkal, hogy nincs pénzük, hogy halasztást kérnek, mire egyetlen egyszer szólt közbe ingerülten Rákóczi:

— Kérdezzék meg kegyelmetek a katonák gyomrárt, ha vajjon adnak-e azok nekem halasztást?

Ezen az egy megjegyzésen kívül aztán meglehetősen közömbösen hallgatta a hosszú lére eresztett perorációkat, midőn élénk z sivaj keletkezék odakünn s amint az ablaknál állt, önkénytelenül kihajolt: mi történik lent?

Veres Istvánt vitték a vesztőhelyre. Nagy sokaság kísérte, asszonyok, gyerekek, darabontok. Mellette lépdelt skarlátveres ruhában a hóhér.

E pillanatban lépett be ismét a várnagy:

— Felséges úr, kegyelmet kérők esedeznek bebocsáttatásért.

— Nincs kegyelem, — felelte a fejedelem rekedtes hangon, hátrahajolva egy perczig.

Alul is megpillantá az elítélt Veres a fejedelem arcát az ablakban s bilincseit megrázva kiáltott fel a fejedelemhez:

— Kegyelem, kegyelem!

A menet megállapodott az ablaknál, várva a fejedelem intését.

— Ha kegyelmet ad fölséged, majd megmutatom én még, mi lakik ebben a két karban.

Rákóczi fásultan intett a kezével, hogy bátran mehetnek odább s betette az ablakot.

De e pillanatban, szétlökve az ajtónállókat, erőnek erejével berohant lihegve egy férfi, német katona ruhában. A köpenyeg, melylyel ruháját eltakarta künn, lecsúszott róla.

Rákóczi tartózkodón lépett hátra, azon hitben, hogy tán gyilkos tört rá ily vakmerően.

— Felséges úr! — hörögte szívszaggató hangon, térdre esve — a testvéremet viszik a vesztőhelyre. Én vagyok az oka, én vagyok a bűnös.

— Hogy beszélhetsz botorságokat? Ő az áruló. Ő a tolvaj! — szólt a fejedelem indulatosan. — S a tolvajlást még elengedném neki, de az árulás! nem engedhetem el, példa kell. Távozz! Örök!

— Ha meghallgat felséged, soha sem fogja elfelejteni, mert esküszöm az egy élő Istenre, ártatlan vért ontatna különben.

— Beszélj, — mondá a fejedelem. — Mit hozhatsz fel?

— Azt, felséges uram, hogy nem tolvaj.

— Ki vitte hát el akkor a kincseimet?

— Én — felelte.

— Hallgatlak — szólt Rákóczi s leült egy zsöllyébe.

* * *

Veres László gyorsan, lélekzetet sem véve, mondta el a legszükségesebbeket, amiből megértvén a dolgok menetét a fejedelem, élénken felkiáltott:

— Hamar, rohanjatok a fehér zászlóval! Ha még nem lesz késő!

Nosza, hirtelen kendőt kötöttek egy póznára, lovas csatlós vagy négy úgy is mindig ott ült éjjelnappal nyeregben a fejedelem ablakai alatt, ha az netán valami parancsot adna.

Bezzeg gyorsan szedte lábát a ló, mert volt a sarkantyúnak dolga. A fejedelem kinyitotta az ablakot s utána kiáltott:

— Tíz arany a díja, ha sikeresen jársz!

S olyan izgatott lett, hogy el nem eresztette a két küldöttséget, hadd szórakoztassák, míg az eredményt meg nem tudja.

De akármilyen gyorsan ment a lovas, mégis hamarébb volt ott Veres Laczi, ki kerülő utakon nyargalt ungon-berken lihegve, kiöltött nyelvvel, dobogó szívvel a vesztőhely felé.

Csak akkor lassította kissé a rohanást, mikor már meghallotta messziről a fölharsanó éljenrivalgást.

Áldott légy, Isten, aki a mennyekben vagy! Ez bizonyosan azt jelezte, hogy észrevették már a fehér zászlót — s hogy még jókor vették észre.

De Laczi is csak most vette észre a nagy izgatottsága miatt, hogy nem egyedül van: hol mellette, hol előtte versenyt fut egy kutya.

Nini ni, hiszen ez az ő fehér kutyája.

Fölsikoltott örömeiben: Dráva! Dráva!

A kutya vigan ugrott hozzá és a kezeit nyalogatta. Csakugyan a Dráva volt.

— Te vagy? Igazán te vagy? Megjöttél. Óh, kedves kutyácskám, csakhogy megkerültél. Pedig mennyit kerestelek, te czudar! Hát illett az, elhagyni a kedves gazdádát, aki téged olyan nagyon szeretett? Hát megérdemeltem én azt tőled?

Megrázkódott és egy babonás sejtelem fogta meg érzékeit.

— Megérdemeltem-e? Hátha csakugyan megérdemeltem és a gondviselés büntetett meg, amiért nem úgy cselekedtem, amint kellett, s most, hogy végre úgy cselekedtem, ahogy illő, visszaadta a kutyámat. Hátha csakugyan igaza volt annak az öreg asszonynak, aki azt mondta a halálos ágyán: «Mit tudjátok ti azt, nem-e én osztom a szerencsét», s szegény bátyámnak adta a fekete kutyát, a balszerencsét, nekem pedig a fehér kutya jutott, a jószerencse — de nem tudtam becsülni . . .

* * *

A fehér zászló jókor tűnt fel a láthatáron. Éppen már az ujjasát is lehúzta a hóhér a vitéz Veres Istvánnak. Felesleges mondanom, hogy nagy öröm lett, amit még kitörőbbé tett a két testvér érzékeny összeölekezése. A katonák, akik sok jeles cselekedetét hallották mesélni, diadallal, víg kurjongatásokkal kísérték be a városba. Útközben

egy másik csatlósa jött a fejedelemnek, hogy föl kell hozni a két Veres testvért az ő színe elé. Mindezekből kilátszott, hogy ő felsége nyugtalankodik.

Rákóczi még együtt volt a pesti és a debreczeni urakkal, midőn a két Verest behocsátották.

Veres István odajárult és leborulván, kezét csókolta:

— Köszönöm, felséges uram, majd meglátja, még megiszolgálom.

— Ne nekem köszönd, hanem a testvérednek.

— Hogyan, felséges uram?

— Ő vallotta ki nekem, hogy nem tudsz a kincsekről semmit, mert ő ásta ki azokat.

— De hát az nem igaz, felséges uram — szólt fölháborodva István.

— Igaz, bátyám, az utolsó betűig, de én elég nyomorult voltam elhallgatni előtted.

István ámulva nézte öcscsét, nem tudva, mit higgyen.

A fejedelem közbeszólt:

— A dolog csakugyan nem elég világos már előttem sem, mert nem volt időm körülményesebben meghallgatni. Ám most ráérünk. Beszéljétek el életfolyásotokat.

Laczi volt a simább, jobb elbeszélő, ő mondta el az egész történetüket, Krucsaytól kezdve, mint karolta fel őket Dobos néni, hogy nyerte el Pista a kardkötőt a nagy erdőn, s hogy szeretett belé Szilágyi Magdába (Ejha — dünnögte közbe a jelenlevő Szilágyi uram) s ebből a szikrából nőtt nagyra a vágy, nemességet szerezni. Hogy indultak

el a világba, mikép kapták a fekete és fehér kutyát; szerencsét hozott az egyik, szerencsétlenséget a másik. Azután találkoztak Rozsomákkal és elváltak. Itt aztán mindenik külön mondta el a maga dolgát, de csak a Laczié volt tarka, ki mikor a sok pénzfélét magához vette, a bátyját indult megkeresni, de Pesten ott ragadt, mert beleszeretett a Nesselroth uram leányába. (Ejha! — dünyögte Nesselroth is.)

A fejedelem érdekléssel figyelt a történetre s aztán így szólt:

— Sokat szenvedtetek s mondhatom, emberül megálltatók a sarat, te ugyan haboztál egy kevését (mond Laczi felé fordulva), de helyrehoztad ma, bebizonyítva, hogy emberséges szíved van, az pedig a fődolog. Igazán tanulságos történet! Hanem egy tanácsot adok mégis, noha nem vagyok babonás. Azt a fekete kutyát üssétek agyon, azt a fehérét pedig küldjétek ajándékba Bercsényinek, hadd járjon ott a sereggel és hozzon rá szerencsét.

Ez tréfás czélzás volt ő felségétől a jószágban, babonákban hiszékeny Bercsényire.

— A kutyát nem adom ki a kezemből többé, felséges uram, — mondá Laczi — hanem vele szívesen elmegyek a táborba, ha megengedi felséged.

— Én pedig nem üthetem agyon a magamét, — felelte István, — mert a múlt éjjel vége lett. Egész éjjel nem aludtam, hallanom kellett kínos nyögéseit börtönöm előtt, hajnalban aztán, ahogy kivezettek, láttam szegény ebemet, hogy kiszenvedett.

— Veszedelmes ajándék volt! — jegyzé meg

Rákóczi. — Haném kegyelmedről, Krucsay uram, föl nem tettem volna azt a nagy gonoszságot. Hallotta, amit beszéltek a fiúk?

— Hallottam, fölséges uram.

— És igaz?

— Igaz bizony, — szólt a fejét lehajtva szomorúan — valaha én is elbizakodott ember voltam, míg az Isten meg nem látogatott a súlyos balkezevel. Mind a három fiamat elvette. Egyedül állok s higgye meg fölséged, azóta én is megtörttem és éjjelenként sokszor hallom annak a holtra vert jobbágynak a jajgatásait. Föl is tettem magamban, hogy ha valaha megtalálnám az elüldözött gyermekeit, mindenemet nekik hagynám.

— Ime itt vannak — vette át ismét a szót a fejedelem élénken.

— Én is itt vagyok. Amit mondtam, mondtam.

— Hatalmasan van, Krucsay, — kiáltá a fejedelem vidáman — most már legalább továbbshetjük még egy fokkal a történetet.

Mire a még mindig ott ácsorgó küldöttségekhez fordult ő felsége:

— Nos, Nesselroth és Szilágyi uraimék, most már megadom kegyelmeteknek a halasztást, de csak egy föltétel alatt.

— A legmélyebb alázattal várjuk felséged parancsát.

— Ha a hajadon leányait odaadják az én két katonámnak, mert most már lesz mit aprítani a tejbe a Krucsay-birtokokon.

— Fölséged kívánsága parancs előttem — hajlongott Nesselroth.

— Semmi kifogásom ellene! — nyilatkozáék Szilágyi.

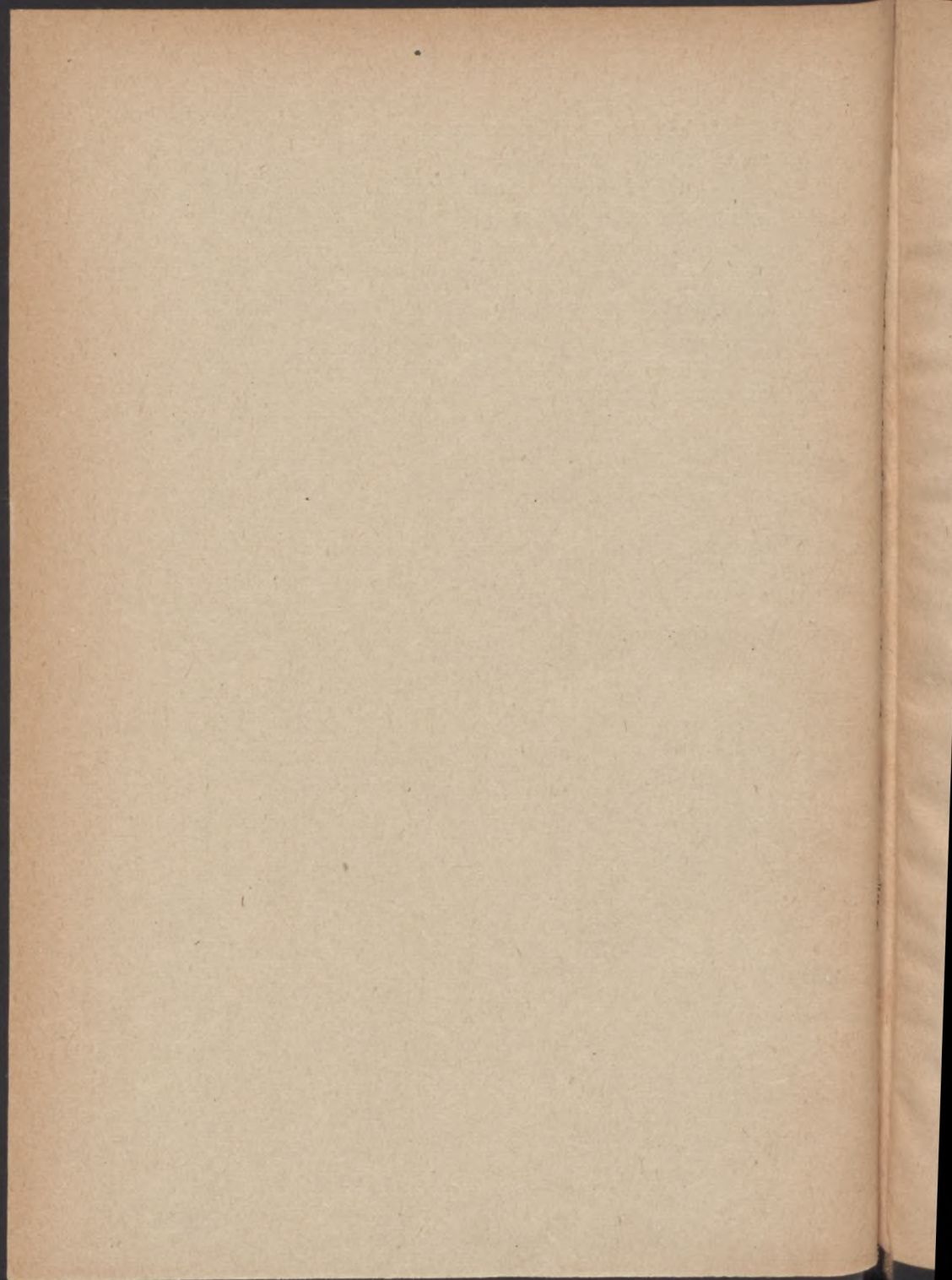
A két fiatal vitéznek az arcza a legverőfényesebb örömtől tündökölt.

— Óh Istenem! Soha sem leszünk képesek meghálálni felséged jóságát.

— No, no, — végzé a fejedelem — nem kell ám olyan nagyon előre örülni, mert még azokat a Krucsay-birtokokat előbb vissza kell szedegetni a labanczoktól.

Azután egy kegyteljes kézintéssel eleresztette az összes jelenlevőket.

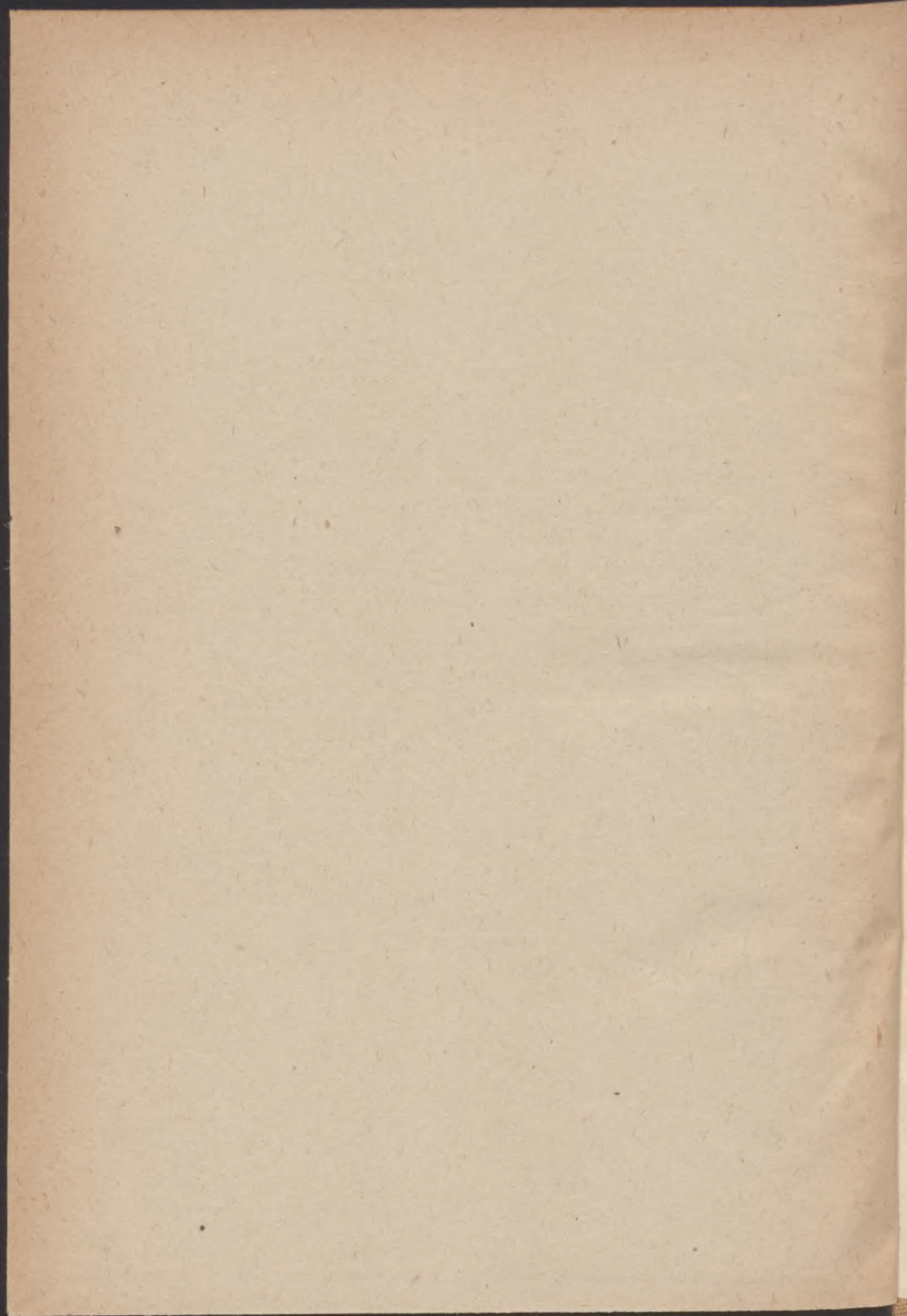

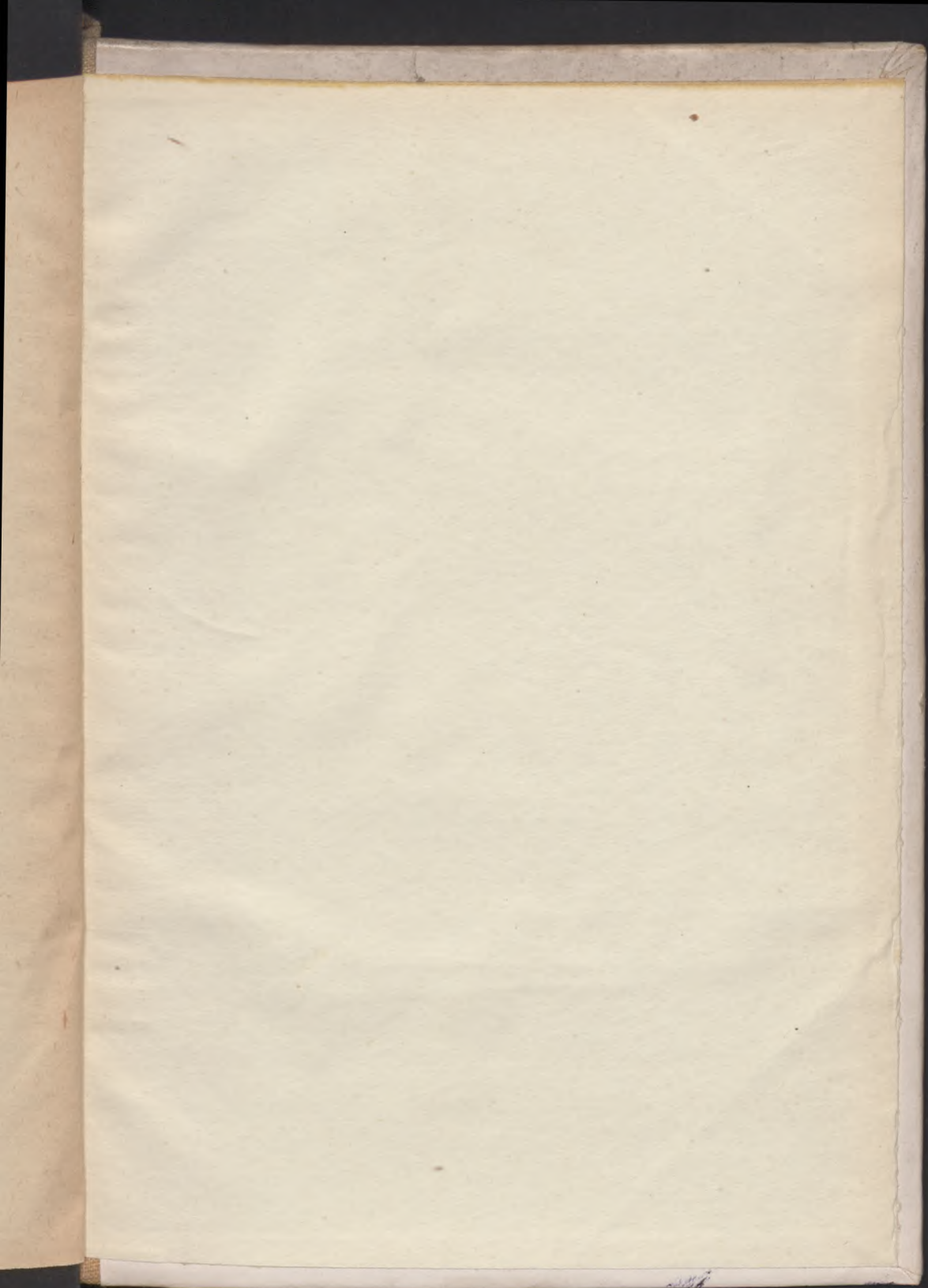

TARTALOM.

	Oldal
I. Dobos néni és diákjai	1
II. Hol vette a néni a két koldusdiákot . . .	5
III. Csata a nagyverdőn	12
IV. Soha sem köthetsz kardot	18
V. Kire marad a bolt?	24
VI. A fehér és a fekete kutya	31
VII. A fejedelem délután	45
VIII. Hirnök a másvilágról	54
IX. A kincs	61
X. Nesselroth Ágnes	77
XI. Az eltűnt szerencse	91
XII. A rab	105
XIII. Akit a golyó nem fog	116
XIV. A vérpad	128

Ara: kötve 16.— Ft.

Ara: füzve 10.— Ft.

WILKESZÁTHY: A FÉRFI ÉRŐIDUSTRÁJA